

DEFUNDING¹ MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ 2024 – 2025

alebo ako IV. vláda Roberta Fica v rokoch 2024 – 2025 systematicky obmedzila prístup k verejným zdrojom pre mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti ľudských práv, kultúry, životného prostredia a rozvojovej pomoci

1 Defunding: štátom riadené vedomé znižovanie financovania určeného pre mimovládne neziskové organizácie, ktoré sa deje kombináciou rôznych krokov a opatrení s cieľom znížiť prístup všetkých alebo niektorých mimovládnych neziskových organizácií k verejným zdrojom

Obsah

Boris Strečanský:

1. **Úvod – 2**
2. **Hlavné závery a zistenia – 5**

Radoslav Sloboda:

3. **Analýza defundingu v podpore ľudských práv – 9**

Ludovít Nápoký a Laco Oravec:

4. **Defunding v oblasti kultúry. Prípady FPU – 28**

Lucia Szabová :

5. **Analýza defundingu environmentálnych mimovládnych organizácií – 34**

Daniel Kaba:

6. **Analýza defundingu v oblasti rozvojovej spolupráce – 42**

7. **Zdroje – 51**

1.

Úvod

1.1.

Verejné zdroje a neziskový sektor

Verejné zdroje sú jedným zo štandardných zdrojov podpory mimovládnych neziskových organizácií v Európskej únii i mimo nej a ich podiel na príjmoch neziskových sektorov sa pohybuje v rozpätí 25-65%.

V kontinentálnej Západnej Európe, kde je prítomná tradícia štátu blahobytu (Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia, Holandsko) resp. korporativistická tradícia (Rakúsko), a v ktorej sú neziskové organizácie dôležitým partnerom štátu v poskytovaní verejných služieb, je to vyše 65%.

V Škandinávii, kde sociálno-demokratická verzia štátu blahobytu považuje neziskový sektor za kľúčový viac v jeho expresívnej ako v servisnej roli resp. v priamom výkone verejných služieb, je to okolo 25%, avšak aj tu sú stále významné z hľadiska zamestnanosti. V celom rozsahu miery angažovania sa verejných zdrojov pre neziskové organizácie platí, že silné stránky verejného sektora dobre dopĺňajú slabé stránky neziskového sektora a naopak. (Salamon a Sokolowski, 2017; Anheier a Toepler, 2019).

Viacere postkomunistické štáty majú podiel verejného financovania na príjmoch neziskového sektora spravidla menší než 35%. V porovnaní s vyššie uvedenými západnými krajinami majú aj menšiu mieru zamestnanosti v neziskovom sektore. Tieto parametre naznačujú tzv. **etatistický model rozvoja občianskej spoločnosti** (Salamon a Sokolowski, 2017). Podľa týchto autorov bol začiatkom tisícročia etatistický model

identifikovaný v Rusku ale i na Slovensku, v Španielsku, Poľsku a ďalších krajinách. To však neplatí univerzálne. Napríklad Maďarsko a Česko mali už vtedy podiel verejných zdrojov na príjmoch neziskového sektora cez 50% a stúpali aj podiel zamestnaných v treťom sektore.

Za posledných 15 rokov podiel verejných zdrojov na príjmoch neziskového sektora stúpol aj na Slovensku – z 38% v r. 2013 (Strečanský, Murray Svidroňová, and Andrejkovič 2017), na takmer 50% v r. 2021 (Svidroňová and Jakuš Muthová 2022). To by naznačovalo postupný rozvoj partnerstva medzi verejným a neziskovým sektorom a čiastočný ústup z etatistického rámca. Zamestnanosť v neziskovom sektore na Slovensku však zásadnejšie nerastie, čo by naznačovalo, že Slovensko vykazuje znaky hybridného modelu medzi etatistickým a modelom partnerstva typickým pre kontinentálne západoeurópske štáty (podľa Salamona et al.).

Objem verejných zdrojov na financovanie činností mimovládnych organizácií môže ročne na Slovensku predstavovať približne 400-500 miliónov eur. Štvrtina týchto prostriedkov je poskytovaná decentralizovane v podobe daňovej asignácie (za r. 2023 išlo o 100 miliónov eur, Török and Strečanský, 2023). Väčšina však centralizovane v podobe dotácií, príspevkov, grantov či príspevkov na služby (v rokoch 2020-2024 ide o sumu približne 300 miliónov eur) (Sloboda et al., 2023; Šimeková, 2025)². Rozsah súkromných zdrojov na financovanie neziskového sektora v roku 2019 predstavoval okolo 250 miliónov eur, pričom toto číslo sa odvtedy mohlo zvýšiť, avšak nie zásadne a môže tak predstavovať približne 30% z celkových príjmov (Strečanský, 2020).

Odhliadnuc od objemov verejných zdrojov, ktorými sa financujú činnosti neziskového prostredia ostáva otvorená otázka, prečo by partnerstvo medzi verejným a neziskovým sektorom malo byť dobrou verejnou politikou. Súčasné poznanie sa zhoduje na dvoch východiskách pre zodpovedanie tejto otázky:

2 Podstatná časť verejných zdrojov plynúca do neziskového prostredia je viazaná na šport. Príspevky štátu pre cirkvi a náboženské spoločnosti nepatria do tohto prehľadu.

- 1.) *Pri tvorbe verejnej hodnoty pre spoločnosť existuje vzájomná závislosť verejného a neziskového sektora. Ani verejný, ani neziskový sektor osamote nedokážu v mnohých oblastiach maximalizovať verejnú hodnotu. Celospoločenský (whole-of-society) prístup sa ukazuje byť kľúčový v mnohých oblastiach, nielen tých tradičných ako sociálna oblasť, kultúra či vzdelávanie, ale aj takých, kde sa v minulosti občianska spoločnosť nevnímala ako aktér – obrana, bezpečnosť, konkurencieschopnosť či inovácie.*
- 2.) *Pluralita a rôznorodosť ako kľúčové hodnoty sú nevyhnutné pre spoločenskú kohéziu, dobré spravovanie, zúčtovateľnosť a kvalitu demokracie a ich nositeľmi je občianska spoločnosť viac než štát či trh (OECD, 2003, 2020, 2025a).*

Tieto dve východiská podávajú odpoveď na otázku, prečo je úsilie o partnerstvo medzi verejným sektorom a neziskovým sektorom dobrou verejnou politikou. Preto, aj napriek krátkodobým politickým turbulenciám a prejavom komplikovanosti vzťahu medzi štátom a neziskovým sektorom na Slovensku, tento vzťah v celkovom vyjadrení sledoval počas posledných dvadsiatich rokov európsku trajektóriu v zmysle posilňovania partnerstva a smerom k – ak už nie kontinentálnemu – tak aspoň k **hybridnému modelu**, v ktorom je štát významným partnerom neziskového sektora a ich vzťah smeruje viac ku komplementarite než ku kontestácií³ či substitúcií⁴.

3 Kontestácií či už v zmysle priateľskej konkurencie a súťaži alebo nevráživosti a konfliktnému vzťahu medzi štátom a neziskovým sektorom v duchu kto z koho.

4 Substitúcií buď ako nahradzovaniu štátu neziskovým sektorom z dôvodu zlyhávajúceho alebo nekompetentného verejného sektora poskytovať verejnú hodnotu pri vysokom dopyte zo strany verejnosti alebo ako libertariánskej politike redukujúcej verejné výdavky na minimum a ponechávajúcej tvorbu verejnej hodnoty na súkromný sektor – ziskový či neziskový – avšak bez verejného financovania.

1.2.

Defunding ako predmet skúmania

Predložená analýza rozoberá fenomén „**defunding-u**“ t.j. štátom riadeného vedomého znižovania financovania určeného pre mimovládne neziskové organizácie, ktoré sa deje kombináciou rôznych krokov a opatrení s cieľom znížiť prístup všetkých alebo niektorých mimovládnych neziskových organizácií k verejným zdrojom.

Z makroekonomického hľadiska je tu analyzovaný rozsah defundingu menej významný a nemusí sa prejavovať v makroekonomických štatistikách.

Jeho význam je však zásadný v bližšom rozlíšení v mikroprostrediach, ktorých význam je daný ich povahou a zameraním viac než kvantitatívnymi makroukazovateľmi.

Zmeny vo finančných tokoch verejných zdrojov sú prirodzenou a legitímnou súčasťou inštrumentária na presadzovanie politík, ktoré má každá vláda k dispozícii. To, čo je v prípade defundingu, ktorý sa udial v rokoch 2024 a 2025 výnimočné, je jeho miera a rozsah. Na druhej strane a možno ešte viac výpovedný je spôsob, akým štát defunding realizoval resp. realizuje, pričom sa narúšali princípy dobrého spravovania, racionálnosti, primeranosti, odôvodnenosti, partnerstva či slušnosti.

Analýza sa zameriava na štyri oblasti – **ľudské práva, kultúru, životné prostredie a rozvojovú pomoc**. Autori jednotlivých kapitol sú odborníci pôsobiaci vo svojej oblasti expertízy mnoho rokov a dobre poznajú komplikovanosť vzťahu verejného sektora a mimovládneho prostredia. Usilujú sa nazerať na svoju oblasť vecne, fakticky a popísať čo a ako sa udialo a aké to má a môže mať dôsledky.

Skúmajú rozsah defundingu a pokúšajú sa ho kvantifikovať. Identifikujú jeho procedurálne a procesné aspekty – ako defunding

prebiehal, aké administratívne postupy alebo ich kombinácia sa používala na dosiahnutie cieľov, kto boli hlavní aktéri týchto procesov a rozhodnutí. Venujú sa aj zachyteniu dopadov defundingu, hoci mnohé sa môžu prejavíť neskôr a nemusia byť viditeľné hneď. V analýze pomenúvajú dôsledky defundingu na mimovládne organizácie samotné, ale aj na ich širšie prostredie a vzťahy s ďalšími socio-ekonomickými partnermi ako aj na kvalitu a rozsah spolupráce tretieho sektora s verejnou správou pri dosahovaní verejnej hodnoty v daných oblastiach. Identifikujú odpovede mimovládnych organizácií z danej oblasti na vzniknutú situáciu a navrhujú odporúčania orientované jednak do vnútra tretieho sektora ale aj pre verejnú správu a verejné politiky, samosprávy či firmy a súkromný sektor.

Interpretácie skutočných dôvodov pre ktoré sa defunding udial resp. deje nie sú hlavným predmetom tejto štúdie, hoci sú rovnako hodné pozornosti ako defunding samotný a v texte sa aj čiastočne spomínajú. Skutočné dôvody bývajú spravidla zastreté podružnými a formálnymi zdôvodneniami a preto by si vyžadovali hlbšiu analýzu. **Hlavným, hoci explicitne nepriznaným dôvodom defundingu je snaha niektorých politikov resp. politicky nominovaných vysokých štátnych úradníkov o umlčanie, resp. potlačenie a odstránenie kritického hlasu občianskej spoločnosti vo verejnej politike z verejného priestoru a jeho nahradenie lojálnymi partnermi či inak spriaznenými entitami.**

Tento dôvod – t.j. obmedzenie kritického hlasu vo verejnom priestore – sa vo verejných vyhláseniach politických predstaviteľov zvyčajne otvorene neformuluje, ale ostáva ukrytý v neutrálnych vyjadreniach o potrebe fiškálnej konsolidácie či nutnosti vytvárania nových mechanizmov podpory. Ale vyjavuje sa vo verejnom priestore aj v príznakovo nabitých zmienkach paušálne sa vyjadrujúcich o plytvaní verejnými prostriedkami zo strany mimovládnych organizácií.

Aby sa orwelliánsky „double-speak“ ešte viac zdôraznil, IV. Vláda Roberta Fica sa v Programovom vyhlásení vlády SR na r. 2023-2027 hlási k nutnosti permanentnej spolupráce s mimovládnymi partnermi,

pripravenosti vlády podporovať oblasť kultúry, systémovo zlepšiť sociálne postavenie kultúrnych pracovníkov v spoločnosti a finančne podporiť mimovládne organizácie v humanitárnej, environmentálnej či výchovnej a vzdelávacej oblasti.

Predložená analýza slúži ako nástroj odkrývajúci tento „double-speak“. Popri tom tiež odkrýva inštrumentárium IV. Vlády Roberta Fica pri úsilí o politické ovládnutie verejného priestoru a snahe obmedziť pluralitu i hlas občianskej spoločnosti vo verejnej diskusii. Slúži ako záznam a svedectvo príkrych, neslušných a neadekvátnych spôsobov a postupov. Postupov, akými sa jedna politická garnitúra usiluje ovládnuť verejné inštitúcie a rozhodovacie procesy, ktoré by mali slúžiť spoločnosti a daňovým poplatníkom nezaujate, bez straníckej príslušnosti a pomáhať spoločnému dobru a verejnému záujmu. A nie hlúpy, nekompetentným, škodlivým a úzkym osobným a straníckym záujmom.

Edičná poznámka nakoniec: pojmy ako mimovládne neziskové organizácie, neziskový sektor, tretí sektor či občianska spoločnosť používame ako vzájomne sa zastupujúce a pomenúvajúce organizačný priestor medzi rodinou, štátom a trhom v ktorom sa angažujú aktívni občania a ktorý má charakter oddelenosti od štátu, neziskovosti, samosprávnosti, je súkromno-právny a vykazuje istú mieru dobrovoľnosti.

2.

Hlavné závery a zistenia

2.1.

Rozsah defundingu 2024 – 2025

Celkový rozsah defundingu mimovládnych organizácií z verejných prostriedkov v rokoch 2024 a 2025 sa na základe spracovaných analýz **za oblasti ľudských práv, kultúry, životného prostredia a rozvojovej pomoci dá stanoviť na úroveň 15 – 16 miliónov eur.**

V oblasti ľudských práv (dotačná schéma MS SR) nedošlo k zníženiu celkovej alokácie určenej pre výzvy v rokoch 2024 a 2025. V 2024 však došlo k zrušeniu výzvy a teda k priamemu výpadku vo výške **769 500 eur**. Zároveň z dôvodu tzv. selektívneho defundingu – teda neudeleniu dotácií organizáciám s vysokou kvalitou projektov – došlo k zníženiu financovania o ďalších **305 501 eur**. Keďže objem zdrojov určených pre dotácie neboli valorizované o infláciu, spolu tak defunding v oblasti ľudských práv možno odhadnúť na **1,1 – 1,2 miliónov eur**

V oblasti kultúry resp. vo Fonde na podporu umenia (FPU) sa v sledovanom období objem prostriedkov pre prerozdelenie navýšil (o 10 miliónov eur). Avšak za rok 2025 sa objem defundingu pre mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti kultúry dá odhadnúť vo výške **3,5 miliónov eur** v dôsledku negatívnych zásahov (nepodporenie, zníženie dotácie) Radou FPU v novom zložení po odporúčaní hodnotiacich komisií týkajúcich sa **513 projektov** v rámci rôznych výziev len počas obdobia január-jún 2025. Na základe diania v prvom polroku 2025 sa dá

predpokladať, že podobný trend pokračoval aj v druhom polroku. Nie je však možné ho v čase tvorby tejto správy kvantifikovať, keďže o alokáciách od júla do decembra 2025 nie sú dostupné informácie týkajúce sa požadovanej sumy a podporenej sumy.

Celková výška defundingu environmentálnych MVO v rokoch **2024 a 2025** sa dá odhadovať **na 5 823 000 eur** a pozostáva z 823 tisícového výpadku zo Zeleného vzdelávacieho fondu (ZVF), kde boli administratívnym opatrením MVO vyňaté spod oprávnenosti čerpania pričom dovedy MVO ročne zo ZVF čerpali okolo 410-tisíc eur ročne a **približne 5 miliónov eur výpadku** financovania MVO z dôvodu odmietnutia spolufinancovania programov LIFE zo strany štátu.

Celková výška defundingu MVO v sektore rozvojovej pomoci a humanitárnej spolupráce za roky 2024 a 2025 sa dá stanoviť na **4.5 – 5.5 milióna eur** z dôvodu zníženia celkového rozpočtu určeného na výzvy v programe SlovakAid, ako aj presmerovanie časti zdrojov v prospech podnikateľských projektov.

2.2.

Procesy defundingu

Spôsoby akými sa defunding dial sa dajú rozčleniť nasledovne:

- ⊗ **Administratívne znižovanie rozpočtov určených na výzvy a programy.** Tento prístup sa použil v oblasti rozvojovej spolupráce, životného prostredia i ľudských práv (pre rok 2026). Zároveň však dochádza v niektorých prípadoch i k navýšeniu rozpočtov (FPU v 2025), tam však defunding prebiehal inou cestou.
- ⊗ **Rušenie plánovaných a očakávaných výziev.** Tento postup sa použil najmä v oblasti ľudských práv (zrušenie výzvy MS SR v roku 2024). V prípade zrušenia výzvy na MS SR sa to udialo bezprecedentne, deň pred ústnym vypočutím žiadateľov.
- ⊗ **Selektívne rozhodovanie.** Tento prístup k defundingu sa využíval v oblasti ľudských práv, kde došlo k zásadnému zníženiu rôznorodosti prijímateľov cez prerozdelenie tej istej sumy menšiemu počtu prijímateľov a naopak navýšeniu podporenej sumy iným.
- ⊗ Predpokladom selektívneho rozhodovania boli **zmeny v obsadení orgánov zodpovedných za rozhodovanie.** To sa týka predovšetkým oblastí financovania rozvojovej spolupráce, kultúry a ľudských práv pričom sa posilnila politizácia a centralizácia rozhodovania.
- ⊗ **Zmeny v pravidlách,** či už zmeny v oprávnenosti žiadateľov, ktoré „vyoutovali“ MVO ako nerelevantné (napr. školy si vedia environmentálne vzdelávanie zabezpečiť bez pomoci environmentálnych MVO). Alebo zmeny v pravidlách o poskytovaní dotácií MS SR (napr. novela Vyhlášky MS SR č.

129/2024 Z.z.), ktoré zásadným spôsobom zmenili pravidlá pre rozhodovanie o pridelení dotácií, pričom došlo k obmedzeniu participácie zástupcov občianskej spoločnosti a posilneniu účasti štátnej správy na rozhodovaní, zníženiu transparentnosti a úprave procesných pravidiel hodnotenia smerom k zhoršeniu jeho kvality odstránením dvojkolového hodnotenia. Samotnou kapitolou bol proces prípravy a schvaľovania zmien pravidiel, ktorý bol v napr. v prípade FPU netransparentný a bez participácie odbornej komunity.

- ⊗ **Obmedzenie spolufinancovania.** Tento nástroj defundingu bol využitý hlavne v oblasti životného prostredia v súvislosti s programom LIFE, ktorý je nastavený na nutnosť spolufinancovania, ktoré malo v našich podmienkach charakter spolufinancovania z verejných zdrojov aj z toho dôvodu, že projekty LIFE sú realizované v spolupráci so štátnymi inštitúciami.

2.3.

Dôsledky a dopady

V mnohých prípadoch sú dopady defundingu zaznamenané v oblastiach, ktoré boli jeho predmetom a výkon v ktorých realizovali mimovládne neziskové organizácie – došlo k zníženiu ochrany ľudských práv, zníženiu ochrany prírody, výpadku a redukcii mnohých pravidelných kultúrnych podujatí, či zníženiu objemu služieb v oblasti rozvojovej a humanitárnej pomoci.

Zníženie financovania mimovládnych aktérov v týchto oblastiach má samozrejme aj dopad na samotné mimovládne organizácie, ich kapacitu a fungovanie. Priamym dôsledkom je nutnosť prepúšťania zamestnancov, preťaženosť zostávajúceho personálu a v mnohých prípadoch aj nutnosť reštrukturalizácie organizácií z dôvodu zmien horizontov plánovania, narúšania kontinuity hlavne dlhodobých programov. V prípade rozvojových organizácie dochádza k znižovaniu ich konkurencieschopnosti v medzinárodnom prostredí. V prípade environmentálnych organizácií sú dopady citeľné hlavne u menších organizácií, ako aj tých organizácií, ktoré z dôvodu výpadku spolufinancovania strácajú financie z európskych zdrojov.

V širšom nazeraní má defunding v spojení so stigmatizáciou a denunciaciou za následok aj tzv. *chilling* efekt – časť MNO prestáva žiadať o podporu z verejných zdrojov, keďže sa domnievajú, že ich žiadosti budú buď odmietnuté, alebo naopak ich prípadná podpora ich vystaví šikanóznym kontrolám a diskreditácií. Defunding tiež prispieva k delegitimizácii MVO a znižovaniu ich reputácie ako neschopných aktérov realizovať ochranu ľudských práv či starostlivosť o životné prostredia bez podpory z verejných zdrojov. To sa prejavuje napríklad aj

stážením komunikácie zo strany zamestnancov štátnych inštitúcií voči MVO (životné prostredie, kultúra).

Dôsledky defundingu presahujú samotnú organizačnú dimenziu MVO a dajú sa pozorovať aj v širšom inštitucionálnom prostredí, s ktorým MNO spolupracujú – napríklad v samosprávach, ktoré výrazne benefitovali z aktivít environmentálnych mimovládnych organizácií v oblasti envirovzdelávania, alebo príjemcov rozvojovej a humanitárnej pomoci cez obmedzenie pôsobenia mimovládnych organizácií priamo v teréne, či ich spoluprácu s medzinárodnými partnermi. V oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci má defunding za následok odbúravanie funkčnej infraštruktúry pre partnerstvo a spoluprácu medzi štátom a občianskou spoločnosťou cez oslabenie kapacít strešnej organizácie rozvojových organizácií a obmedzením prístupu k procesom pri tvorbe verejných politík.

Dopad je aj na finančnú bilanciu verejného sektora – prerušenie spolufinancovania zo strany štátu spôsobilo, že veľká časť prostriedkov, ktorú získali MVO v medzinárodnej konkurencii pre projekty zamerané na ochranu prírody sa na Slovensko nedostane. A to aj ku štátnym inštitúciám, samosprávam či miestnym firmám, čo by inak nastalo. Zároveň sa obmedzuje možnosť účasti na nových projektoch medzinárodnej spolupráce v budúcnosti a defunding tak priamo prispieva aj k izolácii Slovenska v širšom medzinárodnom kontexte.

Defunding však vyvolal aj protireakciu a mobilizáciu v prostredí, na ktoré bol orientovaný. Dochádza k spájaniu kultúrnej obce, zblížovaniu nezriadovanej a zriadovanej kultúry cez spoločné vyhlásenia a protesty, ako aj k zvýšenej mobilizácii smerom k získavaniu iných zdrojov od verejnosti (crowdfunding), či súkromného sektora (firmy, banky).

2.4.

Odpovede občianskej spoločnosti

Občianska spoločnosť reaguje na vzniknutú situáciou zvýšenou aktivitou. Kultúrna obec je v stave pohotovosti a masívne reaguje na všetky mocenské a neodborné zásahy do riadenia kultúry. Organizujú sa protestné zhromaždenia, pochody a podujatia vrátane verejných diskusií a fór, mnohé s performatívnymi prvkami. Pripravujú sa výzvy, vyhlásenia, otvorené listy a petície. Korigujú sa informácie, vyvracajú klamstvá a debunkujú hoaxy. Spracúvajú sa podklady a analýzy pre návrhy a vstupy do verejnej diskusie, monitoruje sa dianie v rôznych oblastiach a dokumentujú sa narušenia postupov. Podávajú sa podnety prokuratúre, Najvyššiemu kontrolnému úradu, Verejnému ochrancovi práv a ďalším inštitúciám. Vytvárajú sa pomôcky a nástroje ako si pomôcť a zariadiť sa v novej situácii, organizuje sa crowdfunding, budujú sa vzťahy s darcami. Existujú aj pokusy o vyjednávanie s partnermi zo štátnej správy.

Na strategickej úrovni sa dajú pozorovať odpovede napríklad v úsilí aj o udržanie partnerstva so štátnou správou (rozvojová pomoc), budovania vzťahov a spolupráce s partnermi z iných sektorov (firmy, podnikatelia, akademická sféra, výskum), či formovanie priestorov pre kritickú reflexiu situácie a vnútorné posilňovanie jednotlivých komunít. Súčasťou tohto úsilia je aj orientácia na rozvoj medzinárodnej spolupráce a realizácia projektových partnerstiev s partnermi zo zahraničia.

2.5.

Odporúčania

Analýza identifikuje aktuálne potreby a formuluje viacero odporúčaní pre mimovládne organizácie, verejný sektor a jeho finančné mechanizmy, ako pre verejné politiky.

Medzi **hlavné odporúčania pre MVO** patrí nenechať sa zlomiť či rozdeliť, nerezižnovať a pokračovať v práci aj za sťažných podmienok a navzájom spolupracovať, sieťovať a koordinovať sa. Súčasťou odporúčaní smerom k vnútornému posilneniu je aj dbať na *well-being* a duševné zdravie pracovníkov organizácií, ktorí sú pod veľkým tlakom. Rovnako prioritné je odporúčanie diverzifikovať zdroje – cez alternatívne grantové stratégie, partnerstvá s firmami, fundraisingové a crowdfundingové kampane, budovanie sietí sympatizantov a podporovateľov. V neposlednom rade zapájať sa do európskych konzorcií.

Medzi **strategické odporúčania pre MVO** patrí potreba zvýšenia viditeľnosti a transparentnosti výsledkov práce organizácií, aby darcovia i verejnosť rozumeli, prečo je ich činnosť zmysluplná. Taktiež je dôležité vytvárať solidarizačné mechanizmy, rezervné podporné fondy pre podobné situácie s cieľom zvýšiť ekosystémovú odolnosť mimovládneho prostredia a podpornú infraštruktúru pre občiansky priestor.

Odporúčania smerom k verejnej správe zahŕňajú nutnosť obnovy dôvery, budovanie partnerstiev s mimovládny prostredím na princípe rovný s rovným a celkovo normalizácie vzťahov do štandardnej podoby. Súčasťou týchto odporúčaní je aj vytváranie rámcov dlhodobej a predvídateľnej spolupráce s viacročným financovaním a zvyšovania transparentnosti procesov rozhodovania, kritérií a zamerania na výsledky a ich kvalitu.

Ďalšou významnou skupinou odporúčaní voči verejnej správe je zlepšenie systému financovania – jednak z hľadiska procesného so zapojením občianskej spoločnosti pri ich tvorbe, ale taktiež zvýšením objemov alokácií napríklad automatickým zohľadňovaním dopadov inflácie. Jedným z odporúčaní v tejto oblasti je aj zabezpečiť rovnomernejšie viaczdrojové financovanie kultúry, ako aj vytvoriť ochranu záruk nezávislosti verejnoprávnych kultúrnych fondov. V neposlednom rade sa medzi odporúčaniami voči verejnej správe spomínajú aj nutnosť strategického zacielenia a budovania kapacít pre realizáciu programov v jednotlivých oblastiach. Jedno z odporúčaní je orientované aj Európskej komisii, aby pre projekty typu LIFE vytvorila nástroj na spolufinancovanie použiteľný v prípadoch nepriaznivo nastavených vlád.

Odporúčania pre samosprávy a mestá sú zamerané na posilnenie systémovej podpory infraštruktúry a služieb pre verejnosť v jednotlivých oblastiach, najmä v kultúre, potrebu vytvárať transparentné dotačné schémy a poskytovať viacročnú podporu a ponúkať rôzne formy nefinančnej pomoci. Podobné **odporúčanie je smerované aj pre súkromný sektor**, kde sa odporúča podporovať dlhodobé partnerstvá, aj neformálne skupiny aktívnych občanov s cieľom zvyšovať odolnosť miestnej demokracie a rozvoj lokálnej ekonomiky.

3.

Analýza defundingu v podpore ľudských práv

3.1.

Úvod

Analýza sa zameriava na obdobie 2024–2025. Sleduje zmeny v štruktúre a objeme podpory pre mimovládne neziskové organizácie (ďalej MNO) v sektore ochrany ľudských práv z verejných zdrojov, pričom však poukazuje aj na niektoré negatívne trendy, ktoré začali pred spomínaným obdobím. Primárne sa zameriava na dotačnú schému Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej MS SR), pričom doplnkovo reflektuje aj posuny a zmeny v iných výzvach či schémach.

V našej analýze sa opierame o tieto zdroje:

- ☒ Dokumenty o dotáciách Ministerstva spravodlivosti SR.
- ☒ Zápisnice resp. informácie zo zasadnutí Rady vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť.
- ☒ Medializované informácie o predmete tejto analýzy v médiách a na sociálnych sieťach.
- ☒ Ďalšie informácie, ktoré boli autorovi k dispozícii vzhľadom na jeho členstvo v Rade vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť⁵

⁵ Autor bol členom hodnotiacej komisie dotačného programu Výzvy ľudských práv na MS SR do jej zrušenia v r. 2024

3.2.

Financovanie podpory ľudských práv z verejných zdrojov

Slovenské verejné zdroje dlhodobo ponúkajú len obmedzené možnosti podpory v podobe dotácií resp. grantov pre MNO pre ich činnosť v oblasti ochrany ľudských práv. Tieto zdroje možno vo všeobecnosti rozdeliť na tie, ktoré oblasť ľudských práv podporujú priamo a túto podporu explicitne formulujú (napr. v dotačných výzvach) a na tie, ktoré oblasť podporujú nepriamo. Sem možno zaradiť dotačné alebo grantové výzvy, ktoré sú zamerané napr. na podporu umenia a kultúrnych podujatí, pričom obvykle podporujú aj niektoré organizácie, ktoré by sme mohli identifikovať ako ľudskoprávne, prípadne projekty, ktoré zahŕňajú nezanedbateľný ľudskoprávny komponent.

Základným právnym rámcom ovplyvňujúcim priame financovanie podpory ľudských práv z rozpočtových prostriedkov Ministerstva spravodlivosti SR je najmä zákon č. 302/2016 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti SR (Zbierka zákonov, 2016a). Tento zákon ustanovuje procesné aj obsahové podmienky pre poskytovanie dotácií subjektom, ktoré sa venujú ochrane ľudských práv, prevencii diskriminácie, poskytovaniu právnej pomoci, ako aj podpore obetí trestných činov. Naň nadväzuje Vyhláška č. 322/2016 Ministerstva spravodlivosti o zložení, rozhodovaní, organizácii prác a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytnutie dotácie a o kritériách pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytnutie dotácie (Zbierka zákonov, 2016b).

Pri financovaní organizácií pracujúcich s obeťami trestných činov zohráva významnú úlohu aj **zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov**, ktorý nielen upravuje systém poskytovania pomoci obeťami,

ale vytvára aj legislatívny základ pre finančnú podporu subjektov zabezpečujúcich odborné služby v tejto oblasti. (Zbierka zákonov, 2017) Pre niektoré ľudskoprávne aktivity – najmä tie, ktoré sa dotýkajú ochrany citlivých údajov – je relevantná aj právna úprava ochrany osobných údajov podľa **zákona č. 18/2018 Z. z.**, ktorá môže ovplyvniť podmienky realizácie projektov a nastavenie finančnej podpory.

Zároveň treba dodať, že rámec verejného financovania v tejto oblasti ovplyvňuje aj širšia legislatíva týkajúca sa nakladania s verejnými prostriedkami, najmä **zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy** a interné metodiky pre poskytovanie dotácií (Zbierka zákonov, 2004). Tie určujú limity flexibility, administratívnej náročnosti a typov oprávnených príjemcov, čo v praxi významne formuje možnosti financovania ľudskoprávnych MNO z národných zdrojov.

V tomto kontexte je dôležité poznamenať, že vzhľadom na obmedzené prostriedky z verejných zdrojov pre oblasť ľudských práv, aj malé výkyvy a zmeny vo financovaní môžu viesť k negatívnym dopadom na aktivity smerujúce k podpore, presadzovaniu a ochrane ľudských práv. Dôvodom je, že segment organizácií či iniciatív, ktoré sa venujú ľudským právam predstavuje pomerne malý a krehký ekosystém, v ktorom pracuje menej ľudí ako by bolo potrebné a už pri miernom obmedzovaní môže dochádzať k prehĺbeniu tejto poddimenzovanosti a následne to vedie k rušeniu programov, aktivít, služieb alebo odchodom ľudí s dôležitými expertízami. Napríklad organizácia, ktorá sa venuje poskytovaniu právnej pomoci, sa môže pri obmedzení financovania dostať do situácie, kedy musí pomoc obmedziť alebo ju úplne prestať poskytovať. Alebo, organizácia, ktorá zabezpečuje vzdelávanie k ľudským právam pre stredné školy, môže byť v podobnej situácii redukovať počet škôl, na ktorých môže takéto vzdelávanie zabezpečiť. Aspektom, ktorý krehkosť tohto ekosystému posilňuje, je aj to, že pri nezanedbateľnom počte zásadných organizácií v tomto segmente možno hovoriť o nedostatočne rozvinutom viaczdrojovom financovaní (až na niekoľko výnimiek), v ktorom dominantné postavenie zohrávajú granty z verejných zdrojov

(aj zahraničných) a veľmi marginálnym je financovanie z individuálneho darcovstva.

3.2.1.

Dotácie z Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky so zameraním na podporu ľudských práv

Z hľadiska pravidelne dostupných verejných zdrojov v podobe dotácií, ktoré sú explicitne zamerané na oblasť presadzovania, podporu a ochranu ľudských práv pre MNO existuje len jedna dotačná schéma. Ide o dotačnú schému v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorá funguje od roku 2017 b – **Dotácie na podporu ľudských práv** (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2025a).

MS SR poskytuje aj iné dotácie⁶, ktoré s ľudskými právami súvisia, ale v tejto analýze sa im budeme venovať len okrajovo – ide o dotačnú schému pre akreditované subjekty, ktorá každoročne podporuje aktivity zamerané na poskytovanie odbornej pomoci obetiam trestných činov a aktivity zamerané na poskytovanie špecializovanej odbornej pomoci obetiam trestného činu domáceho násillia.

V prvých rokoch svojho fungovania, v období 2017-2018, sa v rámci *Dotačnej schémy na podporu ľudských práv (MS SR)* prerozddeľovalo na dotácie 763 500 eur (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2017). Neskôr, od roku 2019 až do roku 2025, sa prerozddeľovalo ročne 769 500 eur, čo ako uvádzame nižšie, znamená reálny pokles kvôli priemernej cca 5% ročnej inflácií v danom období.

Tabuľka 1: Žiadaná a alokovaná suma na dotácie na podporu ľudských práv, Ministerstvo spravodlivosti SR, 2019-2025 (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2025a)

	Žiadaná suma na dotácie na podporu ľudských práv (eur)	Schválená podpora dotácie na podporu ľudských práv (eur)
2019	3 331 250,74	769 500
2020	2 515 804,13	769 500
2021	7 161 530,60	769 500
2022 I.	1 786 654,79	621 321
2022 II.	669 560,00	148 179
2023	2 026 162,84	769 500
2024 (zrušená výzva)	3 139 777,33	0
2024 (obnovená výzva)	5 267 149,47	769 500
2025	Nie je verejne dostupné	769 500

Za obdobie 2021 až 2025 bola výzva na predkladanie žiadostí, okrem jedného roku, vždy vyhlásená v poslednom kvartáli kalendárneho roku, ktorý predchádzal obdobiu implementácie projektov financovaných zo zdrojov dotačnej schémy. To v praxi znamenalo, že organizácie, ktoré sa o podporu chceli uchádzať, spoznali zväčša v období medzi októbrom až decembrom detaily výzvy a mohli začať pripravovať projektové žiadosti a následne ich zaslať na Ministerstvo spravodlivosti. Hodnotenie následne prebiehalo už v roku, v ktorom zároveň mala prebehnúť realizácia podporených projektových zámerov.

6 <https://www.justice.gov.sk/sluzby/dotacie/dotacie-pre-akreditovane-subjekty/>

3.2.2.

Finančné zdroje Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny týkajúce sa podpory ľudských práv.

Z MPSVaR sa ľudských práv týkali **dotácie na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí**.

Sektor ochrany ľudských práv je úzko spätý aj s oblasťou rodovej rovnosti, ktorá z hľadiska poskytovania dotácií spadá do pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVaR). Tejto oblasti sa v tejto analýze nebudeme venovať podrobnejšie, napriek jej nespornej dôležitosti.

Formálne boli dotácie na rodovú rovnosť pridelené naposledy v roku 2020, následne boli premenované v dôsledku iniciatívy vtedajšieho ministra: *„Po tom, čo minister práce Milan Krajniak (Sme rodina) vymazal pojem „rodová rovnosť“ z názvu jedného zo svojich odborov, pokračuje v odstraňovaní slova „rod“ aj zo zákonov. Doteraz sa nachádzalo napríklad v zákone o dotáciách, podľa ktorého udeľovalo ministerstvo práce každý rok finančné príspevky organizáciám podporujúcim rodovú rovnosť. Krajniak na vláde presadil návrh, podľa ktorého sa názov dotácie kozmeticky zmení. Po novom podporí „rovnosť žien a mužov a rovnosť príležitostí“ (Gehrerová, 2020)*

V súvislosti s uvedeným obdobím boli zároveň medializované informácie, podľa ktorých v roku 2020 MPSVaR pridelo dotácie na rodovú rovnosť 3 organizáciám, ktoré nedostali najvyššie bodové hodnotenie a ktoré sa rodovej rovnosti nevenujú (Gehrerová, 2021). Celková pridelená suma pritom v roku 2020 predstavovala 20 000 eur (MPSVaR, 2020).

Možnosť voľby, renomovaná organizácia v oblasti rodovej rovnosti, označila vyššie uvedené zmeny ako súčasť snahy *„znefunkčniť, zničiť“* feministické mimovládne organizácie, pričom poukázali na problematické zmeny v dotáciách na podporu rodovej rovnosti v *„rozpore s legislatívnymi pravidlami, bez vedomia a účasti odbornej verejnosti a občianskej*

spoločnosti“, ale aj na to, že organizácie, ktoré dotáciu dostali, sa rodovej rovnosti priamo nevenujú (Možnosť voľby, 2020).

Napriek zmenám, ktoré sa v dotačnom programe udiali, treba zdôrazniť, že aj dotácie na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí podľa svojho vymedzenia na základe zákona č. 544/2010 Z.z v §9a zahŕňajú viaceré oblasti, ktoré by mali vytvárať priestor pre získanie dotácií pre organizácie, ktoré sa priamo venujú rodovej rovnosti.

V rokoch 2021 až 2024 bolo v rámci predmetnej dotácie podporovaných od 11 do 15 projektov ročne (MPSVaR, 2025a). Priemerná suma celkových schválených dotácií bola v rokoch 2021 až 2023 na úrovni 116 915 eur, následne v roku 2024 klesla na 54 740 eur (sic!).

V roku 2025 bola pridelená 1 dotácia na podporu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí, so zameraním na podporu zosúladovania rodinného a pracovného života, vo výške 6 925 eur (MPSVaR, 2025b). V reakcii na toto rozhodnutie Komora pre mimovládne neziskové organizácie Výboru pre rodovú rovnosť odporučila MPSVaR zadefinovať minimálnu výšku pre dotácie v tejto oblasti (Výbor pre rodovú rovnosť, 2025).

Okrem tejto dotácie, MPSVaR rozdelilo aj ďalšie dotácie v tejto kategórii so zameraním na predchádzanie a podporu riešenia domáceho násillia a iného ohrozenia správaním iných fyzických osôb. V roku 2025 MPSVaR informovalo o poskytnutí 1,5 milióna eur pre bezpečné ženské domy a poradenské centra. V tejto oblasti bolo podporených 13 projektov v celkovej sume 1 043 340 eur.

Aj v tomto období sa zachoval negatívny trend nastolený v roku 2020, keď organizácie, ktoré sa priamo venujú rodovej rovnosti majú malé až žiadne šance získať dotácie z MPSVaR.

3.2.3.

Iné priame verejné zdroje pre financovanie aktivít s ľudskoprávnym komponentom

K zdrojom, ktoré oblasť ľudských práv podporujú **nepriamo** možno zaradiť viaceré výzvy **Fondu na podporu umenia** (ďalej FPU). Z nich boli v rokoch 2021 až 2025 podporované napr. kvír organizácie, ktorých aktivity nesú aj ľudskoprávny komponent, prípadne organizácie, pre ktoré je ochrana ľudských práv dôležitou súčasťou organizačnej identity, napr. Saplinq, Drama Queer alebo Nomantinel. Išlo napríklad o výzvy č. 5/2024, 7/2024, 2/2024, 2/2023, 1/2023 a ďalšie.

Obdobne, kvír organizácie získavali podporu aj z **dotačnej schémy Ministerstva kultúry Slovenskej republiky** (ďalej „MK SR“) **Kultúra znevýhodnených skupín** (Ministerstvo kultúry SR, 2025).

Taktiež sem možno zaradiť príspevky z **Fondu na podporu kultúry národnostných menšín** (ďalej KULT MINOR), z ktorého boli v rokoch 2021 až 2025 podporené napríklad organizácie, ktoré sa venujú aj ľudským právam Rómov/ok, napr. organizácia eduRoma. V menšej miere sem možno zaradiť aj rôznorodé dotačné schémy samospráv a pod. (FPKNM, 2025).

Zo spomenutých verejných zdrojov je na ďalších stránkach venovaná pozornosť primárne zmenám v dotačnej schéme MS SR a čiastočne aj FPU a dotačnej schéme Kultúra znevýhodnených skupín MK SR.

3.3.

Kvantitatívne vymedzenie defundingu v oblasti ľudských práv

Defunding sa odohrával viacerými spôsobmi:

- ☒ Nepriamo – objem prostriedkov na výzvy nebol v priebehu dlhšieho obdobia valorizovaný.
- ☒ Znížením rôznorodosti prijímateľov cez prerozdelenie tej istej sumy menšiemu počtu prijímateľov
- ☒ Priamo – zrušením výziev (v roku 2024)
- ☒ Priamo – znížením alokácie pre výzvy (v roku 2026)
- ☒ Selektívne – blokovaním podpory pre žiadateľov, ktorí dlhodobo získavali vysoké hodnotenia (v rokoch 2024 a 2025)

3.3.1.

Defunding v dotačnej schéme na podporu ľudských práv MS SR

Kvantifikovať rozsah defundingu v rámci dotačnej schéme na podporu ľudských práv MS SR v období 2024 a 2025 nie je jednoduché. V tomto období možno identifikovať zrušenie výzvy pre rok 2024, vyhlásenie novej výzvy pre rok 2024, ale aj pokračovanie dlhodobých trendov v podobe nezohľadňovania inflácie pri celkovej alokácii pre danú dotačnú schému.

Ďalej možno identifikovať aj celkové znížovanie počtu prijímateľov dotácií v tomto období, ale aj rapídne zvýšenie neúspešnosti organizácií, ktoré do tohto obdobia boli schopné získavať podporu opakovane.

3.3.2.

Nepriamy defunding: Reálny pokles hodnoty podpory pre oblasť ľudských práv 2017 – 2025

Významný trend s negatívnym dopadom na financovanie ochrany ľudských práv predstavuje fakt, že od vzniku dotačnej schémy v roku 2017 jej hlavný účel, teda ochrana ľudských práv, nepredstavovala pre žiadnu vládu resp. vedenie MS SR prioritu, nakoľko celková ročná alokácia zostáva počas 8 rokov jej existencie nezmenená.

Pri započítaní vývoja inflácie a celkového rastu nákladov na bežné fungovanie MNO má podpora v reálnych číslach klesajúcu tendenciu. Tento vývoj možno označiť za nepriamy defunding, hoci nominálna výška schémy zostáva formálne nezmenená, jej reálna hodnota sa znižuje v dôsledku inflácie a rastu prevádzkových nákladov organizácií. Pri zohľadnení priemernej inflácie vo výške 5,4% za obdobie 2019 – 2025 má suma 769 000 eur v cenách z roku 2019 v roku 2025 hodnotu cca 580 000 eur, čiže ide o 28% pokles (Macrotrends, 2025).

De facto tak dochádzalo k znižovaniu kapacít MNO poskytovať rovnaký rozsah služieb a aktivít ako v predchádzajúcich rokoch. Ide o tichý, ale systematický mechanizmus oslabovania podpory v tejto oblasti – defunding prostredníctvom nevalorizácie, ktorý nevyžaduje žiadne legislatívne ani formálne rozhodnutie, no má rovnaké praktické dôsledky ako priame zníženie rozpočtu.

Takéto „automatické“ znižovanie reálnej podpory zároveň signalizuje dlhodobú absenciu politickej vôle podporovať oblasť ľudských práv. Nezmenená alokácia nezohľadňuje ani základné ekonomické parametre fungovania sektora, čím vytvárajú mimoriadnu výzvu pre udržateľnosť aktivít v tejto oblasti.

3.3.3.

Pokles diverzity prijímateľov 2017 – 2025

Jedným z javov, ktorý je možné exaktne kvantifikovať, je obvyklý počet žiadostí, ktoré získali podporu. V rokoch 2017 až 2023 bolo podporených zväčša viac ako 40 projektov (2018, 2019, 2020, 2023), v niektorých prípadoch viac ako 50 projektov (2017, 2022), a raz to bolo 36 projektov (2021). V rokoch 2024 a 2025 bolo podporených 28 projektov. To naznačuje zlom, ktorý nastal v roku 2024, kedy došlo k tomu, že podpora je priemerne vyššia, ale ide menšiemu počtu organizácií.

Tabuľka 2: Súhrn počtov podporených a nepodporených projektov v dotačnej schéme na podporu ľudských práv 2017 – 2025

Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022 I.	2022 II.	2023	2024 I.	2024 II.	2025
Podporené	52	42	48	43	36	40	13	45	0	28	28
Rezervný fond	6	2	0	4	3	0	1	2	0	5	0
Nepodporené	165	73	76	46	224	30	16	25	112	155	61
Spolu	223	117	124	93	263	70	30	72	112	188	89

3.3.4.

Priamy defunding: Zrušenie výzvy pre rok 2024

Príkladom priameho defundingu je zrušenie výzvy pre rok 2024. Výzva bola zrušená vo februári 2024 a plánovala prerozdeliť 769 500 eur.

Je síce faktom, že výzva pre rok 2024 bola neskôr vyhlásená s rovnakou alokáciou, ale ako ukazujeme v kvalitatívnej časti analýzy, **viaceré zásadné procesy – napr. hodnotenie žiadostí – boli medzi zrušením výzvy a vyhlásením novej zmenené.** Preto medzi zrušením výzvy a vyhlásením novej nedošlo len k technickej pauze, ale k významnej kvalitatívnej zmene.

Spočiatku, po zrušení výzvy, MS SR komunikovalo zámer presunúť prostriedky zo zrušenej výzvy do inej dotačnej schémy MS SR, ale nakoniec k nemu nedošlo ("Zrušili výzvu na ochranu ľudských práv, mimovládky od štátu peniaze nedostanú. Rezort spravodlivosti poslal dôvod | ta3", 2024a). Celková alokácia vo výške 769 500 eur ročne zostala nezmenená.

3.3.5.

Selektívny defunding: Vypadnutie stabilných prijímateľov v období 2024 – 2025

Ďalším javom, ktorý je možné kvantifikovať je situácia 12 organizácií, ktoré v priebehu siedmich rokov 2017 až 2023 získali priemerne podporu v počte rokov 5,7 (4 organizácie získali podporu 7 rokov po sebe, 2 organizácie počas 6 zo 7 rokov, 4 organizácie počas 5 rokov zo 7 rokov, 2 organizácie 4 roky zo 7 rokov), (vlastný prieskum autora). Počas predmetného obdobia získali priemerne 201 363 eur z ročnej alokácie. Všetky z týchto organizácií sa uchádzali o podporu aj počas zrušenej výzvy pre rok 2024. Z 12 organizácií sa v obnovej výzve pre rok 2024 uchádzalo o podporu 10 z nich, no ani jedna or-

ganizácia neuspela. Vo výzve pre rok 2025 za z týchto 12 organizácií zapojilo 9, pričom podporu získala len jedna.

Keďže tieto organizácie uspeli vo viacerých výzvach, možno predpokladať, že spĺňali kvalitatívne štandardy hodnotenia (viď 60-bodová hranica úspešnosti). Zároveň je možné z toho vyvodiť, že realizácia ich projektov bola v požadovanom kvalitatívnom štandardne.

12 organizácií predstavuje viac než pätinu všetkých podporených organizácií počas každého roku existencie výzvy od roku 2017.

Priemerná výška dotácie, ktorú tieto organizácie získali za obdobie 2017 až 2023, predstavuje 16 079 eur. Ak by sme zohľadnili, že v obnovej výzve 2024 sa 10 z nich uchádzalo o podporu a vo výzve 2025 sa uchádzalo 9 nich, potom **kumulatívne možno hovoriť o sume 305 501 eur.**

V kontexte dotácií, ktoré rozdeľuje MS SR, možno ešte spomenúť selektívny defunding v rámci druhej vetvy dotácií, ktoré MS SR pravidelne rozdeľuje. V roku 2025 došlo k rozhodnutiu ministra spravodlivosti o odmietnutí dotácií, ktoré hodnotiacia komisia schválila pre Iniciatívu Inakosť a Ligu za ľudské práva (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2025b). Organizácie v reakcii uviedli: „V oficiálnej zápisnici komisie pre posudzovanie dotácií, ktorú sme si vyžiadali, sa konštatuje, že naše žiadosti splnili všetky zákonné podmienky. Z pridelovania dotácie nás vylúčili, pretože naše občianske združenia „v uplynulých troch rokoch poberali dotácie zo Spojených štátov amerických, ktoré však nepriznali v prehľade poskytnutých finančných prostriedkov za posledné tri roky v žiadostiach o poskytnutie dotácie pre DOTČ 2025“. V spomínanom prehľade sa pritom majú uvádzať len „dotácie orgánov štátnej správy“, nie všetky granty, príspevky a dary, ktoré získali organizácie od iných donorov.“ (Liga za ľudské práva, 2025). Organizácie žiadali v súčte 82 284 eur. To nemusí znamenať, že práve tento objem financií by organizácie obdržali, ale vzorec svojvoľného výkladu kritérií, ktoré sa prejavili selektívnym defundingom, je zrejmy.

3.3.6.

Znížená alokácia vo výzve pre rok 2026

V rokoch 2024 a 2025 nedošlo k zníženiu celkovej alokácie v rámci dotačnej schémy MS SR. Vo výzve vyhlásenej počas októbra 2025 pre rok 2026 však už k zníženiu došlo. **Podľa výzvy je celková alokácia 569 000 eur. Ide teda o zníženie o 200 500 eur, teda o 26%.** Z dostupných zdrojov nie je možné zistiť, prečo došlo k tomuto zníženiu.

3.3.7.

Kumulovaný finančný dopad (MS SR)

Z predchádzajúcich častí možno identifikovať tri hlavné zložky defundingu v oblasti ľudských práv. Ich kombinovaný účinok predstavuje významné a dlhodobé oslabenie financovania tejto oblasti.

- ☒ Prvú zložku tvorí **priamy defunding** (zrušená výzva pre rok 2024). Zrušením výzvy pre rok 2024 došlo k **priamemu výpadku plánovanej podpory vo výške 769 500 eur**. Aj keď bola výzva neskôr znovu vyhlásená, pôvodne hodnotené žiadosti neboli prehodnotené, organizácie sa museli prihlásiť opätovne a išlo už o výzvu, ktorá bola zásadným spôsobom zmenená z hľadiska hodnotenia. Tento výpadok predstavuje jednorazové, priamo kvantifikovateľné zrušenie podpory pre oblasť ľudských práv.
- ☒ Druhú zložku tvorí **selektívny defunding** – vypadnutie stabilných prijímateľov dotácií. Z dostupných dát vyplýva a na vzorke 12 organizácií, ktoré dotáciu opakovane získavali, vieme preukázať, že napriek vysokej kvalite ich projektov (preukázaná opakovanou podporou), podporu v rokoch 2024 a 2025 už nezískali. Tento **selektívny defunding môže mať**

hodnotu približne 305 501 eur. Zároveň treba poznamenať, že vybraná vzorka nie je vyčerpávajúca a ani nie je možné zistiť koľko organizácií sa rozhodlo po zmenách v dotačnej schéme o podporu neuchádzať. Je preto pravdepodobné, že pri ďalšej a komplexnejšej analýze by mohlo byť vyčíslenie selektívneho defundingu ešte vyššie ako odhadujeme.

Defunding v oblasti ľudských práv možno v rokoch 2024 a 2025 kvalifikovane odhadnúť na úroveň 1,1 milióna eur, pričom ide o súčet sumy zrušenej výzvy a odhad sumy, ktorú nezískali inak veľmi úspešní žiadatelia.

- ☒ Poslednú, tretiu zložku tvorí **nepriamy defunding**. Ide o znižovanie reálnej hodnoty celkovej alokácie dotačnej schémy vzhľadom na jej nevalorizáciu. Ak by sme pre účely kumulatívneho defundingu vychádzali len z rokov 2024 a 2025, potom sa celková suma defundingu zvýši na úroveň **1,2 milióna eur.**

Z vyššie uvedeného možno konštatovať, že **hodnota kumulatívneho defundingu pre oblasť ochrany ľudských práv za obdobie 2024 a 2025 predstavuje sumu v rozmedzí 1,1 – 1,2 milióna eur.**

Priamy dôkaz o pokračujúcom trende defundingu ponúka dotačná výzva MS SR pre rok 2026, v ktorej je celková alokácia znížená na 569 000 eur (mínus 26% oproti predošlým rokom).

Celkové zníženie alokácie vo výzve pre rok 2026 o 200 500 eur pridáva ďalšiu významnú položku do pokračujúceho trendu defundingu oblasti ľudských práv. Možno teda konštatovať, že v období 2024 až 2026 došlo postupne k významnému obmedzeniu financovania ľudskoprávných aktivít a defunding v oblasti podpory ľudských práv z rozpočtu Ministerstva spravodlivosti SR nadobudol trvalý a systematický charakter.

3.4.

Kvantitatívne vymedzenie defundingu v oblasti ľudských práv z prostriedkov Fondu na podporu umenia a dotačnej schémy Kultúra znevýhodnených skupín MK SR

Ministerka kultúry Martina Šimkovičová v roku 2024 uviedla, že LGBTI+ organizácie „nedostanú ani cent na usporiadanie aktivít“ (Šimkovičová odkazuje, že LGBTI+ mimovládky už nedostanú ani cent. Saplinq za tým vidí diskrimináciu a pokus o cenzúru | ta3”, 2024). Jej slová sa naplnili, keď viaceré organizácie nezískali podporu zo zdrojov FPU a tiež z dotačnej schémy Kultúra znevýhodnených skupín MK SR.

V dotačnej schéme Kultúra znevýhodnených skupín MK SR v dotáciách pre rok 2024 nebol schválený ani jeden zo štyroch projektov, ktoré podali organizácie, ktoré možno charakterizovať ako LGBTI+. Dokopy išlo o žiadosti v sume 109 000 eur (Močková, 2024b).

FPU zamietol žiadosti vo výške 92 500 eur pre dve LGBTI+ organizácie (Jaburková, 2025; Lorincová, 2025). Taktiež zamietol podporu pre ďalšie projekty, ktoré obvykle zahŕňali ľudskoprávny komponent (Denník N, 2025).

Ak zohľadníme, že obvykle nie sú projekty podporené plnou sumou, možno hovoriť o **defundingu pre projekty s ľudskoprávnym komponentom v rozmedzí medzi 114 500 – 229 000 eur.**

3.5.

Kvalitatívne vymedzenie defundingu 2024 – 2025

Za najvýznamnejšie v kontexte defundingu možno považovať zmeny v dotačnej schéme Ministerstva spravodlivosti SR, konkrétne pri výzve na predkladanie žiadostí o dotácie na rok 2024. Výzva bola vyhlásená 15. októbra 2023 a termín predkladania žiadostí bol stanovený do 23. decembra 2023 (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2023). Do výzvy sa zapojilo 112 subjektov. Výzva oproti predošlým rokom nevykazovala žiadne zásadné odlišnosti. Podobne nemožno identifikovať ani odlišnosti z hľadiska procesu v období prvých mesiacov po vyhlásení výzvy. MNO a ďalší oprávnení žiadatelia pripravili a podali žiadosti o dotácie, prebehla kontrola formálnych náležitostí. Členovia/ky hodnotiacej komisie boli vybraní, boli im pridelené žiadosti na hodnotenie a následne prebiehalo hodnotenie projektových zámerov do konca januára 2024 (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024f). Subjekty, ktoré dosiahli v hodnotení min. 60 bodov boli pozvané na ústnu prezentáciu projektov, pričom v rámci tejto výzvy išlo o 82 subjektov (Zbierka zákonov, 2016b). Ústne prezentácie projektov boli plánované v termíne 20. – 22. februára v budove Ministerstva spravodlivosti SR.

3.6.

Prehľad kľúčových udalostí

- ⊗ **19. február 2024:** Zrušenie výzvy. MS SR neuviedlo dôvody pre zrušenie ("Zrušili výzvu na ochranu ľudských práv, mimovládky od štátu peniaze nedostanú. Rezort spravodlivosti poslal dôvod | ta3", 2024b).
- ⊗ **19. február 2024:** MS SR reaguje, že výzva je zrušená, bez uvedenia dôvodov, uviedlo však, že prostriedky sa presunú do inej výzvy ("Zrušili výzvu na ochranu ľudských práv, mimovládky od štátu peniaze nedostanú. Rezort spravodlivosti poslal dôvod | ta3", 2024b).
- ⊗ **21. február 2024:** 90 MNO spustilo petíciu, v ktorej vyjadrili „*nesúhlas so samotným zrušením štátnej dotačnej výzvy ako aj so spôsobom jej zrušenia len deň pred plánovaným ústnym vypočutím žiadateľov o dotácie a bez akéhokoľvek vysvetlenia*“. Petícia získala 8403 podpisov (Pietová, 2024).
- ⊗ **23. február 2024:** 15 členov/niek Rady vlády pre ľudské práva (RVLP) požiadalo ministra spravodlivosti o zvolanie mimoriadneho zasadnutia k zrušeniu dotačnej výzvy na podporu ľudských práv (TASR, 2024).
- ⊗ **29. február 2024:** členovia Komory mimovládnych neziskových organizácií Rady vlády SR pre Osoby so zdravotným postihnutím zaslali ministrovi spravodlivosti list, v ktorom ho žiadajú o prehodnotenie „*rozhodnutia o zrušení výzvy*“, zároveň zdôraznili, že je pre nich „*prekvapujúce a deprimujúce, že ministerstvo nechalo organizácie pripraviť projekty, vyhodnotilo projekty v prvom kole a deň pred vypočutím uchádzačov výzvu zrušilo*“ (Mamojka et al., 2024).
- ⊗ **6. marec 2024:** mimoriadne zasadnutie RVLP k zrušeniu výzvy (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024d).
- ⊗ **25. apríl 2024:** Do medzirezortného pripomienkované konania bol predložený návrh vyhlášky MS SR, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MS SR č. 322/2016 Z.z., ktorá upravuje vyhodnocovanie žiadostí o poskytnutie dotácie (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024e).
- ⊗ **3. máj 2024:** Hromadná pripomienka Platformy pre demokraciu (Platforma pre demokraciu, 2024).
- ⊗ **6. máj 2024:** 16 členov/niek RVLO požiadalo ministra spravodlivosti o zvolanie mimoriadneho zasadnutia k návrhu vyhlášky MS SR, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška č. 322/2016 Z.z (Možnosť voľby, 2024).
- ⊗ **20. máj 2024:** mimoriadne zasadnutie RVLP k návrhu vyhlášky MS SR.
- ⊗ **8. jún 2024:** Upravená verzia vyhlášky 322/2016 Z.z. vstupuje do platnosti (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024a).
- ⊗ **11. jún 2024:** Vyhlásenie novej výzvy pre rok 2024 (Denník N, 2024)
- ⊗ **2. september 2024:** Tlačová správa MS SR: „*Audit potvrdil manipulácie a porušenie zákona pri dotáciách v oblasti ľudských práv*“ (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024b)
- ⊗ **5. september 2024:** Minister spravodlivosti vyhlásil: „*Audit spochybňuje všetky pridelené peniaze aj do minulosti. Toto nie je žiadna politická správa, ale správa o zhnitom systéme pridelovania dotácií*“ (STVR, 2024a)
- ⊗ **19. september 2024:** zasadnutie RVLP, súčasť agendy aj zrušenie výzvy (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024c)
- ⊗ **28. január 2025:** Vyhlásenie výzvy pre rok 2025 (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2025c)
- ⊗ **Október 2025:** Vyhlásenie výzvy pre rok 2026 (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2025d)

3.7.

Ako sa defunding v oblasti ochrany ľudských práv udial?

Zlom nastal vo februári 2024. 19. februára 2024, deň pred začiatkom plánovaných ústnych prezentácií projektov, boli žiadatelia, ale aj členovia/ky hodnotiacej komisie informovaní e-mailom, že „dnešným dňom došlo z rozhodnutia ministra k zrušeniu výzvy na podávanie žiadostí o poskytnutie dotácie v programe LP 2024. Uvedené znamená, že ústne vypočutia nebudú realizované a podané žiadosti nebudú ďalej posudzované. V prípade vypísania novej výzvy na podávanie žiadostí o poskytnutie dotácie vás budeme informovať.“ (Rothová, 2024)

V ten istý deň Ministerstvo spravodlivosti informovalo, že zrušilo dotačnú výzvu. Dôvody zrušenia v daný deň neuviedlo, ale uviedlo, že „finančné prostriedky zo zrušenej výzvy plánuje presunúť na pomoc najzraniteľnejším obetiam násilia a ochranu ich ľudských práv.“ (Teraz. sk, 2024)

Zrušenie výzvy deň pred ústnymi prezentáciami možno považovať za bezprecedentný zásah do štandardného procesného rámca dotačnej schémy, ktorá od roku 2017 rok čo rok vykazovala vysokú procesnú istotu. Nasledujúce riadky dopĺňajú celkový rámec, a naznačujú, že zrušenie výzvy bolo motivované skôr politickými dôvodmi ako inými.

Boli prostriedky presunuté?

MS SR navrhlo presunúť finančné prostriedky do druhej vetvy dotácií, ktoré MS SR pravidelne vyhlasuje. V roku 2024 išlo o Výzvu na predkladanie žiadostí o poskytovanie dotácie na rok 2024 na poskytovanie špecializovanej odbornej pomoci obetiam trestného činu domáceho násilia pre subjekty s označením „intervenčné centrum“ s alokáciou 1 600 000 eur.⁷ Rovnaká výzva mala v roku 2025 alokáciu totožnú, teda 1 600 000 eur.⁸ Pre rok 2026 alokácia mierne narástla na 1 650 000 eur.⁹

Ďalšia výzva, do ktorej mohlo MS SR zdroje zo zrušenej výzvy presunúť, bola Výzva na prekladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na rok 2024 na poskytnutie odbornej pomoci obetiam trestných činov (s plánovanou alokáciou 250 000 eur).¹⁰ V tejto výzve boli pre rok 2024 schválené dotácie až vo výške 382 162 eur.¹¹ Rovnaká výzva v roku 2025 mala alokáciu vyššiu, 450 000 eur.¹² Pre rok 2026 výzva počítá s alokáciou 500 000 eur.¹³

Aj keď podpora v tejto vetve dotácií MS SR bola v rokoch 2024-2025 vyššia, alokácie pre dotačnú schému na podporu ľudských práv neklesli a zostali na rovnakej úrovni – 769 500 eur. Plán presunúť zdroje, ktorý komunikovalo MS SR 19.2.2024, teda nebol realizovaný.

7 justice.gov.sk/dokumenty/2023/09/vyzva_DIC_2024_final.pdf

8 justice.gov.sk/dokumenty/2024/11/Vyzva-na-predkladanie-ziadosti-o-poskytnutie-dotacie-na-rok-2025-na-poskytovanie-odbornej-pomoci-obetiam-trestnych-cinov-1.pdf

9 justice.gov.sk/dokumenty/2025/10/vyzva-DIC-2026.pdf

10 justice.gov.sk/dokumenty/2023/09/vyzva_DOTC_2024_final.pdf

11 justice.gov.sk/dokumenty/2024/02/Zoznam-pridelenych-dotacii-pre-subjekty-poskytujuce-pomoc-OTC-na-rok-2024-DOTC-2024.pdf

12 justice.gov.sk/dokumenty/2024/11/Vyzva-na-predkladanie-ziadosti-o-poskytnutie-dotacie-na-rok-2025-na-poskytovanie-odbornej-pomoci-obetiam-trestnych-cinov.pdf

13 justice.gov.sk/dokumenty/2025/10/Vyzva-DOTC-2026.pdf

Ďalšie reakcie na zrušenie výzvy bolo možné zaznamenať na sociálnych sieťach aj v médiách. Najsilnejšia strana vládnej koalície SMER – SD komentovala zrušenie výzvy nasledovne:

- ☒ 20. februára 2024 uverejnil SMER – SD na Facebooku post s komentárom podpredsedu SMER – SD L. Blahu k rozhodnutiu¹⁴ MS SR zrušiť výzvu: „*L. Blaha: MIMOVĽÁDKY PIŠTIA, LEBO UŽ NEMÔŽU VYCIICIAVAŤ ŠTÁT – BRAVÓ, BORIS...*“.
- ☒ 21. februára 2024 uverejnil SMER – SD na Facebooku ďalší post, ktorým sa vyjadruje k zrušeniu výzvy. Obsahuje fotografiu ministra spravodlivosti Borisa Suska s jeho výrokom: „*Na Ministerstve spravodlivosti sme zrušili dotácie pre spolitizované mimovládky.*“ (Smer SSD, 2024)

Takéto verejné vyjadrenia predstaviteľov vládnej strany jednoznačne rámcujú mimovládne organizácie ako politických protivníkov, nie ako partnerov v oblasti plnenia verejných politík. Tým sa delegitimizuje samotná idea financovania občianskej spoločnosti z verejných zdrojov – čo je typický znak defundingu motivovaného politicky, nie rozpočtovo.

K zrušeniu sa vyjadrili aj organizácie občianskej spoločnosti:

- ☒ 21. februára 2024, 90 organizácií, ktoré sa venujú ľudským právam, spustilo petíciu v ktorej vyjadrili „*nesúhlas so samotným zrušením štátnej dotačnej výzvy ako aj so spôsobom jej zrušenia len deň pred plánovaným ústnym vypočutím žiadateľov o dotácie a bez akéhokoľvek vysvetlenia (Post Bellum, 2024; SITA, 2024c)*“. Petícia získala 8403 podpisov.

Obsiahlejšie komentovala zrušenie výzvy štátna tajomníčka MS SR Katarína Roskoványi v relácii RTVS „Komentáre dňa“, ktorá bola vysielaná 29.2.2024 o 20:30:

- ☒ *“Dotácie z dotačného mechanizmu ľudské práva nie sú právne nárokovateľné a zrušenie výzvy nie je ničím neštandardným, aj v minulosti došlo k zrušeniu výziev napríklad ministerstvom financií a tým to vlastne skončilo. My tvrdíme, že chceme nastaviť nové pravidlá ako pre výber uchádzačov, tak aj pre ich hodnotenie a z uvedeného dôvodu bola aktuálna výzva zrušená.”*
- ☒ *“K zrušeniu výzvy došlo aj z dôvodu komunikácie v Národnej rade, kedy sa do popredia dostali problémy v súvislosti s oznamovaním násilných trestných činov a z tohto dôvodu sa ministerstvo spravodlivosti rozhodlo, keďže aj ochrana žien, ktoré sú týrané, respektíve sexuálne zneužívané, patrí pod ľudské práva, tak sme sa rozhodli, že budú podmienky prispôsobené novým skutočnostiam.”*
- ☒ *“Áno, budú sa meniť ciele, budú sa meniť hodnotitelia, budú sa meniť organizácie, ktoré sa môžu do výzvy zapojiť.”*
- ☒ *“V súčasnosti prebieha diskusia medzi rezortami, neskôr samozrejme budú prizvané aj ďalšie subjekty, ktoré sú odborníkmi v tejto oblasti a rovnako bude zasadnutie Rady vlády budúci týždeň pre menšiny a určite budeme o tomto diskutovať.”*
- ☒ *“Ak hovorím o aktuálnom nastavení pravidiel a výbere úspešných uchádzačov, ministerstvo spravodlivosti z verejne dostupných zdrojov zistilo, že za posledné obdobie sa opakujú rovnaké mimovládne organizácie, ktorým bolo pridelené väčšie množstvo peňazí a to opakovane a zistili sme určité rodinné väzby alebo politické väzby, ktoré sa týkajú týchto mimovládnych organizácií, pretože práve tie sa často aj politicky angažujú.”*

14 <https://www.facebook.com/share/p/1FbN8agkxj/>

- ⊗ *“Sú to sú to tie mimovládne organizácie, ktoré sú rodinne napojené napríklad aj na súčasného predsedu Progresívneho Slovenska, ako aj na bývalú podpredsedkyňu a jej partnera.”*
- ⊗ *“...my by sme však chceli nastaviť tie podmienky tak, aby boli úspešné aj iné mimovládne organizácie, pretože napríklad v minulom roku čo sa týka organizácií, ktoré sa zaoberajú ochranou práv seniorov, mladistvých dostali v prepočte iba 5 percent z celkovej sumy.”*

Štátna tajomníčka Roskoványi neskôr uviedla, že organizácie *„o peniaze neprídu, no budú si musieť počkať... Hovorila, že výzva bola neprehľadná a zvyhodňovala istú skupinu mimovládok prepojenú na opozičné Progresívne Slovensko,“* ďalej uviedla aj: *„Zistili sme manipulácie pri výbere uchádzačov. Tie podozrenia z machinácií sú, že jedna skupina mimovládnych organizácií bola protežovaná pred ostatnými, ktoré dotácie nedostali.“* (Plávalová, 2024). **V týchto vyjadreniach možno pozorovať posun z úradného jazyka k politickému.**

Ministerstvo legitimizovalo zrušenie výzvy najskôr technicky resp. administratívne, neskôr prechádza k argumentácii založenej na nejasných informáciách o podozreniach o zvyhodňovaní, o politických väzbách na parlamentnú opozíciu a podobne. V čase, kedy zazneli tieto vyjadrenia, nebol k dispozícii žiaden nezávislý audit alebo obdobný dokument, ktorý by tieto tvrdenia fakticky podporil. MS SR teda pomerne skoro začalo zrušenie výzvy rámcovať ako „očistu systému“, založenej na rozdeľovaní MNO na tie údaje zvyhodňované a tie údajne diskriminované, čím vytvorilo síce nepodloženú, ale z hľadiska politickej komunikácie efektívnu líniu legitimizácie defundingu.

3.7.1.

Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť – 2024

Dôležitým fórom, na ktorom sa zrušenie výzvy niekoľkokrát prerokovávalo, bol poradný orgán vlády – Rada vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (neskôr v priebehu sledovaného obdobia došlo k zmene názvu na Rada vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť).

RVLP sa situáciou okolo zrušenia dotačnej výzvy MS SR zaoberala trikrát – 6. marca, 20. mája a 19. septembra 2024. Zápisnice zo zasadnutí dokumentujú postupne sa prehlbujúce napätie medzi expertami/tkami, zástupcami/kyňami občianskej spoločnosti a vedením ministerstva.

23. februára sa 15 členov/niek obrátilo na ministra spravodlivosti so žiadosťou na zvolanie zasadnutia RVLP a návrhom programu: *„Diskusia a prijatie odporúčania rady k situácii vzniknutej zrušením výzvy Ministerstva spravodlivosti SR na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na rok 2024 na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.“*

Mimoriadne zasadnutie (46. zasadnutie) sa konalo 6. marca 2024, bezprostredne po zrušení výzvy. Zástupcovia MNO vyjadrili šok a sklamanie nad tým, že výzva bola zrušená bez predchádzajúcej konzultácie s RVLP a označili tento krok za bezprecedentný zásah do jediného štátneho mechanizmu financovania aktivít na ochranu ľudských práv. Členovia RVLP ďalej upozornili na netransparentný spôsob zrušenia výzvy, na postupne sa meniace dôvody, ktoré MS SR uvádzalo ako dôvody zrušenia výzvy, ale aj kládli viaceré otázky. Štátna tajomníčka MS SR K. Roskoványi argumentovala v prospech zrušenia *„závažnými zisteniami o netransparentnosti“* a *„personálnych*

väzbách na opozíciu“, zároveň informovala RVLP, že „bol začatý vnútorný audit“. Detaily o audite však odmietla uviesť, ale prisľúbila, že po „skončení auditu pravdepodobne v najbližších týždňoch budú členovia vlády informovaní o jeho výsledkoch a budú prijaté potrebné opatrenia“. Zároveň, štátna tajomníčka K. Roskoványi „členov ubezpečila, že prostriedky z dotácie nebudú presunuté na iný účel a mimovládne neziskové organizácie, pre ktoré je finančná podpora potrebná sa k nej dostanú“, ale zároveň dodala, že „ministerstvo spravodlivosti má záujem poskytnúť prostriedky organizáciám, ktoré si to zaslúžia, avšak na základe procesu, ktorý bude kontrolovateľný“ (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024d). Zástupca Rady pre mimovládne neziskové organizácie upozornil, že „ministerstvo spravodlivosti hovorí o organizáciách, avšak program je venovaný projektom a nejedná sa o inštitucionálnu podporu“.

Na stretnutí RVLP 6. marca nebolo prijaté žiadne uznesenie, no diskusia odhalila zásadný rozpor medzi zástupcami MNO, ktorí žiadali vysvetlenie a obnovu výzvy a MS SR, ktoré odmietalo zverejniť detaily, odvolávajúc sa na potrebu času, kým “prejde audit”. (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024d). Členovia a členky RVLP, ktoré iniciovali zasadnutie zároveň navrhli uznesenie (nižšie), ktoré však nebolo prijaté.

NÁVRH

**UZNESENIE RADY VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY PRE
ĽUDSKÉ PRÁVA, NÁRODNOSTNÉ MENŠINY A RODOVÚ
ROVNOSŤ**

č. X

z 6. marca 2024

k zrušeniu dotačnej schémy na podporu ľudských práv

**Rada vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny
a rodovú rovnosť**

A) navrhuje ministromi spravodlivosti

poslať dodatočné vysvetlenie zrušenia dotačnej schémy na podporu ľudských práv všetkých organizáciám, ktoré požiadali o dotáciu,

B) vyzýva ministra spravodlivosti

aby obnovil výzvu na rok 2024 a pokračoval v realizácii dotačnej schémy na podporu ľudských práv, ktorá ako jediná grantová schéma podporuje rozvoj ľudských práv na Slovensku z rozpočtových zdrojov SR,

C) odporúča ministromi spravodlivosti

akceptovať do obnovenej grantovej schémy všetky organizácie a projekty, ktoré mali byť posudzované v rámci zrušenej dotačnej schémy bez dodatočných administratívnych nárokov,

D) odporúča ministromi spravodlivosti

skrátiť administratívne posudzovanie v rámci obnovenej dotačnej schémy tak, aby bolo možné realizovať projekty v rámci 6-8 mesiacov v roku 2024.

Toto zasadnutie potvrdilo, že rozhodnutie o zrušení výzvy nebolo koordinované s odborným poradným orgánom vlády, ktorý mal byť do konzultácií pred takýmto závažným krokom zahrnutý. Neumožnenie prístupu k akýmkoľvek informáciám z auditu poukázali na absenciu transparentnosti.

RVLP sa k téme vrátila po dvoch mesiacoch – 20. mája 2024, v čase, kedy nová výzva pre rok 2024 nebola ešte stále vyhlásená. Išlo o 47. zasadnutie RVLO a diskusia sa sústredila na návrh novelizácie vyhlášky č. 322/2016 Z. z., ktorá upravovala zloženie hodnotiacej komisie a proces hodnotenia. Zástupcovia MNO upozornili, že návrh vyhlášky ruší účasť občianskej spoločnosti na hodnotení projektov a obmedzuje transparentnosť procesu. Materiál bol navyše predložený v skrátanom medzirezortnom pripomienkovom konaní, bez predchádzajúcej komunikácie s RVLP. *„Vedenie ministerstva opakovane deklarovalo, že výzva bude opäť vyhlásená a to bez krátenia finančných prostriedkov a novelizovaná vyhláška je iba nástrojom na zlepšenie fungovania procesov hodnotenia.“* (RVLP, 2024)

RVLP prijalo na zasadnutí uznesenie č. 316, v ktorom vyjadrila hlboké znepokojenie nad postupom MS SR, konštatovala porušenie princípov participácie, vyzvala ministra, aby novelu vyhlášky stiahol z legislatívneho procesu a požadovala zachovanie účasti občianskej spoločnosti v hodnotiacom procese (RVLP, 2024). Toto uznesenie je najexplicitnejšie oficiálne vyjadrenie inštitucionálneho odporu voči defundingu. RVLP v ňom priamo pomenovala mechanizmus, ktorým dochádza k obmedzeniu účasti MNO – zmenou vyhlášky o hodnotiacej komisii. Zároveň konštatovala, že ministerstvo nedodržalo svoj vlastný verejný prísľub o opätovnom vyhlásení výzvy. Ide o dôkaz, že defunding sa realizoval aj prostredníctvom normatívnej zmeny, ktorá obsahovala aj zrušenie participácie občianskej spoločnosti v hodnotiacom procese.

Ďalšie a posledné zasadnutie RVLP, ktoré sa výraznejšie venovalo zrušeniu výzvy prebehlo 19. septembra 2024. Na 49. zasadnutí Rady

vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť sa Rada opätovne venovala situácii v súvislosti so zrušením dotačnej výzvy a následnou novelizáciou vyhlášky o dotačnom mechanizme. Diskusia prebiehala už v čase, keď bola vyhlásená nová výzva (LP 2024-II) a bolo zrejmé, že došlo k zásadnej zmene v zložení hodnotiacej komisie aj k obmedzeniu participácie zástupcov občianskej spoločnosti na procese hodnotenia žiadostí.

Rada zároveň **prijala uznesenie č. 323, v ktorom žiadala Ministerstvo spravodlivosti SR, v bode A.1.**, „aby verejne uznalo pochybenie, že zverejnilo nepresnú tlačovú správu o výsledkoch neukončeného vnútorného auditu zameraného na zlepšenie vnútorných procesov ministerstva, ktorá viedla k obviňovaniu zamestnancov ministerstva, mimovládnych organizácií a žiadateľov o dotáciu“, **v bode A.2.** „o zverejnenie kompletného znenia ukončeného auditu“ **a v bode A.3.** „o naplnenie odporúčaní vyplývajúcich z auditu“.

Uznesenie č. 323 predstavuje oficiálne potvrdenie, že argumentácia MS SR o údajnej „netransparentnosti“ predchádzajúcich dotačných cyklov nebola v čase medializácie podložená ukončeným auditom. Rada vlády konštatovala, že ministerstvo pochybilo v komunikácii aj v postupe, keď zverejnilo neúplné informácie, ktoré následne posilnili naratív o „*politicky prepojených mimovládkach*“. Ide o kľúčový moment – defunding sa tým presunul aj do diskurzívnej roviny, kde rezort prostredníctvom oficiálnych výrokov legitimizoval vylúčenie občianskej spoločnosti z procesu rozhodovania o finančnej podpore. K naplneniu uznesenia č. 323 však nedošlo.

Tri zasadnutia Rady vlády SR pre ľudské práva (marec, máj, september 2024) dokumentujú, že téma zrušenia dotačnej výzvy a zmeny jej pravidiel bola predmetom sústavného kritického monitorovania zo strany RVLP, pričom však treba zdôrazniť, že sa to dialo primárne vďaka časti členstva RVLP, ktorú tvoria experti/ky na ľudské práva a zástupcovia/kyne občianskej spoločnosti. RVLP by sa tejto téme nevenovala bez ich iniciatívy. RVLP v rámci týchto

stretnutí opakovane upozornila na absenciu participácie, vyzvala na zachovanie paritného princípu pri hodnotení, a v uznesení č. 323 priamo označila komunikačný postup MS SR za pochybenie.

Tento vývoj potvrdzuje, že proces defundingu mal nielen fiškálny, ale aj inštitucionálny a diskurzívny charakter – spájal prerušenie financovania, zmenu pravidiel a verejnú delegitimizáciu MNO pôsobiacich v oblasti ochrany ľudských práv.

3.7.2.

Zmena vyhlášky MS SR č. 322/2016 Z.z. a inštitucionalizácia defundingu

Jedným z najzásadnejších momentov, ktoré potvrdzujú kvalitatívny charakter defundingu v oblasti podpory ľudských práv, bola zmena vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 322/2016 Z. z. o zložení, organizácii práce a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytnutie dotácie. Novela vyhlášky (vyhláška č. 129/2024 Z. z., účinná od 8. júna 2024) zásadným spôsobom zmenila pravidlá pre rozhodovanie o pridelení dotácií aj zloženie hodnotiacich komisií. V porovnaní s verziou účinnou od 15. decembra 2021 sa zmeny dotkli troch kľúčových oblastí: participácie, transparentnosti a procesných pravidiel hodnotenia.

Nová vyhláška oslabuje až eliminuje participáciu zástupcov občianskej spoločnosti na hodnotení projektov. Pôvodné znenie zahŕňalo viaceré ustanovenia, ktoré podporovali participáciu a umožňovali, že hodnotenie projektov nebolo len administratívnym, ale aj odborným procesom reflektujúcim skúsenosti z praxe. Pôvodná vyhláška explicitne uvádzala, že súčasťou hodnotiacej komisie môžu byť „zástupcovia ministerstva, zástupcovia iných štátnych orgánov poskytujúcich dotácie a zástupcovia občianskej spoločnosti, ktorí sú odborníkmi z oblasti súvisiacej s účelom dotácie“ a uvádzala tiež, že „zástupcovia občianskej spoločnosti tvoria najmenej polovicu členov komisie“ (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024e). Nová vyhláška zástupcov/

kyne občianskej spoločnosti už explicitne nemenuje, navyše neobsahuje ani dôležitú zmienku o počte zástupcov občianskej spoločnosti v komisii: „Členmi komisie sú zástupcovia ministerstva, Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti a iní odborníci z oblasti súvisiacej s účelom, na ktorý má byť dotácia poskytnutá.“ (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024e)

Nové znenie vyhlášky de facto umožňuje, aby väčšinu komisie tvorili zamestnanci štátnej správy. Ide o zásadný posun od participatívneho k centralizovanému modelu rozhodovania. Formálne síce existuje komisia, ale jej zloženie už vôbec nezaručuje nezávislosť a odbornú pluralitu. Tento krok možno označiť za inštitucionalizáciu defundingu.

To však nie je jediná zásadná zmena. Pôvodná vyhláška zakotvovala dvojkoľové hodnotenie. Žiadosti najskôr hodnotil 4 členovia hodnotiacej komisie, pričom komisia ďalej rokovala len o projektoch, ktoré mali „priemer získaného bodového ohodnotenia viac ako 60 bodov“. (Zbierka zákonov, 2016b). Táto časť zostala ponechaná bez zmeny. Zmeny sa však prejavili pri druhom kole. Pôvodná vyhláška garantovala projektom s min. 60 bodmi ústnu prezentáciu: „Tajomník vyzve žiadateľa, ktorého žiadosť získala priemer bodového ohodnotenia žiadosti viac ako 60 bodov, na účasť na rokovaní komisie na účel ústnej prezentácie projektu uvedeného v žiadosti“ (Zbierka zákonov, 2016b). Podľa pôvodnej vyhlášky komisia pristúpila k hodnoteniu až po ústnej prezentácii. V novom znení vyhlášky už ústna prezentácia garantovaná nie je, zostáva len ako možnosť: „Ak je to potrebné pre náležité posúdenie žiadostí, môže ministerstvo vyzvať žiadateľov, ktorých žiadosti získali priemer bodového ohodnotenia žiadosti viac ako 60 bodov, na účasť na rokovaní komisie na účel ústnej prezentácie projektu uvedeného v žiadosti.“ (Ministerstvo spravodlivosti SR, 2024e)

Táto zmena znižuje kvalitu hodnotiaceho procesu a zvyšuje riziko selektívneho uplatňovania pravidiel. Formálne by mohla byť

zmena obhajovaná snahou o „zvýšenie efektivity“, no prakticky ide o zvýšenie politickej kontroly nad výsledkami, čo môže mať efekt „tichého“ vylúčenia nežiaducich organizácií.

Treba zdôrazniť, že v pôvodnej aj v novej vyhláške zostáva nezmenená časť, ktorá určuje, že konečné rozhodnutie o pridelení dotácie má minister spravodlivosti. Obe verzie vyhlášky zhodne uvádzajú: *„Tajomník bezodkladne po rozhodnutí ministra o poskytnutí dotácie zašle úspešnému žiadateľovi písomné oznámenie o schválení dotácie s uvedením jej výšky a vyzve ho na podpis zmluvy o poskytnutí dotácie.“* Fakt, že minister spravodlivosti vždy disponoval právomocou korigovať rozhodnutia komisie naznačujú, že všetky verzie dôvodov, ktorými sa MS SR snažilo odôvodniť zrušenie výzvy pre rok 2024 slúžili iným účelom ako tým, ktoré by sme mohli označiť za legitímne.

Novela z roku 2024 rozširuje a spresňuje niektoré administratívne postupy, zároveň však umožňuje vyššiu mieru subjektívneho rozhodovania.

Zmeny prijaté novelou vyhlášky č. 129/2024 Z. z. nepredstavujú len technickú úpravu procesov, ale zásadnú zmenu filozofie dotačnej schémy. **Z predtým participatívneho a relatívne otvoreného mechanizmu sa stal centralizovaný model pod kontrolou zástupcov štátnej správy, v ktorom občianska spoločnosť stratila priamy vplyv na rozhodovanie.**

Formálne zostala výzva na podporu ľudských práv zachovaná, no jej inštitucionálny charakter sa zmenil – pravidlá už nie sú nastavené tak, aby podporovali diverzitu a nezávislosť mimovládnych organizácií. **Týmto spôsobom sa proces defundingu posunul z oblasti fiškálnej (zastavenie podpory) do oblasti normatívnej (zmena pravidiel), čím sa stal trvalou súčasťou štruktúry dotačnej politiky štátu.**

3.7.3.

Znižovanie objemu rozpočtu

Na základe verejne dostupných údajov, nedošlo pri dotačnej schéme MS SR k znižovaniu nominálneho objemu alokovaných prostriedkov v rokoch 2024 a 2025. Zníženie objemu rozpočtu o 28% sa však udialo vo výzve pre rok 2026.

3.7.4.

Zmeny v obsadení komisií

V rokoch 2017¹⁵, 2018¹⁶, 2020¹⁷ a 2024¹⁸ (pri zrušenej výzve) bolo obsadenie komisie pre vyhodnocovanie žiadostí rozdelené rovnomerne na 7 ľudí zo štátnej správy (ministerstvá, Úrad vlády) a 7 ľudí zastupujúcich občiansku spoločnosť. V roku 2021¹⁹ išlo o podobne rozdelenie, ale v pomere 8:8. V roku 2019 bolo obsadenie v pomere 9:7.²⁰ V roku 2022 bolo obsadenie v pomere 6:8.²¹ V roku 2023 bolo obsadenie v pomere 7:8.²²

Zásadná zmena nastala vo výzve pre rok 2024 (LP 2024-II), ktorá bola vyhlásená po zrušení pôvodnej výzvy pre rok 2024. Komisia pre vyhodnocovanie žiadostí mala 15 členov/niek.²³ Z dostupných údajov na webe MS SR však nie je zrejmé z akej inštitúcie členovia/ky pochádzajú.

Na rozdiel od predchádzajúcich období, v tejto komisii nefigurovali zástupcovia občianskej spoločnosti a nebol dodržaný princíp paritného zastúpenia. Zloženie komisie bolo

15 justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/zoznamclenov_DLP2020.pdf

16 justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/zoznamclenov_DLP2020.pdf

17 justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/zoznamclenov_DLP2020.pdf

18 justice.gov.sk/dokumenty/2024/09/komisia_LP2024.pdf

19 justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/zlozenie_komisie.pdf

20 justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/komisia_2019.pdf

21 justice.gov.sk/dokumenty/2022/02/komisia_LP2022.pdf

22 justice.gov.sk/dokumenty/2024/09/komisia_LP2023.pdf

23 justice.gov.sk/dokumenty/2024/10/Zlozenie-komisie-na-vyhodnocovanie-ziadosti-o-dotacie-na-podporu-ludskych-prav-LP-2024-II1.pdf

prevažne rezortné, s výraznou personálnou dominanciou zástupcov štátnej správy. Zároveň MS SR nezverejnilo profesijné zázemie všetkých členov, čím sa znížila transparentnosť hodnotiaceho procesu. Tento krok možno interpretovať ako inštitucionalizáciu defundingu – t. j. vytvorenie vnútorných procedurálnych mechanizmov, ktoré znemožňujú občianskej spoločnosti reálne ovplyvňovať pridelovanie prostriedkov.

Zrušenie výzvy v roku 2024, zmeny v jej organizačnom nastavení a následné posuny v hodnotiacich štruktúrach predstavujú kvalitatívny zlom v systéme verejnej podpory oblasti ľudských práv. Aj keď formálne rozpočty pre výzvy ostali zachované (do roku 2025), faktické podmienky čerpania prostriedkov sa zásadne zmenili. Posilnil sa negatívny diskurz (MNO ako „politickí aktéri“), zhoršila sa procedúra (zrušenie po odovzdaní žiadostí) aj inštitucionálna štruktúra (odstránenie paritného princípu). Tieto prvky spolu tvoria kvalitatívny dôkaz defundingu – nie prostredníctvom zákazu či zníženia rozpočtu, ale cez zmenu procesov, legitimizáciu vylúčenia a zmenu hodnotiaceho rámca v prospech štátnej kontroly.

3.8.

Dopady defundingu

Dostupné verejné zdroje pre oblasť ľudských práv sú mimoriadne obmedzené. Zmeny, ktoré boli presadené pri jedinej dotačnej schéme MS SR, ktorá od roku 2017 poskytovala zdroje pre túto oblasť majú teda **mimoriadne negatívny účinok na aktivity**, ktoré sa zameriavali na ochranu, podporu a presadzovanie ľudských práv naprieč celým Slovenskom.

Samotné rušenie výzvy pre rok 2024, odôvodňovanie jej zrušenia a ďalšia komunikácia zo strany MS SR, ale aj ďalších politických

predstavitelov prispela k **delegitimizácii práce MNO so zameraným na ľudské práva**, zároveň sa mnohé z týchto MNO stali terčom stigmatizácie a demonizácie zo strany politických predstaviteľov. Výsledkom je **zníženie hodnoty samotnej ochrany ľudských práv, ale aj hodnoty práce MNO**.

Rétorika, ktorú MS SR počas sledovaného obdobia využívalo proti MNO nie je na Slovensku novinkou. S rozdeľovaním na „dobré“ a „zlé“ či „užitočné“ a „neužitočné“ alebo „politické“ a „apolitické“ organizácie sme sa mohli stretnúť aj pred sledovaným obdobím. Jej prepojenie s praktickými dopadmi na financovanie však predstavuje zásadné posilnenie týchto negatívnych trendov a **rozšírenie dopadov na reputáciu, o dopady na financovanie, ktoré priamo ohrozujú fungovanie niektorých MNO** prípadne ich ľudskoprávných aktivít a programov.

Finančná neistota vytvára **nutnosť reštrukturalizácie organizácií**. Organizácie sa môžu dostať do situácií, kedy odkladajú záväzky, skracujú horizont plánovania a musia prechádzať na krátkodobé fundraisingové kampane. Pri organizáciách, ktoré pred dopadmi defundingu nerozvíjali individuálne darcovstvo, to môže byť mimoriadne náročné.

Defunding spôsobuje aj **personálne oslabovanie organizácií**. Neistota môže viesť k odchodu kľúčových ľudí, zvyšuje sa preťaženosť zostávajúceho personálu a tým aj negatívne dopady na well-being a pod. Nedostatok financií zároveň znamená menej alebo žiadne zdroje pre investície do kvality práce napr. cez supervízie, evaluácie či vylepšovanie metodických postupov.

Obzvlášť zásadný je **dopad na dlhodobé programy** (napr. poradenstvo, komunitná práca, vzdelávanie a pod.), ktoré sú citlivé na výpadky financovania. V takýchto prípadoch sa narušenie kontinuity nedá jednoducho napraviť. Ak je raz financovanie zastavené, potom je návrat na pôvodnú kapacitu a kvalitu finančne aj časovo náročný.

Vyššie v analýze sme pomenovali aj selektívny **defunding, ktorý sa dotkol vybranej skupiny organizácií**. V kontexte výsledkov

dotačnej výzvy pre roky 2024 a 2025 možno konštatovať, že žiadna organizácia, ktorej aktivity sú založené aj na watchdogových aktivitách prípadne, ktorej časť aktivít je kritická voči dodržiavaniu medzinárodných ľudskoprávných štandardov na Slovensku, nedostala podporu z dotačnej schémy MS SR. Pritom pred zmenami, ktoré nastali v roku 2024, boli aj takéto organizácie podporované. Tento prístup teda vytlačil jednu podstatnú časť organizácií z jedinej dotačnej schémy na podporu ľudských práv na Slovensku. Dopady budú predstavovať **významnú deformáciu celého ekosystému ochrany ľudských práv na Slovensku.**

Medzi ďalšie dopady patrí posilnenie tzv. **chilling efektu** v dôsledku a stigmatizačnej rétoriky, ktorá defunding sprevádzala. Časť MNO prestala alebo môže prestať žiadať o podporu pre oblasť ľudských práv z verejných zdrojov, pretože sa môžu domnievať, že ich žiadosť bude veľmi pravdepodobne nepodporená.

3.9.

Odhadované potreby a odporúčania

Odporúčania pre dotačnú schému MS SR:

- ☒ „Re-normalizovať“ dotačnú schému MS SR. Obnoviť explicitné ukotvenie zastúpenia občianskej spoločnosti v hodnotiacich komisiách. Všetky zmeny v dotačnej schéme v budúcnosti konzultovať so zástupcami a zástupkyňami občianskej spoločnosti, primárne s ľudskoprávnymi organizáciami a relevantnými poradnými orgánmi Vlády SR, ako napr. RVLP a pod.
- ☒ Zvýšiť celkovú alokáciu pre dotačnú schému v kontexte dopadov inflácie, zároveň pri zvýšení celkovej alokácie zohľadniť aj objem defundingu v rokoch 2024-2026, ako aj celkové podfinancovanie ochrany ľudských práv na Slovensku.
- ☒ V dialógu s občianskou spoločnosťou a ďalšími relevantnými aktérmi:
- ☒ podniknúť ďalšie kroky na posilnenie nezávislého, transparentného a férového rozdeľovania dotácií z dotačnej schémy,
- ☒ komplexne zanalyzovať potreby v oblasti ľudských práv z hľadiska financovania z verejných zdrojov a na základe takejto analýzy pripraviť plán konkrétnych riešení.

Odporúčania pre sektor mimovládnych ľudsko-právnych organizácií:

- ☒ Defunding, ktorý opisujeme vyššie ukázal, že sektor nebol dostatočne odolný. Podobne ako pri ďalších výzvach, ktorým občiansky sektor ako celok čelí, aj v tomto prípade platí, že je nutné investovať do efektívnejšej spolupráce a koordinácie, ako aj do diverzifikácie zdrojov.

4.

Analýza defundingu v oblasti kultúry.

Prípád FPU.

4.1.

Úvod

Táto časť analýzy sa zameriava len na jeden z finančných mechanizmov verejnej podpory kultúry – **Fond na podporu umenia (FPU)**, ktorý prerozdeľuje najväčší objem prostriedkov v rezorte. Zámer politicky ovládnuť verejnoprávne fondy bol zrejmý už z programového vyhlásenia vlády, v ktorom sa uvádza:

“Vláda predstaví nový štatút Fondu na podporu umenia, Audiovizuálneho fondu a Fondu na podporu kultúry národných menšín s cieľom zvýšenia podpory originálnej slovenskej tvorby a zvýšenia kontroly využívania verejných zdrojov.” Programové vyhlásenie Vlády SR 2023 – 2027, november 2023 (Vláda SR, 2023).

Zásadný zásah do nezávislosti FPU prišiel už začiatkom roka 2024, keď poslanec Roman Michelko (SNS) predložil návrh novely zákona o FPU, ktorej nepredchádzala žiadna odborná diskusia, ani možnosť zákon pripomenkovať (SITA, 2024a). Paradoxne, novelou došlo k zásadnému navýšeniu rozpočtu FPU z 20 na 30 miliónov eur – vôbec prvému od vzniku fondu v roku 2015 (Močková, 2024a)

4.2.

Rozsah defundingu

V rámci štandardných výziev Rada FPU v roku 2025 celkovo rozhodovala o 4 027 projektoch, z ktorých 2 998 podporila a 1 029 nepodporila. Uvedené konštatovanie vychádza z internej analýzy siete Anténa na základe zverejnených rozhodnutí Rady FPU (Anténa, 2025).

Úspešnosť projektov je teda relatívne vysoká (74%) – čo je najmä dôsledok navýšenia rozpočtu fondu. Rada celkovo podporila o 91 projektov viac, ako navrhli odborné komisie, čím ešte zvýšila celkovú úspešnosť o 2%. **V rámci týchto výziev Rada rozdelila viac ako 23 miliónov eur** (priemerná suma na projekt je cca. 7 700€).

Oproti odporúčaniam odborných komisií však Rada rozdelila **o vyše 1 milión eur menej**.

Rada urobila celkovo 973 zásahov do odporúčaní odborných komisií, čo predstavuje takmer 25% všetkých hodnotení. Finančný objem zásahov Rady bol minimálne 6 miliónov eur,²⁴ čo predstavuje až 28% celkovej rozdelenej sumy. Z toho objem pozitívnych zásahov (podporiť projekt, zvýšiť sumu) presiahol 2,5 milióna eur (394 projektov) a **objem negatívnych zásahov (nepodporiť projekt, znížiť sumu) bol viac ako 3,5 milióna eur (513 projektov)**.

²⁴ Finančný objem zásahov Rady FPU je len za obdobie od januára do júna 2025, pretože od júla prestal fond zverejňovať informáciu o rozdiely medzi sumou navrhnutou odbornou komisiou a sumou schválenou Radou. Reálne sa domnievame, že objem finančných zásahov sa mohol priblížiť k 7 miliónom € a prekročiť 30% celkového objemu pridelených dotácií.

Tabuľka č. 1: Zoznam 10 najviac poškodených organizácií. (Anténa, 2025)

Č.	Organizácia	Suma (eur)
1.	Bona Fide	(-63.444€),
2.	KK Bagala	(-56.750€),
3.	Nomantínels	(-53.000€),
4.	Drama Queer	(-50.000€),
5.	Odivo	(-48.200€),
6.	Pôtoň	(-47.000€),
7.	BRAK	(-44.500€),
8.	Nadácia Centrum súčasného umenia	(-43.500€),
9.	Severný vietor	(-43.000€)
10.	S.T.O.K.A.	(-40.000€).

Tabuľka č. 2: Zoznam 11 najviac zvýhodnených organizácií. (Anténa, 2025)

Č.	Organizácia	Suma (eur)
1.	Spolok slovenských spisovateľov	(+151.000€)
2.	XRM2 a XRM3	(+85.000€)
3.	Cultura	(+85.000€)
4.	Trenčianske múzeum v Trenčíne	(+77.000€)
5.	Na plný dych	(+65.000€)
6.	Ars Festiva	(+64.000€)
7.	T & AC	(+50.000€)
8.	Opera fest	(+50.000€)
9.	Čestný rád na Slovensku	(+45.000€)
10.	tvojaSHOW agency	(+40.000€)
11.	Cibulák	(+40.000€)

Tieto dva zoznamy ilustrujú aj celkový prístup Rady FPU, ktorý možno označiť **politikou “cukru a biča”**.

Rada očividne “trestá” určité skupiny žiadateľov ako sú nezávislé divadlá (Odivo, Pôtoň, Severný vietor, S.T.O.K.A), angažované a kritické kultúrne organizácie (Bona Fide = košická Tabačka, KK

Bagala), LGBTI+ projekty (Nomantínels, Drama Queer) a “odmeňuje” politicky spriaznené subjekty, menej známe organizácie a málo umelecky relevantné projekty. Medializovaná bola napríklad podpora pre firmu *Pyrotechnics Activities a jej projekt Prezentácia Slovenska s vizuálnym umením na Malte, či pre podujatia Karol Duchoň 75, Opera fest na hrade alebo Tenory zo srdca pre ženy*, alebo projekty *OZ Muzikálová akadémia by RDS ART Group*, patriacej rodine zakladateľa J&T Patrika Tkáča.

Okrem toho Rada tiež **výrazne navyšuje podporu menším obciam a znižuje podporu zriadeným inštitúciám** vo väčších (krajských) mestách. Napríklad Galérii mesta Bratislavy zamietla Rada 1 projekt a pri 7 ďalších znížila dotáciu a Východoslovenskej galérii znížila dotáciu až pri 8 projektoch (v oboch inštitúciách išlo o zníženie o viac ako 30 000 eur). Naopak, najčastejšie “odmenenou” bola Akadémia umení v Banskej Bystrici, ktorej Rada navýšila podporu až pri 9 projektoch v celkovom objeme viac ako 30 000 eur. Viacerí členovia Rady pritom priamo pracujú v tejto inštitúcii, čo však zjavne nepovažujú za konflikt záujmov, aj keď predsedu Rady FPU naň upozornila aj samotná Správna rada tejto vysokej školy (Aktuality.sk, 2025a, 2025c).

Okrem 9 štandardných výziev boli v roku 2025 vyhlásené aj 2 mimoriadne výzvy určené na obnovu kultúrnej infraštruktúry, v rámci ktorých Rada FPU prerozdělila 6 miliónov eur. V druhej z nich prerozdělila až 5,2 milióna eur medzi 36 projektov. Väčšinu získali samosprávy vedené starostami s prepojením na súčasnú koalíciu (z opozičných získali podporu iba dvaja starostovia za KDĽH). Podporu 140-tisíc eur získalo aj občianske združenie Limetka na výstavbu kaviarne v bratislavskom obchodnom dome Central, a to v rozpore s odporúčaním odbornej komisie, ktorá projekt navrhla nepodporiť. Napriek tomu, že zloženie odbornej komisie už bolo plne v rukách súčasnej Rady FPU, tá zmenila odporúčanie komisie až pri 34 z 36 podporených projektov a ďalším 13 projektom úplne zamietla podporu navrhovanú komisiou (FPU slobodne, 2025b).

4.3.

Ako defunding prebiehal

4.3.1.

Politicizácia FPU zmenami obsadenia orgánov FPU

Novela zákona o FPU otvorila cestu k spoliticizovaniu rozhodovania FPU a teda narušeniu jeho základného princípu nezávislosti a odbornosti. O podpore projektov v minulosti rozhodovali výhradne komisie zložené z odborníkov a odbornícok, avšak novela zverila finálne rozhodnutie najvyššiemu orgánu – Rade fondu, ktorá získala právomoc úplne meniť rozhodnutia komisií (zrušiť podporu, zvýšiť alebo znížiť pridelenú sumu, podporiť neodporúčaný projekt). Zároveň sa rozšíril počet členov Rady, pričom všetkých vymenúva minister/ka kultúry buď priamo alebo na návrh určených subjektov.

Od leta 2024 tak dochádzalo k postupnému menovaniu politických nominantov do Rady fondu – vo viacerých prípadoch bez požadovaných odborných skúseností (Otvorená Kultúra, 2024). Vzhľadom na končiaci mandát predošlých členov, prípadne ich vzdanie sa funkcie, tvoria aktuálne Radu FPU len členovia nominovaní súčasťou ministerkou kultúry (FPU, 2025c).

Politicizácia FPU sa následne naplno prejavila v roku 2025, keď Rada začala čoraz vo väčšom rozsahu zasahovať do odporúčaní odborných komisií. Rada zmenila v danom roku rozhodnutia v rozsahu približne 25% – tak z hľadiska počtu projektov, ako aj objemu dotácií. Zároveň je zjavné, že rozhodnutia Rady sú politicky a ideologicky motivované – niektoré oblasti úplne decimuje (divadlo, tanec, medziodborové aktivity, kreatívny priemysel), iné naopak protežuje (tradičná kultúra a folklór). Celý proces politického ovládnutia a rozvratu systému

podpory kultúrneho sektora bol završený v septembri 2025, kedy Rada FPU schválila Zásady a priority podpornej činnosti na rok 2026, ktoré už vôbec neobsahujú podporu pre celé oblasti kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu: celoročná podpora pre kultúrne a rezidenčné centrá a nezávislé organizácie vo všetkých druhoch umenia; digitálne hry; kreatívny priemysel; medziodborové projekty; umelecký výskum; podujatia v oblasti neprofesionálneho umenia; odborné podujatia múzeí, galérií a knižníc; reštaurovanie a odborné ošetrovanie zbierkových predmetov múzeí a galérií; program Mesto kultúry SR; štipendiá na tvorbu v oblasti divadla; štipendiá na výskum; mobility pre jednotlivcov) (FPU, 2025b).

Porušovanie predpisov, netransparentnosť a meškanie

Proces schvaľovania nových zásad a priorít bol netransparentný a bez akejkoľvek participácie odbornej komunity či samotných žiadateľov (FPU slobodne, 2025a).

Popri politicizácii dochádza aj k znižovaniu štandardov práce a dobrej praxe FPU ako verejnej inštitúcie znížením transparentnosti rozhodovania FPU. Rada fondu opakovaním vylučuje zo svojich zasadnutí verejnosť, napriek tomu, že tie sú zo zákona verejné. Znesiteľne tak výkon verejnej kontroly nad jej činnosťou (Aktuality.sk, 2025b).

Špecifickou témou v roku 2025 bola podpora tradičnej kultúry a folklóru, ktorá meškala v dôsledku neschopnosti Rady FPU zabezpečiť dostatočný počet členov odbornej komisie. Rada vzhľadom na politickú citlivosť hrozby rušenia letných folklórnych festivalov porušila viacero interných predpisov, aby urýchlila rozhodovanie o projektoch a napokon v tejto oblasti aj najvýraznejšie navýšila celkovú finančnú alokáciu (FPU, 2025a). Táto kauza bola zároveň zámienkou na odvolanie riaditeľa FPU Róberta Špotáka [SME, máj 2025] a následne vymenovanie dočasne povereného riaditeľa Františka Kornaja bez relevantných skúseností v oblasti kultúry a umenia (Sme.sk, 2025b, 2025a).

4.4.

Dopady defundingu

Dopadom týchto zásahov je najmä zásadné zvýšenie nepredvídateľnosti podpory a teda aj neistoty v kultúrnom sektore, ale aj existenčné ohrozenie určitej skupiny subjektov. Najvýraznejší vplyv to má na organizácie, ktoré predstavujú najangažovanejšiu a najkritickejšiu časť kultúrnej scény.

Celkové dopady zásadnej deštrukcie systému nezávislej podpory kultúry prostredníctvom FPU sa pravdepodobne naplno prejavia až v ďalších rokoch. V rokoch 2024 a 2025 mali tieto mocenské zásahy ešte do veľkej miery skôr opačný efekt a prispeli k väčšiemu spájaniu kultúrnej obce (DenníkN, 2024) aj k zblížovaniu nezriadovanej a zriadovanej kultúry (spoločné vyhlásenia a protesty) (Sme.sk, 2025) a hľadaniu iných zdrojov financovania cez crowdfundingové kampane (SITA, 2025) či podporu od firiem (Slovenská sporiteľňa, 2025).

V dôsledku manažérskej neschopnosti došlo v roku 2025 aj k výraznému časovému posunu pri príprave novej štruktúry podpornej činnosti, čo následne viedlo k približne 3-mesačnému meškaniu grantových výziev oproti minulým rokom. Prvé rozhodnutia o podpore z FPU na rok 2026 možno očakávať až v apríli 2026, pričom do roku 2024 bolo štandardom vyhodnotenie výziev už v decembri pred začiatkom nového roka. To spôsobí v roku 2026 neistotu a paralýzu plánovania a mnohým pravidelným podujatiam hrozí zrušenie (Močková, 2025).

4.5.

Odpovede občianskej spoločnosti

Od nástupu Martiny Šimkovičovej a Lukáša Machalu do vedenia Ministerstva kultúry SR na konci roka 2023 je kultúrna obec v permanentnom stave pohotovosti a masívne reaguje na všetky mocenské a neodborné zásahy do riadenia kultúry (Otvorená Kultúra!, 2025a). Téma kultúry sa zároveň dostala do centra záujmu a médiá jej venujú asi najviac pozornosti za posledných 30 rokov.

Už začiatkom roka 2024 bola spustená Otvorená výzva na odstúpenie ministerky Martiny Šimkovičovej, ktorú podpísalo takmer 190 tisíc ľudí (Németh, 2024). Následne sa sformovala platforma *Otvorená Kultúra!*, ktorá zastrešuje väčšinu advokačných a protestných aktivít.

Asi najväčší počet aktivít zameraných na obranu nezávislosti kultúry súvisel práve so situáciou vo Fonde na podporu umenia. *Otvorená Kultúra!* v úzkej spolupráci s *Anténou – sieťou pre nezávislú kultúru* a ďalšími strešnými platformami systematicky monitorujú dianie vo fonde, zúčastňujú sa na zasadaniach Rady, organizujú protestné zhromaždenia, analyzujú rozhodnutia Rady, prostredníctvom vyhlásení, sociálnych sietí a komunikácie s médiami upozorňujú verejnosť na postupný rozvrat FPU, podávajú podnety prokuratúre, Najvyššiemu kontrolnému úradu, Verejnému ochrancovi práv či Dozornej rade FPU a zabezpečujú právnu pomoc žiadateľom poškodeným rozhodnutiami Rady, vrátane prípravy správnych žalôb.

V dôsledku deštruktívnych krokov súčasného vedenia ministerstva kultúry zároveň dochádza k užšiemu prepájaniu rôznych aktérov kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu, ako aj zblížovaniu zástupcov zriadovanej a nezriadovanej kultúry. K viacerým

protestným aktivitám sa pridali zástupcovia a zástupkyne samospráv, či nimi zriadených inštitúcií (Otvorená Kultúra!, 2025b).

Ďalšou formou odpovede občianskej spoločnosti na dianie v FPU sú rôzne umelecké reakcie (karikatúry, vizuálne reakcie, performancie), diskusie (Nová Cvernovka, Otvorená Kultúra! a Anténa – sieť pre nezávislú kultúru, 2025), či “festivity” nepodporených projektov (A4 – priestor súčasnej kultúry, 2025).

4.6.

Hlavné zistenia, odhadované potreby a odporúčania

Celková výška defundingu v oblasti kultúry v roku 2025 (projekty financované z FPU) sa dá odhadovať na sumu **3,5 milióna eur**, ktorá bola spôsobená rozhodnutiami Rady FPU oproti odporúčaniam odborných komisií, pri ktorých došlo k negatívnym zásahom (teda zníženie navrhovanej sumy alebo úplné odmietnutie podpory projektu). Paradoxne, celkový rozpočet FPU bol pritom navýšený.

Kľúčovou výzvou pre kultúru – osobitne nezriadenú a spoločensky angažovanú – bude prežitie najbližších dvoch rokov. Primárne pôjde o udržanie infraštruktúry (priestorov) a kľúčového personálu (umeleckých telies, pracovníkov v kultúre), ako aj snahu o zachovanie aspoň minimálnej kultúrnej produkcie. Bez podpory z verejných zdrojov bude tiež výzvou udržať kultúrne podujatia finančne dostupnými aj pre ľudí s nižšími príjmami, nakoľko budú organizácie nútené zvyšovať ceny vstupeniek.

V tejto situácii bude dôležitá ochota samospráv, firiem a jednotlivcov dočasne suplovať zlyhávajúci štát a aspoň čiastočne dofinancovať kultúrny sektor. Dnešná situácia v kultúre je síce dôsledkom mocenských zásahov súčasnej vládnej garnitúry,

avšak poukazuje aj na dlhodobý problém – neprimeranú závislosť kultúrneho sektora na jednom zdroji financovania.

Aj keď kultúrna obec na túto anomáliu poukazovala už v minulosti, práve teraz nastal čas, aby aj samosprávy a súkromný sektor, ktoré sa na financovaní nezriadovanej kultúry podieľali doteraz skôr menšou mierou, dokázali hľadať spôsoby, ako ju podporovať výraznejšie a systematickejšie. A tak jej jednak pomôcť prekonať krízové obdobie, ale aj nastaviť do budúcnosti zdravšie a rovnovážnejšie prostredie pre nezávislú kultúru a tým posilniť aj jej odolnosť voči politickým tlakom (*Debata_A4: Ako môžu samosprávy udržať nezávislú scénu pri živote?*, 2025).

Odporúčania pre samosprávy (VÚC a mestá):

- ⊗ **Posilniť systémovú podporu kultúrnych organizácií z vlastných rozpočtov** tak, aby prispievala k udržateľnosti infraštruktúry a kultúrnych služieb pre verejnosť.
- ⊗ **Vytvárať transparentné dotačné schémy** založené na princípe odborného rozhodovania.
- ⊗ **Začať poskytovať aj viacročnú podporu** pre kultúrne organizácie, ktoré v regióne dlhodobo pôsobia a vytvárajú priestor pre kultúru, umenie, občiansku participáciu či prácu s mládežou.
- ⊗ **Zvážiť aj iné formy finančnej a nefinančnej pomoci nezriadovanej kultúre** – zníženie nájmu, odpustenie poplatkov, prenájom priestorov kultúrnych inštitúcií na vlastné kultúrne, spoločenské alebo odborné podujatia, realizácia spoločných projektov a pod.

Odporúčanie pre súkromný sektor/firmy:

- ⊗ **Nasmerovať časť svojich ESG, CSR a marketingových aktivít a rozpočtov na podporu nezávislých kultúrnych centier a organizácií**, ktoré vytvárajú nezastupiteľný priestor pre komunity, rozvoj talentov, tvorbu a prezentáciu

5.

Analýza defundingu environmentálnych mimovládnych organizácií

5.1.

Úvod

Environmentálne zamerané mimovládne organizácie mali v posledných rokoch obmedzené financovanie z verejných zdrojov orientovaných na ochranu životného prostredia a zelené témy. Táto analýza sa zameriava hlavne na finančné mechanizmy Zelený vzdelávací fond (ZVF), Envirofond a program LIFE, ktoré prerozdeľujú významný objem prostriedkov v oblasti podpory projektov zameraných na ochranu životného prostredia realizovaných MNO.

Napriek tomu, že Programové vyhlásenie vlády SR na r. 2023-2027 explicitne hovorí o nutnosti permanentnej spolupráce s mimovládnyimi partnermi a jej pripravenosti „*finančne podporiť mimovládne organizácie vykonávajúce verejnoprospešnú činnosť, napríklad v oblasti sociálnej, humanitárnej, environmentálnej, výchovnej, vzdelávacej, športu a pod.* (Vláda SR, 2023, s. 5)“, o zámere politicky odstaviť podporu mimovládnyimi organizáciám sa bez okolov vyjadril minister životného prostredia Tomáš Taraba nasledovne:

- ☒ „*Mňa Budajove, Kičove a ostatné mimovládky absolútne nezaujímajú, ja viem, že tam mali hody na ministerstve, viem, že sú nervózne, že som im nepodpísal 16 miliónov eur na tie ich pseudoprojekty.*“ (STVR, 2024b)

Analýza identifikuje objem zdrojov, ktoré boli presmerované alebo inak zablokované voči použitiu zo strany environmentálnych MNO, procesné postupy, ktoré štát a jeho príslušné inštitúcie použili s cieľom presmerovať financovanie a obmedziť prístup environmentálnych MNO k týmto zdrojom a dopady týchto krokov jednak na environmentálne MNO ale aj na oblasť ich pôsobenia a ich partnerov.

Analýza sa tiež venuje odpovediam občianskeho prostredia na vzniknutú situáciu a formuluje odporúčania jednak do prostredia environmentálnych MNO, ako aj verejnému sektoru vo vzťahu k riadeniu finančných mechanizmov.

5.2.

Financovanie environmentálnych mimovládnych organizácií do nástupu IV. vlády Roberta Fica

Environmentálne zamerané mimovládne organizácie mali aj v predošlých obdobiach obmedzené možnosti na financovanie svojej činnosti z verejných zdrojov. Podľa analýzy iniciatívy Zelená väčšina z januára 2025 zameranej na projekty, ktoré boli podporené cez gestorstvo Ministerstva životného prostredia SR, bol podiel získaných financií za obdobie posledných desiatich rokov na úrovni menej než jedno percento zo zdrojov vo fondoch rozdeľujúcich štátne alebo európske financie určených na podporu “zelených” opatrení (Zelená väčšina, 2025a). Mimovládne organizácie mohli čerpať zdroje najmä z týchto schém:

Tabuľka č. 1: Schémy a programy zamerané na podporu „zelených“ opatrení s MNO ako oprávnenými príjimatelmi (2014 – 2024) (MŽP SR, 2016, 2025; Úrad podpredsedu vlády pre pláno obnovy a znalostnú ekonomiku, 2021; SAŽP, 2025)

Fond	Zdroj	Celková alokácia	Podpora pre MVO	Podiel
Operačný program Kvalita životného prostredia (EŠIF)25	EÚ	2 832 531 290 €	10 286 059 €	0,36 %
Plán obnovy a odolnosti: Zelená ekonomika26	EÚ	2 103 000 000 €	3 239 247 €	0,15 %
Envirofond (EF) (za roky 2017-2022)	ŠR	644 259 388 €	2 152 775 €	0,33 %
Projekty LIFE (2014-2020) SPOLU27	EÚ	68 643 827 €	36 240 652 €	52,80 %
SK Klíma (Nórsky finančný mechanizmus + Finančný mechanizmus EHP + Štátny rozpočet SR)	Nórsko +EHP +ŠR	23 960 000 €	1 312 602 €	5,48 %
Zelený vzdelávací fond (ZVF) (2022-2023)28	ŠR	1 062 063,77 €	522 470,32 €	49,2 %
Spolu		5 673 456 568,77 €	53 753 805,32 €	0,94 %

25 op-kzp.sk

26 Life 2014 – 2020. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky. planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/zelena-ekonomika/minzp.sk/life-2014-2020/

27 Informácie k ZVF neboli poskytnuté MŽP v odpovedi na informácie, pochádzajú zo správ ZVF na zelenyvzdelavacifond.sk. Roky pred rokom 2022 neuvádzame pretože v tom čase nešlo o financie zo štátneho rozpočtu ale od súkromných donorov.

Vzhľadom na nastavenie vyššie uvedených fondov nie je možné pri niektorých z nich vyčísliť podporu MVO pre jednotlivé roky. Preto uvádzame rozmedzia rôznych období, podľa informácií, ktoré Zelená väčšina získala priamo od MŽP (11/2024) ako odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 28.10.2024. Ministerstvo v odpovedi neuviedlo projekty, ktoré podporil Zelený vzdelávací fond, ktorý spravuje Slovenská agentúra životného prostredia, tie sme doplnili z vlastného zisťovania.

5.3.

Defunding od roku 2024: zásadné zníženie vôle štátu vstupovať do partnerstiev s MNO, rušenie oprávnenosti MNO žiadať o podporu a neposkytovanie spolufinancovania

Od nástupu IV. vlády Roberta Fica sme zaznamenali niekoľko významných zásahov do financovania MNO a to najmä v Zelenom vzdelávacom fonde a v spolufinancovaní projektov Európskej komisie v programe LIFE. Spoločným menovateľom financovania environmentálnych MNO je vysoká miera neistoty, ktorá sa v období 2024-25 rapídne zvýšila.

Kým environmentálne vzdelávacie fondy boli pre MVO úplne zastavené, v projektoch, ktoré sú poskytované európskymi inštitúciami (LIFE, Interreg) nastala extrémna neistota. Jedným rozmerom je **chýbajúce spolufinancovanie zo strany štátnych inštitúcií** a druhým je **obmedzená spolupráca na projektoch z ich strany**.

Organizácie tak často nie sú schopné sa uchádzať o podporu z týchto projektov pre **nemožnosť nájsť partnera zo strany štátnej inštitúcie**, ktoré boli predtým bežnou súčasťou spolupráce a samotné programy ich často vyžadujú. Alebo pre obavu z obštrukcií zo strany

potenciálneho partnera zo štátnej sféry sa MNO do snahy získať tieto projekty nakoniec radšej ani nezapoja.

5.3.1.

Zelený vzdelávací fond a Envirofond

ZVF od svojho vzniku v roku 2017 neustále menil pravidlá oprávnenosti žiadateľov, financovania a administrácie. Tieto **časté zmeny spoluvytvárali nepredvídateľné prostredie**, ktoré sťažovalo systematický rozvoj environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu. Do roku 2022 fungovala podpora MNO paralelne z oboch fondov t.j. zo ZVF aj z Envirofondeu.

Od roku 2022 bol ZVF financovaný výhradne zo zdrojov Environmentálneho fondu (EF), pričom na strane ZVF sa ukončilo predošlé partnerstvo so súkromnými donormi. **Od roku 2023 prestali byť mimovládne organizácie oprávnenými žiadateľmi o dotácie z Environmentálneho fondu a podporu mohli žiadať len zo ZVF.** Organizácie, ktoré žiadali o tieto príspevky neboli vždy typicky *zelené* organizácie, vzhľadom na „úzko“ vzdelávací charakter fondu.

Už v tomto období viaceré etablovanejšie environmentálne vzdelávacie organizácie nepodávali do týchto fondov žiadosti pre ich neprehľadný a nespoľahlivý manažment. O podporu často žiadali menšie MNO, ale aj športové kluby, rodičovské organizácie či iné typy organizácií. **Od roku 2024 nie sú MNO ani samosprávy oprávnenými žiadateľmi zo ZVF a teda nemôžu žiadať o podporu.**

Ešte vo výzve ZVF 4/2022²⁹ boli oprávnenými žiadateľmi MNO a školy (SAŽP, 2022). Vo výzve 5/2023³⁰ boli oprávnenými žiadateľmi školy, občianske združenia a ako nové aj správy národných parkov ako príspevkové organizácie MŽP SR (SAŽP, 2023).

Najvýznamnejšia zmena nastala vo výzve 6/2024³¹ (výsledky zverejnené v decembri 2024) a vo výzve 7/2024³² (vyhlásenej v novembri 2024 s termínom 17.1.2025) (SAŽP, 2024a, 2024b). V týchto výzvach boli oprávnenými žiadateľmi už len školy.

Rozsah defundingu environmentálnych MNO medzi rokmi 2023 a 2024 v dôsledku zmien v oprávnenosti čerpania prostriedkov pre MNO predstavuje sumu **411 097 eur**.

Inými slovami, prístup environmentálnych MVO k podpore z kľúčových verejných zdrojov v oblasti environmentálnej výchovy a vzdelávania klesol z 411 097 eur v roku 2023 na **0 eur** v roku 2024. V roku 2025 tento stav pretrvával. Ak použijeme rok 2023 ako benchmark, tak **celková výška defundingu z EF a ZVF za roky 2024 a 2025 predstavuje 823 195 eur**.

Tabuľka 2: Rozsah defundingu z EF a ZVF, 2022 – 2025

Zdroj financovania	2022 – podpora MVO v eur	2023 – podpora MVO v eur	2024 – podpora MVO v eur	2025 – podpora MVO v eur
Environmentálny fond (EF)	313 803	0	0	0
Zelený vzdelávací fond (ZVF)	111 372 (výzva 4/2022)	411 097 (výzva 5/2023)	0 (výzva 6/2024)	0 (výzva 7/2024)
CELKOVÁ PODPORA MVO (EVVO)	425 175	411 097	0	0 eur

29 Zelený vzdelávací fond – nová výzva 4/2022. SAŽP <https://zelenyvzdelavacifond.sk/archiv/vysledky-podpory-zvf-4-2022>

30 Zelený vzdelávací fond – nová výzva 5/2023. SAŽP <https://zelenyvzdelavacifond.sk/dotacie-zvf/dotacia-zvf-pre-rok-2023>

31 Zelený vzdelávací fond – nová výzva 6/2024. SAŽP <https://zelenyvzdelavacifond.sk/clanky/zeleny-vzdelavaci-fond-6-2024>

32 Zelený vzdelávací fond – nová výzva 7/2024. SAŽP <https://zelenyvzdelavacifond.sk/clanky/zeleny-vzdelavaci-fond-nova-vyzva-7-2024>

Z výzvy 6/2024 boli ako oprávnení žiadatelia vylúčené už aj samosprávy. Predpokladáme, že dôvodom bolo, že samosprávy často tieto projekty robili v spolupráci s MVO kvôli odbornosti, kapacitám a fundovanosti MVO v oblasti environmentálneho vzdelávania. Podobne ako školy, ani samosprávy často nedisponujú dostatočnými kapacitami na prípravu, respektíve realizáciu projektov, pričom dovtedy v tejto oblasti fungovala dobrá spolupráca medzi sektormi.

Zdôvodnenie ministra životného prostredia T. Tarabu bolo, že štátne inštitúcie (najmä školy) si teraz plnia svoje úlohy prostredníctvom vlastných programov.

☒ *„Časy, keď si štátne inštitúcie neplnili svoje úlohy, pretože predošlé vlády plnili vrecká mimovládкам, sa skončili. Slovenské deti v škôlkach a na školách majú právo sa dostať ku kvalitnému envirovzdelávaniu cez vlastné programy.“*
(SITA, 2024b)

MNO v minulosti poskytovali kvalitné EVVO programy (programy environmentálneho vzdelávania a osvetu), ktoré vychádzajú z najnovších medzinárodných skúseností. Tie ukazujú, že MNO poskytujú školám neoceniteľné služby, ktoré ony vzhľadom na svoje ďalšie povinnosti často nedokážu zabezpečiť samostatne. Učitelia na školách nemajú kapacity pripravovať popri učení celé vzdelávacie programy, či písať zložité projekty. MNO, prípadne samosprávy, dokázali pripraviť programy, ktoré boli aplikovateľné na viacero škôl, nielen pre jednu školu. Vylúčením MNO a samospráv došlo k neefektívnemu využívaniu týchto financií.

5.3.2.

Program LIFE: Obmedzovanie spolufinancovania ako hlavný nástroj defundingu

Nastavenie financovania programu LIFE je na dlhé obdobie s komplikovaným spolufinancovaním. V súčasnosti prebieha programovacie obdobie pre roky 2021-2027. Pre referenciu uvádzame, že v programovacom období 2014 až 2020 bolo s podporou zo štátneho rozpočtu SR podporených 7 organizácií a 9 projektov³³. Výška príspevku zo štátneho rozpočtu pre spolufinancovanie pre MNO predstavovala celkovú sumu 10 618 261 eur, pričom príspevok z európskych zdrojov predstavoval 23 772 384 eur (MŽP SR, 2022). Súčasťou takýchto projektov bola vždy aj požiadavka na vlastné financovanie zo strany organizácie.

Projekty LIFE sú často realizované v spolupráci so štátnymi inštitúciami či univerzitami. Vzhľadom na to, že súčasné programové obdobie ešte prebieha a MŽP nezverejňuje dáta o priebežne podporených projektoch, nevieme vyčíslit podporu za posledné dva roky. Zdôrazňujeme, že na Slovensku nie je pri podávaní týchto projektov na rozdiel od iných krajín (ČR, Maďarsko) dopredu zaručená štátna podpora. V priebehu projektu sa teda môže spolufinancovanie meniť a je predmetom vyjednávania a dobrej vôle ministerstva, kde organizácie často aj dva roky nevedia či im ministerstvo spolufinancovanie podpíše a rovnako dlho často čakajú aj na finálnu kontrolu a prevod sľúbených financií po skončení projektu. Spolufinancovanie zároveň dostávajú separátne viacerí partneri jedného projektu.

33 Prehľad projektov LIFE (2014-2020) spolufinancovaných zo štátneho rozpočtu. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky <https://www.minzp.sk/files/sekcia-enviromentalnych-projektov-programov/podporene-projekty-life.pdf>

Výzva na spolufinancovanie projektov LIFE bola naposledy vyhlásená ministrom Milanom Chrenkom v roku 2023 a rozhodovanie o nej už prešlo na ministra Tomáša Tarabu. Ten sa rozhodol nepodporiť viaceré projekty spolufinancovaním, prípadne bolo prisľúbené spolufinancovanie s podmienkou pričom (do decembra 2025, pozn. autora) nedošlo k podpísaniu zmlúv.

Dáta o tom, ktoré projekty boli ako podporené či nie, neboli v čase tvorby tejto analýzy (november-december 2025) verejne dostupné. To však neznamená, že dlhotrvajúce projekty nebudú podporené v iných výzvach, ale v súčasnosti nie je informácia o tom, že by MŽP plánovalo ďalšiu výzvu na spolufinancovanie. Predpoklad teda je, že za súčasnej vlády nebudú podporené viaceré MNO zapojené do projektov LIFE. Spolufinancovanie, ktoré bolo zmluvne podpísané ešte pred rokom 2023, ministerstvo vypláca.

Posledná výzva³⁴ na spolufinancovanie projektov LIFE zo štátneho rozpočtu bola vyhlásená 10. augusta 2023 ministrom Milanom Chrenkom za úradníckej vlády (MŽP SR, 2023). O pridelení podpory už rozhodoval nový minister Taraba koncom októbra 2024. Ministerstvo oficiálne neinformovalo o výsledkoch, ani dôvodoch rozhodnutí. O tých informoval minister Taraba len na svojich sociálnych sieťach.

Niektorým projektom bola sľúbená podpora s podmienkou. Vzhľadom na to, že niektoré projekty sú nastavené na širokú spoluprácu s viacerými partnermi, vrátane štátnych inštitúcií a vylúčenie mimovládnych organizácií by spôsobilo celému projektu problémy, nezamietol podporu, ale zmluvy stále nie sú podpísané.

Na základe vlastného prieskumu medzi EMVO, konzervatívne odhadujeme, že **kvôli zamietnutiu žiadostí, schváleniam s podmienkou alebo nevyhlásení výziev o spolufinancovaní**

LIFE projektov, nie je pokrytých minimálne 5 miliónov eur pre mimovládne organizácie zapojené v existujúcich LIFE projektoch.

Z predchádzajúcich³⁵ vyjadrení ministra Tarabu je zjavné, že zastavenie financovania MNO je jeho prioritou (SITA, 2024b). A to aj napriek tomu, že práve v environmentálnej oblasti nemali zelené organizácie v porovnaní s inými MNO veľký priestor žiadať podporu od vlády. Financovanie MNO je pravidelnou odpoveďou ministra Tarabu na kritiku v akejkoľvek oblasti, ktorú rieši MŽP. Ide o taktiku odpútania pozornosti.

Príkladom je aj reakcia ministra na vyjadrenie Siete environmentálne-výchovných organizácií Špirála³⁶ na zastavenie podpory zo Zeleného vzdelávacieho fondu (SME.sk, 2024).

Taraba reagoval, že mimovládne organizácie si za uplynulé roky rozdelili na ministerstve 60 miliónov eur. Teraz je podľa neho čas podporovať štátne vedecké inštitúcie a zariadenia (SME.sk, 2024).

Sumu okolo 60 miliónov eur minister spomínal vo viacerých svojich vyjadreniach, čo bolo podnetom na analýzu financií, ktoré boli poskytnuté cez MŽP mimovládnym organizáciám (SME.sk, 2024). Z dát, ktoré poskytlo samotné ministerstvo, vyplynulo, že za desať rokov dostali MNO v rôznych programoch približne 50 miliónov eur a teda Tarabom deklarovaná suma je nepodložená.

34 Výzva na predkladanie žiadostí o spolufinancovanie projektov LIFE. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky <https://www.minzp.sk/life-2021-2027/vyzvy-predkladanie-ziadosti-spolufinancovanie-projektov-life.html>

35 Taraba, T.(2024). *Školy môžu získať financie zo Zeleného vzdelávacieho fondu, Taraba zdôraznil podporu škôl pred mimovládkami*. SITA. <https://sita.sk/vskolstve/skoly-mozu-ziskat-podporu-zo-vzdelavacieho-fondu-na-prakticke-environmentalne-aktivity-taraba-zdoraznil-podporu-skol-pred-mimovladkami>

36 Taraba, T. (2024) *Mimovládky kritizujú zmeny fungovania fondov, Taraba hovorí o podpore škôl*. SME. <https://www.sme.sk/index/c/mimovladky-kritizuju-zmeny-fungovania-fondov-taraba-hovori-o-podpore-skol>

5.4.

Dopady defundingu

Zastavenie financovania environmentálnych vzdelávacích aktivít má následky skôr na menšie mimovládne organizácie. Kvôli dlhodobému podfinancovaniu environmentálnych vzdelávacích aktivít zo strany štátu, boli organizácie, ktoré sa koncepčne a dlhodobo venovali tejto oblasti, už v minulosti nútené hľadať iné zdroje financovania. Zastavenie financovania smerom k samosprávam a teda nepriame obmedzenie financovania MNO, ktoré so samosprávami spolupracovali, **má negatívne dôsledky najmä voči samosprávam**. Tie mali v tejto oblasti rozvinuté dlhodobé kvalitné spolupráce na tvorbe koncepčných materiálov či vzdelávania učiteľov a tieto sa teraz nebudú realizovať.

Obmedzovanie spolufinancovania LIFE projektov zo strany štátu spôsobuje **významné problémy pre samotné mimovládne organizácie**. Nielen fakt, že mnohé z nich nemajú istotu spolufinancovania. Tie, ktoré príspevok nedostanú, ho musia hľadať inde. Pri výpadku spolufinancovania nie sú schopné realizovať všetky aktivity v projekte, čo môže mať za následok **stratu financií aj z európskych zdrojov**, keďže podmienky pri týchto programoch sú veľmi striktné. Ide o organizácie, ktoré sa dlhodobo profesionálne venujú praktickým opatreniam ochrany prírody a krajiny a realizovali množstvo projektov, ktoré priniesli v regiónoch nielen konkrétne zlepšenie stavu životného prostredia, ale aj množstvo regionálnych pracovných miest a podporu regiónom.

Paradoxne nakoniec **najväčšou obeťou je štát**. Tieto financie, ktoré na Slovensko prišli vďaka tomu, že ich MNO v medzinárodnej súťaži dokázali získať, sa aj napriek prerušeniu spolufinancovania zo strany štátu spoločnosti vrátili. Veľká časť z týchto prostriedkov

išla štátnym inštitúciám, samosprávam či miestnym firmám a podporovala regionálny rozvoj či zamestnanosť.

Modelovým príkladom je projekt SOS/Birdlife na ochranu stepných vtákov, kde minister Taraba odmietol podpísať spolufinancovanie: „*Príspevok Európy je taký veľký, že Slovensku stačilo doložiť oveľa menej a dane a odvody, ktoré by sa odvedli z tých projektov a aktivít, by boli vyššie o jeden milión eur, ako je príspevok Slovenska,*“ hovorí ornitológ Jozef Ridzoň (Mäkká, 2024b).

Pre organizácie, ako je SOS/Birdlife znamená nepodpísanie spolufinancovania nutnosť hľadania iného zdroja, z ktorého by vykryli záväzky smerom k Európskej komisii, ktoré naďalej trvajú. Organizácia musela pristúpiť aj k zníženiu úväzkov zamestnancov a obmedzeniu aktivít. Niektoré organizácie sa rozhodli neuchádzať sa o ďalšie financie z týchto programov, iné hľadajú do budúcnosti spolupráce so subjektmi mimo štátnej správy, prípadne hľadajú cezhraničné partnerstvá, kde nebudú mať riziko obštrukcií zo strany slovenskej vlády a štátnych inštitúcií. Týmto ale nakoniec budú viac trpieť oblasti, kde vznikali spolupráce práve na slovenskej pôde a so slovenskými aktérmi. **Obmedzí sa ochrana prírody v niektorých oblastiach zo strany MNO a štát bude musieť hľadať iné spôsoby ako zabezpečiť túto činnosť.**

Ďalším problémom je **znefunkčnenie štátnych inštitúcií v oblasti ochrany prírody ukončením pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa (MŽP)** alebo vynúteným odchodom odborníkov. Ide nielen o riaditeľov inštitúcií, ale aj radových zamestnancov. Zamestnanci bez odbornosti v partnerských inštitúciách veľkých projektov nevedia naplňať ich časť cieľov projektu, čo spôsobuje ďalšie problémy s celkovým naplňaním projektových záväzkov a hrozbu straty vysúťažených financií. Príkladom je Slovenský vodohospodársky podnik (SVP), ktorý má za ostatný rok už piateho riaditeľa a významne obmedzené ľudské zdroje. V iných štátnych inštitúciách (napr. v niektorých Správach národných parkov) je pri schválených projektoch ťažká komunikácia. **Zamestnanci sa**

boja s MNO komunikovať, stretávať či zdieľať informácie. Kvôli nespolupráci štátnych inštitúcií je možné očakávať v nasledujúcom období aj krátenie niektorých schválených projektov, keďže organizácie nebudú schopné bez spolupráce naplniť záväzky v projekte.

Vzhľadom na tieto problémy v existujúcich projektoch je pre organizácie ťažké vstupovať do nových projektov, pretože vzhľadom na situáciu na Slovensku sa stali pre zahraničných partnerov rizikom pre plnenie budúcich projektov. Prichádzajú tak o možnosti zapojiť sa do nových výziev v programoch.

5.4.1.

Odpovede občianskej spoločnosti

Už krátko po nástupe súčasnej vlády bolo zo strany nominantov SNS počut časté útoky na viaceré mimovládne organizácie a ich projekty, špeciálne LIFE projekty. Z vyjadrení bolo zjavné, že tomuto mechanizmu nerozumejú a často sa objavili aj klamstvá. Významnou postavou bol Rudolf Huliak a jeho napádanie organizácie BROZ³⁷ (Grečko, 2024). V reakcii na to začali dotknuté organizácie intenzívne vysvetľovať, ako táto podpora funguje, a aký má prínos pre Slovensko. Obhajobu týchto projektov ale prinášali aj ľudia mimo prostredia MNO³⁸ (Mäkká, 2024a).

V rovnakom duchu sa vyjadroval aj minister životného prostredia Tomáš Taraba a štátny tajomník MŽP Filip Kuffa a slovné útoky na environmentálne MNO ohľadom “vyciavania” štátu mimovládkami

sú rozsiahle a kontinuálne³⁹ (Zelená väčšina, 2025b). Práve opakované vyjadrenia ministra Tarabu viedli organizácie k reakcii analýzou financovania MNO. Na žiadosti o informácie z 10. októbra 2024, aby ministerstvo podložilo ministrove tvrdenia, ministerstvo odmietlo odpovedať. Až žiadosť o informácie, pýtajúcu sa ministerstva, ktoré MNO boli za desať rokov podporené z fondov pod gesciou MŽP, bol žiadajúcej organizácií poskytnutý nesúrodý zoznam projektov, ktoré spracovala do prehľadnej analýzy⁴⁰ (Zelená väčšina, 2025b).

Po zastavení financovania zo Zeleného vzdelávacieho fondu sa voči tomuto kroku ohradila⁴¹ *Sieť environmentálne-vzdelávacích organizácií Špirála* (SME.sk, 2024).

Po vyhlásení ministra Tarabu, že nebude financovať projekty LIFE, a ako ukážku si vybral projekt SOS/Birdlife, táto organizácia intenzívne komunikovala⁴² ministrove klamstvá a vysvetľovala projekt v médiách (SITA, 2024d). Spolufinancovanie hľadá z ďalších zdrojov aj pomocou crowdfundingových aktivít (SOS Birdlife, 2025).

Mimovládne organizácie sa snažia hľadať možnosti spolupráce v medzinárodných projektoch mimo konkrétnych problematických štátnych inštitúcií, čo však môže obmedzovať dosah ich aktivít.

Niektoré organizácie sa snažili s Ministerstvom životného prostredia vyjednávať a vysvetľovať projekty a ich prínos, ale táto snaha nepriniesla želané výsledky.

37 *Príbeh o miliónoch na korytnačky si v SNS vymysleli. Kedysi boli na Slovensku bežné, teraz sú v ohrození.* (12.3.2024) Denník N. <https://dennikn.sk/3867543/pribeh-o-milionoch-na-korytnacky-si-v-sns-vymysleli-kedysi-boli-na-slovensku-bezne-teraz-su-v-ohrozeni/>

38 *Odvolaná šéfka vodohospodárskych výskumníkov: Peniaze chodili od mimovládok k nám, nie naopak, supľujú nečinnosť štátu.* (4.1.2024) Denník N. <https://dennikn.sk/3756814/odvolana-sefka-vodohospodarskych-vyskumnikov-peniaze-chodili-od-mimovladok-k-nam-nie-naopak-suplujou-necinnost-statu/>

39 *Výzva: Prestaňte oslabovať ochranu zákona o ochrane prírody a krajiny.* (14.3.2025). Zelená väčšina <https://www.zelenavacsina.sk/prestante-zavadzat-o-mimovladkach-a-zacnite-riesit-skutocne-problemy/>

40 Tamže.

41 *Taraba, T. (2024) Mimovládky kritizujú zmeny fungovania fondov, Taraba hovorí o podpore škôl.* SME. <https://www.sme.sk/index/c/mimovladky-kritizuju-zmeny-fungovania-fondov-taraba-hovori-o-podpore-skol>

42 *Taraba potopil projekt na ochranu stepných druhov vtákov. Argument? Slovensko stepi nemá. Ochránari: Prišiel o milión eur.* (29.10.2024). Pravda. <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/728869-taraba-potopil-projekt-na-ochranu-stepnych-druhov-vtakov-argument-slovensko-stepi-nema-ochranari-prisiel-o-milion-eur/>

5.4.2.

Hlavné zistenia a odporúčania

Vo všeobecnosti sú environmentálne mimovládne organizácie dlhodobo podfinancované. V prípade spolupráce so štátnymi inštitúciami zažívajú dlhodobú a narastajúcu neistotu. Vzhľadom na súčasnú slabú ochotu viacerých štátnych inštitúcií spolupracovať s environmentálnymi MNO na projektoch, majú obmedzené možnosti v praktickej ochrane prírody a krajiny, poľnohospodárstve či v konkrétnych regiónoch. Snahy o komunikáciu a nájdenie riešení v konštruktívnom dialógu so štátom nenašli doposiaľ odozvu.

Celková výška defundingu environmentálnych MVO v rokoch 2024 a 2025 sa dá odhadovať na **5 823 000 eur**. Táto suma pozostáva z 823-tisícového výpadku zo ZVF, kde boli administratívnym opatrením MVO vyňaté spod oprávnenosti čerpania, pričom dovtedy čerpali cca 410-tisíc eur ročne a výpadku **približne na úrovni 5 miliónov eur** z dôvodu odmietnutia spolufinancovania zo strany štátu projektov LIFE.

Dlhodobo chýbajú schémy na financovanie environmentálnych organizácií nielen v praktickej ochrane prírody ale aj v advokácii, ktorá je v súčasnosti kľúčovým nástrojom na bránenie základov systémovej ochrany životného prostredia. Viaceré organizácie museli navýšiť svoje kapacity v snahe reagovať advokačnou prácou na kontinuálne oslabovanie ochrany životného prostredia, ktoré oslabuje túto oblasť nielen systémovo, ale znemožňuje aj praktické opatrenia v teréne.

Jednou z alternatív, ako môžu MNO na situáciu reagovať, je využívať priestor na cezhraničné a medzinárodné partnerstvá v európskych projektoch, kde sa nevyžaduje nestabilná spolupráca s niektorými štátnymi inštitúciami.

Odporúčania pre Zelený vzdelávací fond a Envirofond:

- ☒ Transparentnosť procesov je kľúčová pre ich dôveryhodnosť. Zelený vzdelávací fond by mal zverejniť kritériá, na základe ktorých boli MNO vyhodnotené ako menej efektívne, a vykonať nezávislé hodnotenie kvality EVVO programov realizovaných MNO aj školami. Bez týchto údajov pôsobia tvrdenia o nízkej kvalite MNO programov ako neodôvodnené a znižujú dôveru v ZVF.
- ☒ MNO navrhujú dôkladné preskúmanie systému financovania EVVO zo strany štátu a zhodnotenie jeho efektivity. Ako inšpirácia môže slúžiť systém financovania v Českej republike, ktorý bol nastavený po detailnej analýze potrieb škôl, MNO a verejnosti⁴³. Spolupráca medzi školami, MNO a verejným sektorom je kľúčová pre dosiahnutie dlhodobých cieľov EVVO, čo okrem iného vyzdvihujú aj platné národné a medzinárodné strategické dokumenty v tejto oblasti.

Odporúčania pre program LIFE

- ☒ Odporúča sa Vláde SR prehodnotiť spôsob prijímania spolufinancovania LIFE projektov tak, aby nevznikala neistota ohľadom financovania počas prebiehajúcich projektov. Príkladom je Maďarsko Česko, kde je spolufinancovanie dohodnuté pri podpise zmluvy a nie je ponechané na rozhodnutie až v priebehu realizácie projektov.
- ☒ Odporúča sa Európskej komisii vytvoriť priestor na spolufinancovanie projektov typu LIFE, ktorý v prípade nepriaznivo nastavenej vlády neohrozuje dlhoročné projekty.

⁴³ *Návrh systému podpory dlhodobých nadregionálnych služieb ve voz národního programu životní prostředí, Síť středisek ekologické výchovy Pavučina, z. s., Zadávateľ: Česká republika – Ministerstvo životního prostředí*

6.

Analýza defundingu v oblasti rozvojovej spolupráce

6.1.

Úvod

Táto časť analýzy sa zameriava na stav financovania mimovládnych neziskových organizácií v oblasti rozvojovej spolupráce po nástupe IV. vlády Roberta Fica, s dôrazom na zmeny v dotačných schémach SAMRS/SlovakAid. Vychádza z platného zákona č. 392/2015 Z. z. a zo Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2025 – 2030.

Kvantitatívne porovnáva vývoj rozpočtov a reálne schválených prostriedkov pre MNO v rokoch 2022–2025, vrátane dodatočných škrto v roku 2024 a presunov zdrojov v roku 2025.

Kvalitatívne mapuje aj posuny v prístupe štátu k partnerstvu s občianskou spoločnosťou. Súčasťou je identifikácia širších faktorov, ktoré ovplyvňujú financovanie a miesto občianskej spoločnosti v systéme slovenskej rozvojovej pomoci (napr. ekonomizácia pomoci, konsolidácia či podpora Ukrajine). Cieľom analýzy je pomenovať mechanizmy defundingu, jeho dopady na sektor a naznačiť riziká ďalšieho vývoja ako aj odporúčania, najmä smerom k obdobiu 2026-2027.

6.2.

Financovanie MNO v oblasti rozvojovej spolupráce

Základným právnym rámcem upravujúcim túto oblasť je zákon č. 392/2015 Z.z., o rozvojovej spolupráci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a ďalej Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky na roky 2025-2030 (MZVaEZ, 2025). Každý rok vláda SR schvaľuje *Zameranie dvojstrannej rozvojovej spolupráce*, ktoré upravuje rozpočet Slovenskej agentúry pre medzinárodný rozvoj a spoluprácu (SAMRS) na daný rok vrátane finančných alokácií na jednotlivé dotačné výzvy SAMRS, ktorých je 8 až 10 a líšia sa od seba funkčným a geografickým zameraním (SlovakAid, 2022, 2023, 2024b, 2025b).

MNO sa môžu každý rok uchádzať o tieto dotačné výzvy agentúry SAMRS/ SlovakAid, ktoré sú vyhlasované spravidla v objeme približne 4,5 – 5,5 milióna eur a rozpočtovo kryté z kapitoly MZVaEZ SR – program Rozvojová spolupráca (05T0A).

6.3.

Rozsah defundingu po nástupe IV. vlády Roberta Fica

V roku 2022 bol vládou schválený rozpočet na dotačné výzvy SAMRS 5,5 mil. eur, MZVaEZ SR schválilo projekty vo výške 5,3 mil. eur. **MNO mali prístup k 4,9 mil. eur.** V roku 2023 bol vládou Eduarda Hegera schválený rozpočet na dotačné výzvy SAMRS 6,1 mil. eur, MZVaEZ SR schválilo projekty vo výške 6 mil. eur. **MNO mali prístup k 5,2 mil. eur.**

V roku 2024 bol novou vládou pod vedením Roberta Fica schválený rozpočet na dotačné výzvy SAMRS 4,8 mil. eur. MZV uprostred roka, už po uzatvorení a v niektorých prípadoch aj vyhodnotení dotačných výziev, urobilo z dôvodu konsolidačných opatrení škrtu a schválilo projekty len vo výške 1,8 mil. Eur, navyše s výrazným niekoľko mesačným omeškaním. **MNO tak reálne prišli o možnosť uchádzať sa o 3 milióny eur.**

V roku 2025 bol vládou schválený rozpočet na dotačné výzvy SAMRS 4,8 mil. Eur. V rámci toho bolo 1,2 mil. eur z dotačných výziev, o ktoré sa môžu uchádzať MNO presmerovaných na dotačnú výzvu Program podnikateľských partnerstiev (PPP). PPP bol v minulosti vo výške maximálne 0,6 mil. eur, teraz bola táto výzva strojnásobená na 1,8 mil. eur. **MNO tak mali prístup k 2,6 mil. eur a prišli o prístup k 1,5 – 2,5 mil. eur.**

Tabuľka 1: Prehľad rozpočtovaných prostriedkov a schválenej podpory MNO zo SAMRS, 2022 – 2025 (Zdroj: vlastné prepočty autora, SlovakAid, 2024a, 2025a)

	Rozpočet na dotačné výzvy SAMRS	Schválená podpora	Z toho podpora projektov MNO
2022	5,6 mil. eur	5,3 mil. eur	5 mil. eur ⁴⁴
2023	6,1 mil. eur	6 mil. eur	5,2 mil. eur
2024	4,7 mil. eur	1,8 mil. eur	1,3 mil. eur
2025	4,4 mil. eur	4,3 mil. eur	2,5 mil. eur

V stĺpci „z toho podpora projektov MNO“ je započítaná podpora aj pre štátne rozpočtové a príspevkové organizácie, ktoré sú oprávneným žiadateľom vo výzvach SAMRS, čo znižuje priestor pre MNO ešte viac.

V roku 2026 hrozí, že prístup k finančným zdrojom pre MNO sa ešte zhorší a to najmä z dôvodu ďalšieho navýšenia v dotačnej výzve pre podnikateľov, resp. iných nástrojov na úkor MNO a zníženia celkového finančného objemu kvôli konsolidačným opatreniam.

⁴⁴ Rozpočet SAMRS na dotácie je viac než dekádu stabilne na úrovni približne 5 miliónov eur ročne.

6.4.

Pokles záujmu štátu o partnerstvo s občianskou spoločnosťou v oblasti rozvojovej spolupráce.

V roku 2025 MZVaEZ SR prvýkrát v histórii SlovakAid odmietlo podpísať dotáciu pre strešnú organizáciu Ambrela v dotačnej výzve SAMRS/2025/BK, ktorá významným spôsobom každoročne prispievala k dlhoročnej spolupráci medzi občianskou spoločnosťou na jednej strane a MZVaEZ SR a ďalšími aktérmi na druhej. Minister sa dňa 30. 6. 2025 rozhodol nepodpísať projektovú žiadosť SAMRS/2025/BK/1/3, ktorú hodnotiaca komisia MZVaEZ SR pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytnutie dotácie Výzvy č. SAMRS/2025/BK/1 na (SlovakAid, 2024, 2025a), ohodnotila vysokým bodovým hodnotením a odporučila ministrovi zahraničných vecí a európskych záležitostí SR na schválenie. Pre Ambrelu to predstavuje nepredvídateľný výpadok vo výške cca 20% ročného príjmu.

Ako oficiálny dôvod neschválenia projektovej žiadosti MZVaEZ SR komunikovalo potrebu konsolidácie verejných financií. Z celkového finančného objemu všetkých dotačných výziev SAMRS v roku 2025, sa tak MZVaEZ SR podarilo skonsolidovať 1%. Projekt Ambrely bol jediný, ktorý dosiahol dostatočné bodové hodnotenie, ale nebol schválený z dôvodu konsolidácie.

Okrem vyššie uvedeného, takéto konanie zásadným spôsobom spochybňuje dlhoročné partnerstvo a memorandum o spolupráci medzi jedinou strešnou organizáciou občianskej spoločnosti v oblasti zahraničnej politiky SR – Ambrelou a MZVaEZ SR. Taktiež to má vplyv na poskytovanie niektorých služieb Ambrely pre členské organizácie.

V septembri MZVaEZ SR komunikovalo Ambrele, že nemá počítať so žiadnou finančnou podporou (nielen dotáciou ale ani na úrovni

kontraktov ako dodávateľ služieb) a že v roku 2026 sa neplánuje otvoriť dotačná výzva na budovanie kapacít strešných organizácií.

Na druhej strane MZVaEZ SR deklaruje potrebu a ochotu spolupracovať s Ambrelou, získavať od nej odborné vstupy, prizývať ju do pracovných skupín, ako napr. do pracovnej skupiny pre *rapid response*, koordinačný výbor, hodnotenie výziev SAMRS a programovanie pre 2026 a ďalšie, čo sa v niektorých prípadoch aj uskutočňuje.

6.5.

Faktory ovplyvňujúce rozvojovú spoluprácu, jej financovanie a miesto občianskej spoločnosti ako aktéra.

Financovanie rozvojovej spolupráce Slovenska je výrazne ovplyvňované 6 hlavnými faktormi:

- ☒ **Dlhodobé neplnenie medzinárodných záväzkov SR.** Slovensko prispieva na rozvojovú spoluprácu iba 0,13 – 0,15 % HDP, čo je výrazne pod medzinárodným záväzkom dosiahnuť 0,33 % do roku 2030. **Na splnenie tohto cieľa by muselo každoročne navýšiť rozpočet o 74 miliónov eur.** Reálna hodnota slovenskej pomoci však pritom za ostatné tri roky klesla o jednu pätinu pre infláciu a v dlhodobejšom hľadisku ešte výraznejšie, keďže napr. rozpočet SAMRS na dotácie ostáva už viac než dekádu stabilne na úrovni približne 5 miliónov eur ročne. (Ambrela Development Forum, 2025)
- ☒ **Silnejší tlak na ekonomizáciu rozvojovej spolupráce.** Od roku 2023 sa rozvojová spolupráca čoraz výraznejšie využíva ako nástroj zahraničnej, bezpečnostnej a hospodárskej

politiky. Tento trend sa prejavuje aj v politike EÚ, ktorá prostredníctvom iniciatívy *Global Gateway* zdôrazňuje potrebu „konkurovať“ vplyvu autoritárskych režimov na globálnom Juhu. Slovensko tento posun nasleduje – napríklad otvorením veľvyslanectiev v krajinách s ekonomickým alebo strategickým významom (Etiópia, Tanzánia, Filipíny) a presunom *Odboru rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci* pod sekciu hospodárskej a rozvojovej spolupráce. Rastie dôraz na zapájanie súkromného sektora prostredníctvom nových nástrojov ako zákazky, zvýhodnené vývozné úvery či PPP projekty. Zároveň sa mení rozdelenie dotačných zdrojov – medziročne rastie podiel výziev určených výlučne pre firmy. Dotačná výzva PPP pre podnikateľov bola v roku 2024 zvýšená z 0,6 mil. na 1,8 mil. eur, pričom veľká časť prostriedkov bola presunutá z grantov dostupných pre mimovládne organizácie. Tento posun oslabuje priestor pre občiansku spoločnosť a posúva charakter oficiálnej rozvojovej pomoci od verejnoprospešného k ekonomicky orientovanému modelu.

- ☒ **Makroekonomické opatrenia a rozpočtové škrty.** Konsolidácia verejných financií a rozpočtové stropy EÚ od roku 2025 (v SR už fakticky v roku 2024) viedli k prudkému zníženiu dotačných prostriedkov pre SAMRS – o približne 70 % v priebehu roka 2024. Po uzatvorení dotačných výziev sa urobili škrty a schválili sa projekty vo výške 1,8 mil. eur. **Dotačné výzvy, o ktoré sa uchádzajú MNO boli znížené o cca. 3 mil. eur.**
- ☒ **Migrácia ako externý „push“ faktor.** Narastajúce migračné pohyby, či už v dôsledku konfliktu na Ukrajine alebo kríz v Afrike a na Blízkom Východe, môžu opäť viesť k tomu, že SR bude alokovať rozvojové prostriedky primárne cez nástroje určené na zvládanie migrácie. **Tieto nástroje sú**

často menej prístupné pre mimovládne organizácie a neposilňujú systémovú kapacitu rozvojovej spolupráce.

- ☒ **Ukrajina ako faktor X.** Vyspelé krajiny poskytli Ukrajine v roku 2022 na rozvojové a iné civilné účely pomoc vo výške 82 miliárd eur. Správa o rozvojovej spolupráci Slovenskej republiky za rok 2021 uvádza, že napriek tomu, že „*HDP Slovenskej republiky tvorí približne 0,1 % svetového HDP (na kolektívnom HDP vyspelých krajín sa podieľa ešte o čosi viac) a Ukrajina je jeho bezprostredným zahraničnopolitickým a hospodárskopolitickým partnerom, Slovensko poskytlo Ukrajine 8,3 milióna eur, teda desaťkrát menej, než by bolo náležité*“. **Z toho dotačné projekty implementované MNO tvorili 0,4 mil. eur – 0,8 mil. eur** v závislosti od daného roku. (Ambrela Development Forum, 2025)
- ☒ **Občianska spoločnosť.** Hoci je oblasť rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci relatívne politicky menej senzitívna, aj tu možno pozorovať prvky obmedzovania priestoru občianskej spoločnosti. Či už sa jedná o obmedzovanie prístupu k financovaniu, nedostatočné participatívne procesy, neúčast na podujatiach, zníženú komunikáciu a pod.

6.6.

Procedurálna stránka defundingu

Defunding MNO v oblasti rozvojovej spolupráce prebiehal na základe viacerých procedurálnych zmien v dotačnom systéme rozvojovej spolupráce, ktoré sa diali postupne avšak konzistentne.

6.6.1.

Znižovanie objemu rozpočtu, ich oficiálne zdôvodnenia a skutočné dôvody

V rokoch 2022 a 2023 mali mimovládne organizácie stabilný prístup k približne **5 miliónom eur** ročne z dotačných výziev SAMRS. V roku 2024 však napriek schválenému rozpočtu 4,8 milióna eur ministerstvo urobilo dodatočné škrty po uzavretí výziev a schválilo len **1,8 milióna eur**, čím MNO prišli o možnosť uchádzať sa o **3 milióny eur**. V roku 2025 zostal celkový rozpočet síce na úrovni 4,8 milióna eur, no **1,2 milióna** bolo presmerovaných do programu PPP, ktorého alokácia sa zvýšila z 0,6 milióna na **1,8 milióna eur**. Mimovládne organizácie tak mali dostupných len **2,6 milióna eur**, čo predstavuje pokles približne **1,5 až 2,5 milióna eur** oproti predchádzajúcim rokom.

6.6.2.

Zmeny v obsadení orgánov zodpovedných za rozhodovanie o financovaní.

V roku 2023 došlo k zmene na pozícii generálneho riaditeľa sekcie hospodárskej a rozvojovej spolupráce MZVaEZ SR. Taktiež k zmene na pozícii druhého štátneho tajomníka a následne na jar roku 2024 došlo k výmene na pozícii riaditeľa agentúry SAMRS/ SlovakAid.

6.6.3.

Zmeny v pravidlách posudzovania a rozhodovania.

Napriek tomu, že doposiaľ nedošlo k zmene pravidiel alebo predpisov – opatrení MZVaEZ SR pri posudzovaní dotácií, dá sa konštatovať, že dlhodobým problémom MZVaEZ SR je jeho vystavanie ako skôr monokratického orgánu, kde o všetkom rozhoduje minister, vrátane malých projektov v objemoch napr. 20 000 eur a ktorý vôbec nemusí brať do úvahy rozhodnutia hodnotiacej komisie, ktorá sa venuje meritu veci po odbornej stránke.

6.7.

Dopady defundingu

Oblasť v ktorej pôsobí Ambrela patrí k tým menej atraktívnym v oblasti verejnoprospešných služieb poskytovaných občianskou spoločnosťou, čo sa odráža aj v možnostiach získavania verejných, ale aj súkromných zdrojov. Navyše sa jedná o oblasť pomoci, ktorá sa s výnimkou globálneho vzdelávania uskutočňuje v zahraničí a naráža aj na otázky konkurencie priorít v podobe napr. snahy ľudí, filantropov a iniciatív pomáhať na Slovensku v rôznych oblastiach. Či už sa jedná o obranu demokracie, reagovanie na zužovanie priestoru pre občiansku spoločnosť, riešenia negatívnych dopadov verejných politik na zraniteľné skupiny, dopady konsolidácie verejných financií či riešenie problémov v dlhodobo zanedbaných sektoroch ako zdravotníctvo, školstvo a pod.

Dopady defundingu sa dajú zhrnúť nasledovne:

- ☒ **Nepredvídateľnosť.** Dopad na samotnú oblasť rozvojovej spolupráce spočíva hlavne v rastúcej nepredvídateľnosti jej kľúčových parametrov
- ☒ **Znižovanie kapacít MNO, ich konkurencieschopnosti a prítomnosti v teréne.** Defunding má za následok aj znižovanie kapacít mimovládnych organizácií a znižovanie ich prítomnosti v teréne a ich konkurencieschopnosti v medzinárodnom prostredí. Pre viaceré mimovládne organizácie to znamená nutnosť prepúšťanie zamestnancov, znižovanie objemu poskytovaných služieb. Ale môže to znamenať aj zhoršovanie reputácie SR v dôsledku ukončovania alebo znižovania miery a objemu spolupráce s miestnymi partnermi. (OECD, 2025)
- ☒ **Zmena pomeru MNO a podnikateľského prostredia v rozvojovej oblasti.** Podľa správy OECD-DAC z roku 2025 práve v tomto roku dochádza k milníku v zmene pozícií medzi mimovládnyimi organizáciami a podnikateľským prostredím v rozvojovej pomoci. Mimovládne organizácie majú prístup ku grantom pre rozvojové projekty (mimo humanitárnych projektov) vo výške 1,2 mil. eur pričom podnikatelia majú prístup k 1,8 mil. eur.(OECD, 2025)
- ☒ **Odbúvanie infraštruktúry pre spoluprácu štátu s občianskou spoločnosťou v oblasti rozvojovej pomoci.** Prostriedky dotačnej výzvy SAMRS na podporu budovania kapacít slovenských rozvojových organizácií tvorili 20-25 % ročného príjmu Ambrely a znamenali bezprostredný finančný výpadok na strane Ambrely uprostred roka. Vzhľadom na vyššie uvedené bola Ambrela nútená čerpať rezervu a pristúpiť k niektorým opatreniam, ako napr. zníženiu počtu členov v tíme, obmedzenie služobných ciest, znižovanie nákladových položiek vybraných podujatí alebo zníženie počtu vzdelávacích aktivít zameraných na budovanie kapacít

strešných organizácií. Zhoršenie postavenia Ambrely sa prejavilo aj v nefinančnej rovine, napr. v zhoršenom prístupe k niektorým procesom pri tvorbe verejných politík.

6.8.

Odpovede občianskej spoločnosti

Odpovede organizácií občianskej spoločnosti združených v Ambrele možno rozdeliť do niekoľkých skupín aktivít.

- ☒ **Udržanie partnerstva so štátnou správou.** Snahou je udržať v zmysluplných rámcoch dlhoročné partnerstvo s MZVaEZ SR a ďalšími aktérmi štátnej správy a pokračovať v dialógu na rôznych úrovniach v rámci pracovných skupín, bilaterálnych rokovaní a pod. Jedná sa o konštruktívny prístup a súčasne snahu vyhnúť sa rizikám negatívneho dopadu na členské organizácie. Tu patrí aj snaha približovať túto oblasť rovnako koalíčným ako opozičným politikom.
- ☒ **Priaznivejšie prostredie pre spoluprácu medzi MNO a biznisom.** Ďalšou odpoveďou je úsilie vytvárať priaznivejšie prostredie na spoluprácu medzi MNO a biznisom (čo je celosvetový trend) v rámci rôznych existujúcich a novo sa kreujúcich nástrojov a iniciatív ako sú napr. dotačná výzva PPP SAMRS, delegovaná spolupráca EÚ, *Global Gateway*, *Team Slovakia*, zapájanie slovenských subjektov do obnovy Ukrajiny.
- ☒ **Kritický dialóg a reflexia.** Ambrela sa zároveň snaží prinášať nielen svoj kritický pohľad, ale aj navrhovať riešenia a profilovať sa aj ako “convener” a “interlocutor” prostredníctvom podujatí ako sú Ambrela Development Forum, Commemoration, Týždňa Globálneho vzdelávania.

Oficiálnu rozvojovú spoluprácu hodnotí aj vo svojej publikácii – AidWatch, vo svojich tlačových správach a na sociálnych sieťach.

- ☒ **Posilňovanie komunity rozvojových MNO.** Ďalšou stratégiou je stmelovanie komunity Ambrely kde kladie väčší dôraz na posilňovanie dôvery, spolupráce medzi členmi a vytváranie neformálnych väzieb. Sem patrí aj oblasť budovania kapacít, vzdelávanie a snaha prinášať členom užitočné informácie o možnostiach financovania a vytvárať príležitosti pre nové partnerstvá.
- ☒ **Rozvoj domácich a zahraničných partnerstiev.** Ďalšou oblasťou je posilňovanie partnerstiev doma v rámci širšej občianskej spoločnosti, napr. v rámci Komory MNO, občianskych iniciatív v niektorých regiónoch, ale aj zintenzívnenie spoluprác s vybranými zastupiteľskými úradmi ako aj nadväzovanie vzťahov s menej tradičnými partnermi. V zahraničí sa jedná najmä o prehlbovanie spolupráce vo vybraných centrách regiónov EÚ s partnermi.

6.9.

Hlavné zistenia, odhadované potreby a odporúčania

Celková výška defundingu MVO v sektore rozvojovej pomoci a humanitárnej spolupráce za roky 2024 a 2025 spolu sa dá odhadovať na úrovni 4,5 – 5,5 milióna eur z dôvodu zníženia celkového rozpočtu určeného na výzvy ako aj presmerovania časti zdrojov v prospech podnikateľských projektov. Dopady defundingu zvyšujú nepredvídateľnosť v celkovom kontexte rozvojovej spolupráce a znižujú kapacity MNO a ich prítomnosť v teréne. Zároveň defunding prispieva k odbúraniu existujúcej infraštruktúry

pre spoluprácu štátu s občianskou spoločnosťou v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci.

Na základe vyššie uvedenej analýzy defundingu môžeme formulovať nasledovné odporúčania pre mimovládne organizácie a verejnú správu.

Odporúčania pre MNO na posilnenie ich finančnej odolnosti:

- ☒ **Diverzifikácia zdrojov:** Intenzívne posilniť fundraisingové kapacity a zručnosti (Capacity building) a zameranie na **neštátne a zahraničné zdroje** (veľké nadácie, EU Global Gateway).
- ☒ **Business partnerstvá:** Aktívne rozvíjať formáty spolupráce MNO a biznisu s cieľom získania nových, stabilných zdrojov.
- ☒ **EU konzorciá:** Podporovať proaktívnu identifikáciu a vstup členov do domácich a medzinárodných konzorcií pre prístup k novým EU fondom, a to aj s využitím európskych platforiem (CONCORD, VOICE).
- ☒ **Advokácia:** Pripraviť silné komunikačné a advokačné argumenty **proti vybraným častiam konsolidácie** a presunu dotačných zdrojov SAMRS na podnikateľov.

Odporúčania pre posilnenie vnútornej kapacity rozvojových MNO a ich sieťovania:

- ☒ **Peer-to-Peer zdieľanie:** Implementovať pilotný program **peer-to-peer stáží/pool sharing** na zdieľanie expertízy a znižovanie nákladov na externé školenia (reakcia na vysokú fluktuáciu).
- ☒ **Mapovanie kapacít (Databáza):** Priebežne aktualizovať komplexnú **členskú databázu** s expertízou a oblasťami pôsobenia pre internú synergiu a externú propagáciu voči partnerom.
- ☒ **Well-being a duševné zdravie:** Zamerať pozornosť na duševné zdravie a duševnú pohodu (well-being) pracovníkov organizácií s cieľom reagovať na fluktuáciu a frustráciu,

zistovať konkrétne potreby a presadzovať vytváranie oprávnených nákladov na opatrenia v oblasti duševného zdravia v projektoch.

- ☒ **Efektívnosť procesov:** Školeniami zvýšiť zručnosti pre využívanie moderných **softvérových a administratívnych nástrojov** (CRM, AI, monitoring médií) pre zefektívnenie práce.
- ☒ **Manažérske zručnosti:** Posilňovať manažérske zručnosti na úrovni vedenia a stredného manažmentu.

Odporúčania pre mimovládnu infraštruktúru rozvojovej pomoci a komunikáciu MNO:

- ☒ **Strategická podpora ADF:** Strategicky podporiť rozvoj **Ambrela Development Forum** ako najväčšej konferencie v CEE svojho druhu pre posilnenie budovania dialógu medzi občianskou spoločnosťou a štátnou správou a podporu spolupráce medzi inštitúciami EK a členskými krajinami.
- ☒ **Obrana priestoru pre občiansku spoločnosť:** Aktívne sa zapájať do širších aktivít občianskej spoločnosti (Komora MNO, Platforma za demokraciu a pod.) ako aktivít brániacich priestor občianskej spoločnosti proti úsiliu o jeho zúženie a obmedzenie.
- ☒ **Klub podporovateľov:** Budovať neformálny **Klub priateľov rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci** na pôde NR SR a širšie, nadviazať formálnu spoluprácu so zahraničným výborom NR SR (vrátane prezentácie výročnej správy o ODA).
- ☒ **Komunikácia:** Zlepšiť ciele komunikáciu o prínosoch SK ODA (komunikácia smerom navonok) na zvýšenie politickej dôležitosti agendy.

Odporúčania pre verejnú správu zamerané na obnovu dôvery, zvýšenie financovania a implementáciu strategických nástrojov (MZV, SAMRS, ÚPV, MŠVVaM SR):

- ☒ **Rozpočet rozvojovej pomoci:** Plánovať a presadzovať **navýšenie rozpočtu na 0,29% HDP (2026)** a pripraviť **realistický a záväzný plán** postupného zvyšovania na **0,33% HDP do roku 2030** v súlade s medzinárodnými záväzkami SR.
- ☒ **Konsolidácia:** Prioritne **zrušiť alebo kompenzovať 10%** rozpočtovú konsolidáciu SAMRS a zabrániť presunu zdrojov z dotačných schém na iné subjekty (napr. podnikateľov).
- ☒ **Bilaterálna pomoc a implementácia:** Navýšiť **bilaterálnu pomoc na úroveň 30%** celkového objemu rozpočtu rozvojovej pomoci, pričom táto časť má byť implementovaná cez nástroje zohľadňujúce efektívnosť a transparentnosť.
- ☒ **Kvalita ODA:** **Znížiť podiel nafúknutej pomoci** (napr. náklady na utečencov v SR, darovanie prebytočných vakcín) a zabezpečiť, aby ODA prinášala priamy rozvojový prínos v partnerských krajinách.
- ☒ **Posilnenie SAMRS:** **Posilniť agentúru SAMRS** personálne, expertne a finančne, smerujúc k jej dlhodobému cieľu pôsobiť ako autonómna implementačná agentúra pre všetky nástroje rozvojovej spolupráce, vrátane delegovaných právomocí EÚ.
- ☒ **Konzistentnosť a stratégia:** Pripraviť a zaviesť **jednotný strategický rámec** pre všetky nástroje rozvojovej pomoci (vrátane finančných príspevkov a multilaterálnej spolupráce) a vytvoriť stratégiu pre zapájanie podnikateľského sektora v súlade s OECD-DAC.

Odporúčania pre verejnú správu zamerané na partnerstvá s MNO a efektívne nástroje:

- ⊗ **Reforma humanitárnej pomoci: Urgentné zavedenie/reforma nástroja rýchlej reakcie** na humanitárne krízy v zahraničí (Rapid Response Mechanism), vrátane modernizácie procesov, zníženia byrokracie (Štandardy Good Humanitarian Donorship) a zavedenia možnosti implementácie „cash assistance“.
- ⊗ **Dlhodobá a predvídateľná spolupráca:** Zaviesť **rámcové zmluvy alebo dlhodobejšie projektové cykly** pre overené mimovládne organizácie na zjednodušenie administratívnej záťaže a lepšie plánovanie.
- ⊗ **Transparentný rozpočet:** Posilniť a **sprehľadniť proces tvorby rozpočtu** na strane MZVaEZ SR a zabezpečiť včasné informovanie o sektoroch a krajinách dotačných výziev (ideálne už na jeseň rok vopred).
- ⊗ **Optimalizácia procesov:** Skrátiť lehoty na rozhodovanie v rámci hodnotiacich procesov, najmä pri humanitárnych projektoch.
- ⊗ **Obnova dôvery:** Obnoviť plnohodnotné partnerstvo s Ambrelou, vrátane obnovy dotácie, a rešpektovať ju ako hlavného partnera pri formovaní SK ODA.
- ⊗ **Zlepšenia nastavenia PPP dotačnej výzvy:** Pri PPP výzvach **rozvinúť kritériá spolupráce MNO a biznisu** ako dôležitý prvok hodnotiaceho procesu.

Odporúčania pre verejnú správu pre strategické zacielenie a budovanie kapacít

- ⊗ **Geografické zameranie:** Zúžiť geografické a sektorové zameranie, prehodnotiť počet partnerských krajín a sústrediť sa na menší počet krajín s vyššou alokáciou a prítomnosťou SlovakAid pre lepší vplyv a viditeľnosť.
- ⊗ **Stabilizácia programových krajín: Stabilizovať programové krajiny** (Keňa, Moldavsko), zaviesť jasný „phase-out“ mechanizmus pri ukončovaní programov a **zaradiť Ukrajinu** medzi programové krajiny.
- ⊗ **Posilnenie agendy rozvojovej spolupráce: Posilniť postavenie agendy** na úrovni vlády, transformovať koordinačný výbor a zahrnúť rozvojovú spoluprácu do **strategickej komunikácie MZVaEZ SR** k verejnosti a partnerom.
- ⊗ **Národná stratégia pre globálne vzdelávanie: Prijatť Národnú stratégiu pre globálne vzdelávanie** s akčným plánom a zaviesť **systemový finančný mechanizmus** (viacročný dotačný program MŠVVaM SR) na zabezpečenie stabilných zdrojov.
- ⊗ **Globálne vzdelávanie v kurikule:** Systemovo integrovať princípy a metódy GV do **povinných predmetov** na všetkých stupňoch škôl a podporiť zmeny akreditačných štandardov pre pedagogické fakulty.
- ⊗ **ÚPV a obnova UA:** Využiť ÚPV na vytvorenie **nového, dodatočného nástroja na obnovu Ukrajiny s potenciálom prilákať medzinárodných donorov (Multi-Donor Facility)**, ktorý môže priniesť diverzifikáciu zdrojov a zapojenie MNO.
- ⊗ **EU delegovaná právomoc, Global Gateway, Team Slovakia:** Podporiť aktívne zapojenie SAMRS do **EUDEL konzorcií (Global Gateway)** ako hlavnej cesty k novým, rozsiahlym medzinárodným zdrojom.
- ⊗ **Duševné zdravie:** Upraviť pravidlá SlovakAid s cieľom umožniť **oprávnené náklady na podporu budovania kapacít** ako investíciu do dlhodobej udržateľnosti personálu MNO.

7.

Zdroje

A4 – priestor súčasnej kultúry (2025) “Večer nepodporených | Facebook”. Available at: <https://www.facebook.com/events/1452261826088504> (Cit: 08. december 2025).

Aktuality.sk (2025a) “Fond na podporu umenia: Konflikty záujmov a škrtnutie dotácií”. Available at: <https://www.aktuality.sk/clanok/1zmqmxk/akademia-umeni-reaguje-na-mozny-konflikt-zaujmov-pri-rozdelovani-dotacii-chce-pozvat-nepodporene-divadla/> (Cit: 08. december 2025).

Aktuality.sk (2025b) “Rada FPU porušila zákon, verejnosť na rokovanie nevpustila | Aktuality.sk”. Available at: <https://www.aktuality.sk/clanok/YkEWDsa/rada-fpu-porusila-zakon-verejnost-na-rokovanie-nevpustila/> (Cit: 08. december 2025).

Aktuality.sk (2025c) “Šéf Rady Fondu na podporu umenia Matúš Olha čelí výzve, aby odstúpil z funkcie”, *Aktuality.sk*. Available at: <https://www.aktuality.sk/clanok/LINjDtm/co-urobi-sef-rady-fpu-matus-olha-vyzvali-ho-aby-si-vybral-medzi-fondom-a-vysokou-skolou/> (Cit: 08. december 2025).

Ambrela Development Forum (2025) “Ambrela’s 2025 AidWatch Report (Years 2022–2024)”. Ambrela Development Forum. Available at: <https://developmentforum.ambrela.org/news/ambrela-2025-aidwatch-report-covering-the-period-2022-2024/> (Cit: 15. december 2025).

Anheier, H.K. a Toepler, S. (2019) “Policy Neglect: The True Challenge to the Nonprofit Sector”, *Nonprofit Policy Forum*, 10(4). Available at: <https://doi.org/10.1515/npf-2019-0041>.

Anténa (2025) *Interná analýza siete Anténa na základe zverejnených rozhodnutí Rady FPU*. Anténa.

DebatA_A4: Ako môžu samosprávy udržať nezávislú scénu pri živote? (2025). Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=g9FvrBurPdk> (Cit: 08. december 2025).

Denník N (2024) *Ministerstvo spravodlivosti vyhlásilo novú dotačnú výzvu na projekty na podporu ľudských práv*, *Denník N*. Available at: <https://dennikn.sk/minuta/4043650/> (Cit: 24. november 2025).

Denník N (2025) “Festival pouličného umenia Amplión patrí k tým, ktorým Šimkovičovej nominanti

v FPU zamietli podporu”, *Denník N*. Available at: <https://dennikn.sk/minuta/4619608/> (Cit: 24. november 2025).

DenníkN (2024) “Kultúrnou udalosťou roka 2024 je, že kultúra vzdoruje nekultúrnej ministerke Šimkovičovej — Denník N”. Available at: <https://dennikn.sk/4350105/kulturnou-udalostou-roka-2024-je-ze-kultura-vzdoruje-nekulturnej-ministerke-simkovicovej/> (Cit: 08. december 2025).

FPKNM (2025) *KULT MINOR – fond na podporu kultúry národnostných menšín, KULT MINOR – Fond na podporu kultúry národnostných menšín*. Available at: <https://www.kultminor.sk/sk/> (Cit: 08. december 2025).

FPU (2025a) “Otvorený list kancelárie Fondu na podporu umenia adresovaný Ministerstvu kultúry SR, rade Fondu na podporu umenia, médiám a širokej verejnosti. | FPU”. Available at: <https://www.fpu.sk/sk/oznamenia/otvoreny-list-kancelarie-fondu-na-podporu-umenia-adresovany-ministerstvu-kultury-sr-rade-fondu-na-podporu-umenia-mediam-a-sirokej-verejnosti/> (Cit: 08. december 2025).

FPU (2025b) “Zásady a priority podpornej činnosti FPU na rok 2026”. Available at: <https://www.fpu.sk/wp-content/uploads/zppc-2026-final.pdf> (Cit: 08. december 2025).

FPU (2025c) *Zmeny v obsadení rady fondu | FPU*. Available at: <https://www.fpu.sk/sk/oznamenia/zmeny-v-obsadeni-rady-fondu/> (Cit: 08. december 2025).

FPU slobodne (2025a) “FPU slobodne on Instagram: ‘Aká je pravda o vzniku štruktúry teraz a v minulosti?’”, *Instagram*. Available at: <https://www.instagram.com/fpu.slobodne/p/DOOf8NDLsu/> (Cit: 08. december 2025).

FPU slobodne (2025b) “FPU slobodne on Instagram: ‘Včera fond zverejnil rozhodnutie o žiadostiach na podporu obnovy kultúrnej infraštruktúry. Výsledky sú... zaujímavé.’”, *Instagram*. Available at: <https://www.instagram.com/fpu.slobodne/p/DR1yfsKjcl/> (Cit: 08. december 2025).

Gehrerová, R. (2020) “Krajniak vymazáva slovo „rod“, peniaze na rodovú rovnosť dostali proliferačné organizácie”, *Denník N*, 9 október. Available at:

<https://dennikn.sk/2078386/krajniak-vymazava-slovo-rod-peniaze-na-rodovu-rovnost-dostali-prolife-organizacie/> (Cit: 08. december 2025).

Gehrerová, R. (2021) “Krajniak útočí na feministické organizácie, dotácie vraj nedostali, lebo v minulosti ich mali priveľa”, *Denník N*, Jar. Available at: <https://dennikn.sk/2235009/krajniak-utoci-na-feministicke-organizacie-dotacie-vraj-nedostali-lebo-v-minulosti-ich-mali-priveľa/> (Cit: 08. december 2025).

Grečko, T. (2024) “Príbeh o miliónoch na korytnačky si v SNS vymysleli. Kedysi boli na Slovensku bežné, teraz sú v ohrození”, *Denník N*, 12 marec. Available at: <https://dennikn.sk/3867543/pribeh-o-milionoch-na-korytnacky-si-v-sns-vymysleli-kedysi-boli-na-slovensku-bezne-teraz-su-v-ohrozeni/> (Cit: 16. december 2025).

Jaburková, N. (2025) “Nominanti Martiny Šimkovičovej stopli financie pre queer kultúru: Ide o diskrimináciu a ideologické zásahy, reaguje kultúra – správy”, *aktuality.sk*, Jar. Available at: <https://www.aktuality.sk/clanok/1elCHWi/nominanti-martiny-simkovicovej-stopli-financie-pre-queer-kulturu-ide-o-diskriminaciu-a-ideologicke-zasahy-reaguje-kultura/> (Cit: 24. november 2025).

Liga za ľudské práva (2025) *Liga za ľudské práva / Human Rights League | Facebook*. Available at: <https://www.facebook.com/profile/100064323086376/search?q=DOT%C4%8C> (Cit: 08. december 2025).

Lorincová, K. (2025) “Ďalšia rana pre LGBTI+ organizácie. Fond na podporu umenia stopol projekt PRIDeme 2025”, *SITA*. Available at: <https://sita.sk/dalsia-rana-pre-lgbti-organizacie-fond-na-podporu-umenia-stopol-projekt-brideme-2025/> (Cit: 24. november 2025).

Macrotrends (2025) *Slovak Republic Inflation Rate (1992-2024)*. Available at: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/svk/slovak-republic/inflation-rate-cpi> (Cit: 24. november 2025).

Mamojka, B. et al. (2024) “Žiadosť o prehodnotenie rozhodnutia ministra spravodlivosti o zrušení výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na rok 2024 na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.” Komora mimovládnych neziskových organizácií RV SR pre osoby so zdravotným postihnutím.

Mäkká, S. (2024a) “Odvolaná šéfká vodohospodárskych výskumníkov: Peniaze chodili od mimovládok k nám, nie naopak, suplujú nečinnosť štátu”, *Denník N*, 4 január. Available at: <https://dennikn.sk/3756814/odvolana-sefka-vodohospodarskych-vyskumnikov-peniaze-chodili-od-mimovladok-k-nam-nie-naopak-supluju-ncinnost-statu/> (Cit: 16. december 2025).

Mäkká, S. (2024b) “Taraba potopil projekt určený aj poľnohospodárom, obnova pasienkov by pomohla stepným vtákom”, *Denník N*, 30 október. Available at: <https://dennikn.sk/4277511/taraba-potopil-projekt-urceny-aj-polnohospodarom-obnova-stoviek-hektarov-pasienkov-by-pomohla-stepnym-vtakom/> (Cit: 16. december 2025).

Ministerstvo kultúry SR (2025) *Kultúra znevýhodnených skupín – podprogramy 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 a 2.6, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky*. Available at: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/dotacie-mk-sr/dotacie-2025/program-2-kultura-znevýhodnených-skupín-na-2025/kultura-znevýhodnených-skupín-podprogramy-2-1-2-2-3-2-4-a-2-6/> (Cit: 08. december 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2017) “Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na rok 2018 v zmysle § 2 zákona: na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.” Available at: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2021/05/Vyzva-na-predkladanie-ziadosti-o-poskytnutie-dotacie-na-rok-2018.pdf> (Cit: 08. december 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2023) “Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na rok 2024”. Available at: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2023/09/Vyzva-na-predkladanie-ziadosti-o-poskytnutie-dotacie-na-rok-2024.pdf> (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2024a) *129/2024 Z.z. – Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 322/2016 Z. z. o zložení, rozhodovaní, organizácii práce a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytnutie dotácie a o kritériách pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytnutie dotácie v znení neskorších predpisov*. Available at: <https://www.slovlex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/129/> (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2024b) *Audit potvrdil manipulácie a porušenie zákona pri dotáciách v oblasti ľudských práv, Ministerstvo spravodlivosti SR*. Available at: <https://www.justice.gov.sk/aktualne-temy/audit-potvrdil-manipulacie-a-porusenie-zakona-pri-dotaciach-v-oblasti-lyudskych-prav/> (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2024c) “Informácia o 49. zasadnutí Rady vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť”. Available at: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2025/06/Informacia_o_49_zasadnuti_RVLp.pdf (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2024d) *Informácia zo 46. zasadnutia Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť zo 6. marca 2024*. Available at: <https://www.justice.gov.sk/>

dokumenty/2024/04/Zavery_zo_46_zasadnutia_RVL.pdf (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2024e) *Vyhľadka MS SR, ktorou sa mení a dopĺňa vyhládka Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 322/2016 Z. z. o zložení, rozhodovaní, organizácii práce a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytnutie dotácie a o kritériách pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytnutie dotácie v znení neskorších predpisov*. Available at: https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2024/189#error=login_required&state=509c68b6-42c7-46bb-880b-5b57a551ab13 (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2024f) "Zloženie komisie na vyhodnocovanie žiadostí o dotácie na podporu ľudských práv v roku 2024". Available at: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2024/09/komisia_LP2024.pdf (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2025a) *Dotácie na podporu ľudských práv, Ministerstvo spravodlivosti SR*. Available at: <https://www.justice.gov.sk/sluzby/dotacie/dotacie-na-podporu-lyudskych-prav/> (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2025b) "Nepridelene dotacie-DOTC-2025". Available at: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2025/04/Nepridelene-dotacie-DOTC-2025.pdf> (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2025c) *Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na podporu ľudských práv, Ministerstvo spravodlivosti SR*. Available at: <https://www.justice.gov.sk/tlacovespravy/vyzva-na-predkladanie-ziadosti-o-poskytnutie-dotacie-na-podporu-lyudskych-prav/> (Cit: 24. november 2025).

Ministerstvo spravodlivosti SR (2025d) "Výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie na rok 2026 v zmysle § 2 písm. a) zákona o poskytovaní dotácií na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie". Available at: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2025/10/vyzva-LP-2026-1.pdf> (Cit: 24. november 2025).

Močková, J. (2024a) *Fond na podporu umenia má získať o 10 miliónov viac, rozhodovať budú ďalej odborníci, Denník N*. Available at: <https://dennikn.sk/3965073/fond-na-podporu-umenia-ma-ziskat-o-10-milionov-viac-rozhodovat-budu-dalej-odbornici/> (Cit: 08. december 2025).

Močková, J. (2024b) "LGBTI+ projekty nedostali z dotácií u ministerky Šimkovičovej „ani cent“. Je to absurdné, reagujú kvír organizácie", *Denník N*, 6 november. Available at: <https://dennikn.sk/4290521/lgbti-projekty-nedostali-z-dotacii-u-ministerky-simkovicovej-ani-cent-je-to-absurdne-reaguju-kvir-organizacie/> (Cit: 23. august 2025).

Močková, J. (2025) "Je to celé na hlavu, rozbijajú systém, ktorý nám v Európe závideli, reagujú kultúrne centrá na skrty v FPU (anketa)", *Denník N*. Available at: <https://dennikn.sk/4853642/je-to-cele-na-hlavu-rozbijaju-system-ktory-nam-v-europe-zavideli-reaguju-kulturne-centra-na-skrty-v-fpu-anketa/> (Cit: 08. december 2025).

Možnosť voľby (2020) "Feministické organizácie v ohrození!" Available at: <https://www.facebook.com/profile/100064730526961/search/?q=Feministick%C3%A9%20organiz%C3%A1cie%20v%20ohrozen%C3%AD> (Cit: 08. december 2025).

Možnosť voľby (2024) "Členky a členovia Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť žiadajú ministra spravodlivosti SR o zvolenie ďalšieho mimoriadneho zasadnutia rady", *Možnosť voľby*. Available at: <https://moznostvolby.sk/clenky-a-clenovia-rady-vlady-sr-pre-ludske-prava-narodnostne-mensiny-a-rodovu-rovnost-ziadaju-ministra-spravodlivosti-sr-o-zvolenie-dalsieho-mimoriadneho-zasadnutia-rady/> (Cit: 24. november 2025).

MPSVaR (2020) "Zoznam schválených žiadostí o poskytnutie dotácie predložených podľa § 3, § 6 ods. 1 písm. a), § 7, § 8, § 9a zákona č. 544/2010 Z.z. v z.n.p. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR na rok 2020". Available at: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/archiv/2020/2020-dotacie-web_zverejnenie_schvalene.pdf (Cit: 08. december 2025).

MPSVaR (2025a) *Poskytovanie dotácií*. Available at: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/> (Cit: 08. december 2025).

MPSVaR (2025b) "Zoznam schválených žiadostí o poskytnutie dotácie predložených podľa §9a, §9b, §9c na rok 2025 podľa zákona č. 544/2010 Z.z. o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR". Available at: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/poskytovanie-dotacii/schvalene-dotacie-2025/2025-dotacie-9abc-schvalene.pdf> (Cit: 08. december 2025).

MZVaEZ (2025) "Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky na roky 2025 – 2030". Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Available at: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2025/01/3.-Vlastny-material.pdf> (Cit: 15. december 2025).

MŽP SR (2016) *LIFE 2014-2020*. Available at: <https://www.minzp.sk/life-2014-2020/> (Cit: 16. december 2025).

MŽP SR (2022) "Prehľad projektov LIFE (2014-2020) spolufinancovaných zo štátneho rozpočtu". Available at: <https://www.minzp.sk/files/sekcia-enviroentalnych-projektov-programov/podporene-projekty-life.pdf> (Cit: 16. december 2025).

MŽP SR (2023) *Výzva na predkladanie žiadostí o spolufinancovanie projektov LIFE*. Available at: <https://www.minzp.sk/life-2021-2027/vyzvy-predkladanie-ziadosti-spolufinancovanie-projektov-life.html> (Cit: 16. december 2025).

MŽP SR (2025) *Operačný program Kvalita životného prostredia, Op-kzp*. Available at: <https://www.op-kzp.sk/> (Cit: 16. december 2025).

Németh, I. (2024) *Otvorená výzva na odstúpenie ministerky Martiny Šimkovičovej, Petície.com*. Available at: https://www.peticie.com/otvorena_vyzva_na_odstupenie_ministerky_martiny_imkovicovej (Cit: 08. december 2025).

Nová Cvernovka, Otvorená Kultúra! a Anténa – sieť pre nezávislú kultúru (2025) "Pozor, padá FPU: Špoták a Buran v Novej Cvernovke | Facebook". Available at: <https://www.facebook.com/events/1253960496238760> (Cit: 08. december 2025).

OECD (2003) *The Non-profit Sector in a Changing Economy*. OECD (Local Economic and Employment Development (LEED)). Available at: <https://doi.org/10.1787/9789264199545-en>.

OECD (2020) *Policy Framework on Sound Public Governance: Baseline Features of Governments that Work Well*. OECD Publishing. Available at: <https://doi.org/10.1787/c03e01b3-en>.

OECD (2025a) *Civic space, OECD*. Available at: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/open-government-and-citizen-participation/civic-space.html> (Cit: 18. december 2025).

OECD (2025b) *OECD Development Co-operation Peer Reviews: Slovak Republic 2025*. OECD Publishing (OECD Development Co-operation Peer Reviews). Available at: <https://doi.org/10.1787/b52e98a2-en>.

Otvorená Kultúra (2024) *Urgentná žiadosť o odvolanie členov a členky Rady FPU, PLATFORMA OTVORENÁ KULTÚRA*. Available at: <http://platformaok.sk/fpu/urgentna-ziadost> (Cit: 08. december 2025).

Otvorená Kultúra! (2025a) "Časová os", *PLATFORMA OTVORENÁ KULTÚRA*. Available at: <http://platformaok.sk/kto-sme/casova-os> (Cit: 08. december 2025).

Otvorená Kultúra! (2025b) *Výzva na verejnú prerokovanie Štruktúry podpornej činnosti na rok 2026, PLATFORMA OTVORENÁ KULTÚRA*. Available at: <http://platformaok.sk/fpu/vyzva-2026> (Cit: 08. december 2025).

Pietová, M. (2024) "Takmer 80 mimovládok žiada zrušiť rozhodnutie ministra Suska, spustili petíciu", *SITA.sk, Leto*. Available at: <https://sita.sk/takmer-80-mimovladdock-ziada-zrusit-rozhodnutie-ministra-suska-spustili-peticiu/> (Cit: 24. november 2025).

Platforma pre demokraciu (2024) *Hromadná pripomienka k vyhládke o vyhodnocovaní žiadostí o poskytnutie dotácií*, https://www.mojapeticia.sk/themes/images/og_global.png. Available at: <https://www.mojapeticia.sk/campaign/hromadna-pripomienka-k-vyhlaske-o-vyhodnocovaniziadosti-o-poskytnutie-dotacii> (Cit: 24. november 2025).

Plávalová, B. (2024) "Mimovládky stále nevedia, či dostanú peniaze od štátu. Projektov sa vzdávajú nechcú – SME", *SME. Petit Press, Zima*. Available at: <https://www.sme.sk/domov/c/ficova-vlada-mimovladne-organizacie-dotacie> (Cit: 24. november 2025).

Post Bellum (2024) *LUDSKÉ PRÁVA AKO ZÁKLAD HODNŔT DEMOKRATICKÉHO SLOVENSKA*, <https://api.mojapeticia.sk/media/campaigns/share/43784921-beaa-4fde-a942-b2c409c52742.png>. Available at: <https://www.mojapeticia.sk/campaign/vratme-ludske-prava-ako-zaklad-hodnot-demokratickeho-slovenska/43784921-beaa-4fde-a942-b2c409c52742> (Cit: 24. november 2025).

Rothová, M. (2024) *Post | LinkedIn*. Available at: https://www.linkedin.com/posts/magdal%C3%A9na-rothov%C3%A1-41680591_n%C3%A1vrat-k-normaliz%C3%A1cii-mil%C3%BD-s%C3%BAkromn%C3%BD-sektor-activity-7165411338503073792-NngB/ (Cit: 08. december 2025).

RVL (2024) "Informácia o 47. zasadnutí Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť". Available at: https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2024/06/Zavery_47_RVL.pdf (Cit: 24. november 2025).

Salamon, L.M. a Sokolowski, S.W. (2017) "Explaining Civil Society Development II: The Social Origins Theory", v *Explaining civil society development: A Social Origins Approach*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

SAŽP (2022) *Výsledky podpory ZVF 4/2022*. Available at: <https://zelenyvdzdelavacifond.sk/archiv/vysledky-podpory-zvf-4-2022> (Cit: 16. december 2025).

SAŽP (2023) *Dotácia ZVF pre rok 2023*. Available at: <https://zelenyvdzdelavacifond.sk/dotacie-zvf/dotacia-zvf-pre-rok-2023> (Cit: 16. december 2025).

SAŽP (2024a) *Zelený vzdelávací fond – nová výzva 7/2024*. Available at: <https://zelenyvdzdelavacifond.sk/clanky/zeleny-vzdelavaci-fond-nova-vyzva-7-2024> (Cit: 16. december 2025).

SAŽP (2024b) *Zelený vzdelávací fond 6/2024*. Available at: <https://zelenyvdzdelavacifond.sk/clanky/zeleny-vzdelavaci-fond-6-2024> (Cit: 16. december 2025).

SAŽP (2025) *Zelený vzdelávací fond*. Available at: <https://zelenyvzdelavacifond.sk/> (Cit: 16. december 2025).

SITA (2024a) "Poslanci opäť schválili rozsiahlu novelu zákona o Fonde na podporu umenia, veto prezidentky Čaputovej prelomili", *SITA.sk*. Available at: <https://sita.sk/poslanci-opat-schvalili-rozsiahlu-novelu-zakona-o-fonde-na-podporu-umenia-prelomili-veto-prezidentky-caputovej/> (Cit: 08. december 2025).

SITA (2024b) "Školy môžu získať financie zo Zeleného vzdelávacieho fondu, Taraba zdôraznil podporu škôl pred mimovládkami.", *SITA.sk*, 29 november. Available at: <https://sita.sk/vskolstve/skoly-mozu-ziskat-podporu-zo-zeleneho-vzdelavacieho-fondu-na-prakticke-environmentalne-aktivity-taraba-zdoraznil-podporu-skol-pred-mimovladvkami/> (Cit: 16. december 2025).

SITA (2024c) *Takmer 80 mimovládok žiada zrušiť rozhodnutie ministra Suska, spustili petíciu*, *SITA.sk*. Available at: <https://sita.sk/takmer-80-mimovladvok-ziada-zrusit-rozhodnutie-ministra-suska-spustili-peticiu/> (Cit: 24. november 2025).

SITA (2024d) "Taraba potopil projekt na ochranu stepných druhov vtákov. Argument? Slovensko stepi nemá. Ochránári: Prišiel o milión eur", *Pravda*. Available at: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/728869-taraba-potopil-projekt-na-ochranu-stepnych-druhov-vtakov-argument-slovensko-stepi-nema-ochranari-prisiel-o-milion-eur/> (Cit: 16. december 2025).

SITA (2025) "Aktivisti spustili zbierku na podporu festivalu Drama Queer – SME", Leto. Available at: <https://www.sme.sk/domov/c/aktivisti-spustili-zbierku-na-podporu-festivalu-drama-queer> (Cit: 08. december 2025).

Sloboda, M. et al. (2023) *Analýza stavu poskytovania služieb, v ktorých MNO nahrádza, dopĺňa alebo spolupracuje so subjektami verejnej správy*. Bratislava: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK.

SlovakAid (2022) *Zameranie dvojstrannej rozvojovej spolupráce na rok 2022*. Available at: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2022/01/vlastny-material-Zameranie-dvojstrannej-ODA-SR-2022.pdf> (Cit: 15. december 2025).

SlovakAid (2023) *Zameranie dvojstrannej rozvojovej spolupráce na rok 2023*. Available at: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2023/01/03-Zameranie-dvojstrannej-ODA-SR-2023.pdf> (Cit: 15. december 2025).

SlovakAid (2024a) *Archív výziev SlovakAid, SlovakAid*. Available at: <https://slovakaid.sk/zaradenie/archiv-vyziev/> (Cit: 15. december 2025).

SlovakAid (2024b) *Zameranie dvojstrannej rozvojovej spolupráce na rok 2024*. Available at: <https://slovakaid.sk/wp-content/uploads/2024/03/Zameranie-dvojstrannej-ODA-SR-2024.pdf> (Cit: 15. december 2025).

SlovakAid (2025a) *Vyhlasené výzvy SlovakAid 2025, SlovakAid*. Available at: <https://slovakaid.sk/zaradenie/aktualne-vyhlasene-vyzvy/> (Cit: 15. december 2025).

SlovakAid (2025b) *Zameranie ODA SR 2025, SlovakAid*. Available at: <https://slovakaid.sk/zameranie-2025/> (Cit: 15. december 2025).

Slovenská sporiteľňa (2025) "Aby si ľudia na Slovensku užívali umenie, podporí Nadácia Slovenskej sporiteľne viaceré podujatia". Available at: <https://www.slsps.sk/sk/aktuality/2025/6/2/aby-si-ludia-na-slovensku-uzivali-umenie-podpori-nadacia-slovenskej-sporitelne-viacere-podujatia> (Cit: 08. december 2025).

Smer SSD (2024) *OCHRANA OBETÍ TRESTNÝCH ČINOV JE ZÁKLADNÁ ÚLOHA ŠTÁTU NIE DÚHOVÝCH MIMOVLÁDOK*, Facebook. Available at: <https://facebook.com/photo/?fbid=709646694689169&set=a.146332554353922> (Cit: 24. november 2025).

SME.sk (2024) "Mimovládky kritizujú zmeny fungovania fondov, Taraba hovorí o podpore škôl", *Petit Press*. Available at: <https://www.sme.sk/index/c/mimovladvky-kritizuju-zmeny-fungovania-fondov-taraba-hovori-o-podpore-skol> (Cit: 16. december 2025).

Sme.sk (2025) *Pripravované zmeny v o-fonde ohrozujú podľa samospráv zriadenú i nezriadenú kultúru*, *www.sme.sk*. Available at: <https://www.sme.sk/index/c/pripravovane-zmeny-v-o-fonde-ohrozuju-podla-samosprav-zriadenanu-i-nezriadenanu-kulturu> (Cit: 08. december 2025).

SOS Birdlife (2025) *Za stepné vtáky našej krajiny, DARUJME*. Available at: <https://sosbirdlifesk.darujme.sk/stepne-vtaky/> (Cit: 16. december 2025).

Strecansky, B. (2020) "Between Statism and Indifference: The Invisible Hand of Civil Society in Slovakia in Covid Context", *Civil Szemle*, s. 129–156.

Strečanský, B. (2025) "Constraints of Collaborative Governance in a Statist Welfare Regime during Crises A Slovak Case", v. *Philanthropy by the People, for the People?*, Heidelberg: ERNOP.

STVR (2024a) "Minister Susko hovorí o nelegálnom prideľovaní dotácií, M. Kolíková chce vidieť kompletný audit. Ten ešte nie je na svete", *Správy STVR*. Available at: <https://spravy.stvr.sk/2024/09/minister-susko-hovori-o-nelegalnom-pridelovani-dotacii-m-kolikova-chce-vidiet-kompletny-audit-ten-este-nie-je-na-svete/> (Cit: 24. november 2025).

"STVR" (2024b) *Environmentalisti sú znepokojení situáciou v envirorezorte*. STVR. Available at: <https://spravy.stvr.sk/2024/04/ochranari-a-environmentalisti-su-znepokojeni-situaciou-v-envirorezorte-vyhlasili-ze-sa-nenechaju-zastrazit/> (Cit: 16. december 2025).

Šimeková, N. (2025) "Pomáhať dáva zmysel. Prečítajte si najnovšiu správu o filantropii na Slovensku", *Centrum pre filantropiu*, 18 marec. Available at: <https://cpf.sk/pomahat-dava-zmysel-precitajte-si-najnovsiu-spravu-o-filantropii-na-slovensku/> (Cit: 18. december 2025).

"Šimkovičová odkazuje, že LGBTI+ mimovládky už nedostanú ani cent. Sapliňq za tým vidí diskrimináciu a pokus o cenzúru | ta3" (2024). ta3. Available at: <https://www.ta3.com/clanok/919661/simkovicova-odkazuje-ze-lgbti-mimovladvky-uz-nedostanu-ani-cent-sapliňq-za-tym-vidi-diskriminaciu-a-pokus-o-cenzuru> (Cit: 24. november 2025).

TASR (2024) "Členovia Rady vlády pre ľudské práva chcú schôdzu k zrušeniu dotácií", *TERAZ.sk*, Leto. Available at: <https://www.teraz.sk/slovensko/clenovia-rady-vlady-pre-ludske-prav/776705-clanok.html> (Cit: 24. november 2025).

Teraz.sk (2024) "Výzvu programu Ľudské práva 2024 zrušili, mimovládka hovorí o škandále", *TERAZ.sk*, Leto. Available at: <https://www.teraz.sk/slovensko/ms-sr-zrusilo-vyzvu-v-programe-ludsk/775731-clanok.html> (Cit: 24. november 2025).

Úrad podpredsedu vlády pre pláno obnovy a znalostnú ekonomiku (2021) *Zelená ekonomika | Plán obnovy, Zelená ekonomika*. Available at: <https://www.planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/zelená-ekonomika/> (Cit: 16. december 2025).

Vláda SR (2023) "Programové vyhlásenie vlády SR 2023 – 2027 „LEPŠIE, POKOJNEJŠIE A BEZPEČNEJŠIE ŽIŤ“". Available at: https://www.vlada.gov.sk/sites/assets/files/1694/programove_vyhlasenie_vlady_rs.pdf.

Výbor pre rodovú rovnosť (2025) "Uznesenie č. 95". Výbor pre rodovú rovnosť. Available at: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-poradnych-organov/vybor-rodovu-rovnost/zasadnutia-vyboru/2025-vrr-uznesenie-c-95-k-bodu-4.pdf> (Cit: 08. december 2025).

Zbierka zákonov (2004) *523/2004 Z.z. – Zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Available at: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/523/> (Cit: 24. november 2025).

Zbierka zákonov (2016a) *302/2016 Z.z. – Zákon o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 545/2010 Z.z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 617/2007 Z.z. o oficiálnej rozvojovej pomoci a o doplnení zákona č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 287/2012 Z.z.* Available at: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2016/302/> (Cit: 24. november 2025).

Zbierka zákonov (2016b) *Vyhľadka Ministerstva spravodlivosti č. 322/2016 o zložení, rozhodovaní, organizácii prác a postupe komisie pri vyhodnocovaní žiadostí o poskytnutie dotácie a o kritériách pre vyhodnocovanie žiadostí o poskytnutie dotácie*. Available at: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2025/10/Vyhlasaka-c-322-2016-Zz-MSSR.pdf> (Cit: 24. november 2025).

Zbierka zákonov (2017) *274/2017 Z.z. – Zákon o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. Available at: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/274/?ucinnost=24.11.2025> (Cit: 24. november 2025).

Zelená väčšina (2025a) "Brifing: Útoky na financovanie enviro MVO". Zelená väčšina. Available at: https://www.zelenavacsina.sk/wp-content/uploads/2025/06/20250117_Brifing-TK-Taraba-finance.pdf (Cit: 16. december 2025).

Zelená väčšina (2025b) "Prestaňte zavádzať o mimovládkach a začnite riešiť skutočné problémy", *Zelenavacsina.sk*, 11 február. Available at: <https://www.zelenavacsina.sk/prestane-zavazdat-o-mimovladvkach-a-zacnite-riesit-skutocne-problemy/> (Cit: 16. december 2025).

"Zrušili výzvu na ochranu ľudských práv, mimovládky od štátu peniaze nedostanú. Rezort spravodlivosti poslal dôvod | ta3" (2024a). TA3. Available at: <https://www.ta3.com/clanok/925655/zrusili-vyzvu-na-ochranu-ludskych-prav-mimovladvky-od-statu-peniaze-nedostanu-rezort-spravodlivosti-poslal-dovod> (Cit: 24. november 2025).

"Zrušili výzvu na ochranu ľudských práv, mimovládky od štátu peniaze nedostanú. Rezort spravodlivosti poslal dôvod | ta3" (2024b). ta3. Available at: <https://www.ta3.com/clanok/925655/zrusili-vyzvu-na-ochranu-ludskych-prav-mimovladvky-od-statu-peniaze-nedostanu-rezort-spravodlivosti-poslal-dovod> (Cit: 24. november 2025).

O autoroch

Fedor Blaščák vyštudoval filozofiu na UK v Bratislave. Je dlhoročným aktivistom, od roku 2022 vedie Nadáciu otvorenej spoločnosti.

Daniel Kaba študoval medzinárodné verejné právo vo Viedni a právo v Bratislave. Má dlhoročné skúsenosti v oblasti rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, kde pôsobil ako projektový manažér, tréner, odborník na advokáciu a politiku, ako aj riaditeľ ADRA Slovensko. V súčasnosti je výkonným tajomníkom platformy Ambrela – Platforma rozvojových organizácií – a členom správnej rady celeoeurópskej organizácie CONCORD. Zároveň pôsobí v Rade vlády SR pre MNO a je členom Výkonného výboru Komory MNO. Realizoval projekty v Keni, Gruzínsku, na Ukrajine, v Moldavsku a Libanone. Zameriava sa na verejné politiky, advokáciu a budovanie partnerstiev.

Ludovít Nápoký je aktivista a kultúrny manažér pôsobiaci v oblasti nezávislého umenia a kultúry. Od roku 2022 je koordinátorom siete Anténa – sieť pre nezávislú kultúru, ktorá združuje 34 nezávislých kultúrnych centier na Slovensku. Od roku 2017 je tiež súčasťou kultúrneho centra A4 – priestor súčasnej kultúry v Bratislave, kde pôsobí ako výkonný riaditeľ a projektový manažér. Je zakladajúcim členom platformy Otvorená Kultúra! a členom koordinačného výboru hnutia Kultúrny štrajk.

Laco Oravec vyštudoval Právnickú fakultu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. 15 rokov pracoval v Nadácii Milana Šimečku, prevažne ako programový riaditeľ. V súčasnosti pôsobí v kultúrno-kreatívnom centre Nová Cvernovka ako dramaturg a fundraiser. Je aj podpredsedom Antény – siete pre nezávislú kultúru. Je členom Rady Vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť.

Rado Sloboda je riaditeľom Amnesty International Slovensko od roku 2018.

Predtým pôsobil v Centre komunitného organizovania, v Sokratovom inštitúte, v Záhrade – Centre nezávislej kultúry a v ďalších organizáciách. Študoval na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela a na Sokratovom inštitúte. Je členom Rady vlády SR pre ľudské práva a rodovú rovnosť a Správnej rady Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Je spoluzakladateľ Ludskoprávnej koalície, kníhkupectva Artforum v Banskej Bystrici, vydavateľstva Literárna bašta a antifašistickej platformy Nie v našom meste.

Boris Strečanský je analytik verejných politík a konzultant pre organizačný rozvoj so zameraním na občiansku spoločnosť a jej financovanie. Pôsobil v Eurázii, Afrike a juhovýchodnej Ázii. V súčasnosti podporuje analytickými výstupmi Platformu pre demokraciu v Bratislave. V roku 2002 spoluzakladal Centrum pre filantropiu, neziskovú organizáciu zameranú na budovanie infraštruktúry pre darcovstvo a poskytujúcu služby v oblasti firemnej filantropie a individuálneho darcovstva. Študoval históriu a filozofiu na Univerzite Komenského a verejnú politiku a medzinárodné vzťahy na Princetonskej univerzite.

Lucia Szabová pôsobí ako koordinátorka Klimatickej koalície na Slovensku – platformy združujúcej organizácie venujúce sa klimatickej politike a ochrane životného prostredia. Zodpovedá za advokačné aktivity, strategickú komunikáciu a koordináciu fungovania koalície. Má dlhoročné skúsenosti s environmentálnou komunikáciou a budovaním spolupráce a advokačných aktivít naprieč občianskym sektorom na Slovensku aj v zahraničí. Pracovala pre Greenpeace Slovensko, spoluzakladala Znepokojené Matky a momentálne koordinuje aj aktivity iniciatívy Zelená väčšina, ktorá združuje environmentálne organizácie a jednotlivcov usilujúcich sa o ochranu základov environmentálnej politiky a občianskej spoločnosti.

O Platforme pre demokraciu

Platforma pre demokraciu je strešnou organizáciou a zastupuje viac než 80 občianskych organizácií a iniciatív. Aktívne sa podieľa na ochrane a rozvoji občianskej spoločnosti na Slovensku. Platforma presadzuje pozitívny rozvoj inštitucionálneho, legislatívneho a finančného rámca pre fungovanie občianskych organizácií na Slovensku. Posilňuje integritu, transparentnosť a súdržnosť občianskeho sektora a vytvára priestor pre spoluprácu občianskych iniciatív a organizácií.

www.predemokraciu.sk

DEFUNDING MIMOVLÁDNYCH NEZISKOVÝCH
ORGANIZÁCIÍ 2024-2025

alebo ako IV. vláda Roberta Fica v rokoch 2024 – 2025
systematicky obmedzila prístup k zdrojom pre
mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti ľudských
práv, kultúry, životného prostredia a rozvojovej
pomoci

Fedor Blaščák a Boris Strečanský (eds.)

Autori:
Boris Strečanský (úvod, hlavné závery a zistenia)
Radoslav Sloboda (ľudské práva)
Ludovít Nápoký a Laco Oravec (kultúra)
Lucia Szabová (životné prostredie)
Daniel Kaba (rozvojová pomoc)

©
Platforma pre demokraciu
Nadácia otvorenej spoločnosti Bratislava

Február 2026, Bratislava